

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAĞCILIK SEKTÖRÜ VE ÜZÜM
ÜRETİCİLERİNİN SORUNLARININ
ARAŞTIRILARAK ALINACAK TEDBİRLERİN
TESPİT EDİLMESİ MAKSADIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
TUTANAK DERGİSİ**

**2'nci Toplantı
31 Ocak 2018 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.- *TARİŞ Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Genel Müdürü Yurtcan Biryol'un, dünyada ve Türkiye'de kuru ve yaş üzüm, sektörün sorunları, alınması gereken önlemler ve TARİŞ hakkında sunumu*

2.- *Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap'ın, Manisa'daki üzüm üretimi, bağcılık ve üzüm sektörünün sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu*

3.- *Adıyaman Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Fırat'ın, besni üzümü, borsada tescillerinin olmaması ve bağcılık sektörünün gelişmemesinin nedenleri hakkında sunumu*

4.- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı G¼khan Kızılcı 'nın, Bakanlığın ¼z¼m ¼reticilerine yaptığı destekler ve AR-GE faaliyetleri hakkında sunumu

**BAĞCILIK SEKTÖRÜ VE ÜZÜM ÜRETİCİLERİNİN SORUNLARININ ARAŞTIRILARAK
ALINACAK TEDBİRLERİN TESPİT EDİLMESİ MAKSADIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

**2'nci Toplantı
31 Ocak 2018 Çarşamba**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Bağcılık Sektörü ve Üzüm Üreticilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınacak Tedbirlerin Tespit Edilmesi Maksadıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.06'da açıldı.

TARİŞ Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Genel Müdürü Yurtcan Biryol tarafından, dünyada ve Türkiye'de kuru ve yaş üzüm, sektörün sorunları, alınması gereken önlemler ve TARİŞ,

Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap tarafından, Manisa'daki üzüm üretimi, bağcılık ve üzüm sektörünün sorunları ve çözüm önerileri,

Adıyaman Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Fırat tarafından, besni üzümü, borsada tescillerinin olmaması ve bağcılık sektörünün gelişmemesinin nedenleri,

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Gökhan Kızılcı tarafından, Bakanlığın üzüm üreticilerine yaptığı destekler ve AR-GE faaliyetleri,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 14.55'te toplantıya son verildi.

31 Ocak 2018 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.06

BAŞKAN: İsmail BİLEN (Manisa)

BAŞKAN VEKİLİ: Necip KALKAN (İzmir)

SÖZCÜ: İbrahim Halil FIRAT (Adıyaman)

KÂTİP: Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, kıymetli katılımcılar; bağcılık sektörü ve üzüm üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınacak tedbirlerin tespit edilmesi maksudıyla kurulmuş bulunan komisyonumuzun 2’nci toplantısını açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Geçen haftaki toplantımızda davet edilmesini istediğimiz kurumlarımızdan TARİŞ bugün sunumunu yapacak. Bizlerle bağcılık sektörünün, üzüm sektörünün sorunlarını, alınması gereken tedbirleri kendi pencerelerinden bize izah etmeye çalışacaklar. Daha sonra borsa başkanlarımız, Adıyaman ve Manisa borsa başkanlarımız kendi sunumlarını veya varsa önerilerini bizimle paylaşacaklar. Yine, Profesör Doktor Ahmet Altındişli Hocamızı davet etmeyi istemiştik ama hocamızın bir göz ameliyatı nedeniyle mazereti varmış. Belki daha sonraki toplantılara katılma imkânı bulacak, ancak kendisinin kısmi zamanlı görevlendirildiğine dair yazı arkadaşlarımıza gelmiş.

Bu arada, yerinde, mahallinde, bağcılık sektörünün ve üzüm sektörünün sorunlarını araştırmak üzere bir seyahat de planlamıştık. Ancak TARİŞ bizim belirlediğimiz tarihte Dubai’de olacakları için o tarihi sizlerle tekrar, arkadaşlarımızın sunumunu yapmalarından sonra yeniden gözden geçiririz.

Evet, şimdi, TARİŞ’in sunumunu yapmak üzere Yurtcan Bey’e söz veriyorum.

Buyurun.

II.- SUNUMLAR

1.- TARİŞ Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Genel Müdürü Yurtcan Biryol’un, dünyada ve Türkiye’de kuru ve yaş üzüm, sektörün sorunları, alınması gereken önlemler ve TARİŞ hakkında sunumu

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, sayın misafirlerimiz; hepinize çok teşekkür ederim, öncelikle bizi davet ettiniz. On binlerce üzüm üreticisinin sorunlarıyla ilgili bu kadar duyarlılık gösterip bir Meclis araştırması yapılması için hem Meclisimize çok teşekkür ediyoruz, aynı zamanda Komisyonumuza çok teşekkür ediyoruz. Bize bu fırsatı verdiğiniz için, sorunlarımızı, üreticilerin dertlerini, sektörün problemlerini size aktarabilme fırsatı verdiğiniz için öncelikle çok teşekkür ederiz.

TARİŞ’in, üzüm üreticileri açısından farkı nedir? TARİŞ’in farkı, biliyorsunuz borsalarda ticareti olur üzümün, üretici birlikleri, tarım kredi, kredi verir, diğer kuruluşlardan ihracatçılar üzümü ihraç eder ama TARİŞ’in farkı, üzümün bağdan, yurt dışındaki tüketicinin kullanımına kadar geçen sürede her şeyde dâhildir, sorunun içindedir. O yüzden, bizim anlatmamız daha geniş bir çerçevede, üzümün bağdan yetiştirilmesinde, ilaçlanmasında yurt dışındaki tüketicinin kullanımına kadar olan bir bölümü kapsar. Bizim bu nedenle, anlatacağımız sunum biraz geniş olacak. Daha sonraki aşamalarda mutlaka,

sizin Komisyona davet ettiğiniz üyelerden de kuruluşlardan da anlıyoruz, daha spesifik konulara değineceksiniz ama biz genel olarak bahsedeceğiz. O yüzden biraz zamanınızı alacağız, çok özür dilerim.

Sunumumuzu üç dört aşamada yapıyoruz. Birincisi, önce dünyada üzüm, bu yaş olarak oluşacak. Sonra dünyada kuru üzüme geçeceğiz. Daha sonra Türkiye’de üzüme ve Türkiye’de kuru üzüme geçeceğiz. Daha sonra TARİŞ’i anlatacağız. En son aşamamızda da sorunlarımız gündeme getireceğiz. Sunum programımız bu şekilde olacak.

Öncelikle dünyada üzümünden başlayalım. Dünyada bağcılık genel olarak kuzey yarım kürede, 20-52 enlem ile –bunun içinde Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, İran, Çin, Hindistan, Yunanistan, İtalya, Fransa, Almanya, İspanya, Özbekistan, Afganistan ve Mısır; güney yarım kürede ise 20-40 enlem dereceleri arasında Arjantin, Brezilya, Avustralya, Şili, Güney Afrika’ya yayılmış bulunmaktadır. Görüleceği üzere güney yarım kürede daha çok denizlere geldiği için söz konusu enlem, yaklaşık yüzde 12’si güney yarım kürede üretilmekte üzümlün, yüzde 88’lik bölümü kuzey yarım kürede üretilmektedir. Dünyada 75,8 milyon ton –yaş üzüm olarak değerlendiriyoruz- üretim vardır efendim. Bu üretimin yüzde 39’u Avrupa’da, yüzde 34’ü Asya’da, yüzde 18’i de Amerika’da üretilmektedir. Dünyada bu 75,8 milyon ton üzüm üretiminin değerlendirme payları incelendiğinde yüzde 47,3’ü şaraplık, yüzde 8’i kurutmalık, yüzde 35,8’i sofralık yaş olarak değerlendirilmektedir. Son on beş yıl içerisinde şaraplık üzüm üretimi yüzde 10 azalırken sofralık üretim payı yüzde 11 artmıştır. Görüleceği üzere en az değerlendirme yüzde 8 ile kurutmalıkta olmaktadır. İleriki aşamada da şey yapacağımız gibi efendim, bu yüzde 8’in içinde de en büyük pay Türkiye’ye aittir.

Burada bir döküm yaptık efendim üretim miktarlarıyla ilgili ve nasıl değerlendirdikleriyle ilgili bir tablo hazırladık. Çin, 14,5 milyon ton ile 1’inci sırada, dünyada üzüm üretiminde, İtalya 7,9 milyon ton ile 2’nci sırada, Amerika 7,1 milyon ton ile 3’üncü sırada, Fransa 6,4 milyon ton ile 4’üncü sırada, İspanya 6 milyon ton ile 5’inci sırada, Türkiye ise 4 milyon ton ile 6’ncı sırada bulunmakta. Bu ülkelerin değerlendirme şekillerini de koyduk efendim. Mesela, Çin yüzde 83’üncü yaş olarak kendi ülkesi içinde tüketiyor, ancak yüzde 6’sını kurutuyor, yüzde 12’sini de şaraplık olarak kullanıyor. Mesela İtalya’da hiç kurutulmuyor, taze olarak İtalya’da daha çok tüketim söz konusu veya şaraplık olarak tüketim söz konusu. İspanya’da hiç kurutulmuyor. Türkiye’de yüzde 50’si kurutuluyor, yüzde 48’iyse taze üzüm olarak sofralık veya diğer çeşitlerde kullanılıyor, sadece yüzde 2’si şaraplık üzüm olarak kullanımı söz konusu. Bu kaynaktan İran’ın kuru üzüm üretim oranı yüzde 10 gözükmese rağmen bu oranın daha yüksek olduğu biliniyor bizim tarafımızdan ama biz bu kaynağı aldığımız için, kaynağı bozmak istemedik ama alta da bir not olarak bunu düştük. İran’da üretimin yüzde 10’u kurutulmuyor tabii, yaklaşık orada da yüzde 50’ye yakın bir bölümü kurutuluyor.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Sizce neden yüzde 10 yazıyor Yurtcan Bey?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Bizim aldığımız kaynak raporu bu şekilde, raporu bozmak istemedik ama bunun böyle olmadığını bildiğimiz için onu da bu şekilde kabul edemedik Sayın Bakanım. Ama o yüzde 10 bize inandırıcı gelmedi, düşük.

Dünyada 75,8 milyon ton üzüm olduğunu söylemiştik. Bu üretimin değerlendirme şekli incelendiğinde taze üzüm üretiminde Çin 14,5 milyon ton ile üretim miktarının yüzde 83’ünü yaş olarak değerlendirmektedir. Çin en büyük sofralık yaş üzüm üreticisidir. Dünyada kuru üzüm üretimi incelendiğinde Türkiye 4 milyon ton taze üzüm üretiminin yüzde 50’sini kurutmaktadır. Dünya kuru üzüm üretiminde Türkiye dünya lideridir. Kuru ve yaş üzüm Türkiye’nin geleneksel tarımsal ihrac

ürünleri içerisinde üçüncü sırada bulunmaktadır. Zaman zaman değişiyor ama genelde bizim için çok önemlidir. Geçmişte, biliyorsunuz, ihraç gelirlerimizde tamamen tarımsal ürünler ön plandaydı ve burada da üçüncü sırada üzümdü.

Dünya şaraplık üzüm üretimi incelediğinde, Fransa 6,4 milyon ton üretiminin yüzde 99'unu şaraplık olarak değerlendirmektedir.

Üzümden en düşük katma değer kuru olarak değerlendirilmesinden elde edilmektedir. Bu da önemli bir konu efendim yani üzümlerin en katma değeri düşük olanı kuru olarak değerlendirilmesi. Biz de bu konuda dünya lideriyiz.

NECİP KALKAN (İzmir) – Yani ucuz üzümde dünya lideriyiz.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Evet efendim. Katma değeri en düşük.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Maalesef.

Sayın Başkanım, İtalya -aynı paraleldeyiz- 1 kilo kuru üzüm üretmez. Kuru üzümü alır Türkiye'den veya Amerika'dan, kendisi 1 dolara yaş üzüm satar. “Yaş satan taş satar.” diye bir atasözü var ya, aynen onlar tatbik ediyor ve süratle de bizimkiler kaçıyor. Sarıgöl, Alaşehir, Denizli bölgesinde de yaş üzüm olarak satmaya çalışıyorlar ve kısa zamanda da ülkeye döviz getiriyor. Rekolte yüksek olduğu zaman aşağı yukarı iki yılı bulan bir tüketim zamanı var, satım zamanı var. Tabii, bu rekolte dünya üretimi, dünya stoku. Türkiye üretimi, Türkiye stokları da onlara bağlı.

BAŞKAN – Arkadaşlarımız uyarıyor, söz almadan konuşulduğunda tutanaklara bu konuşulanlar kaydedilemiyor, giremiyor. Söz söylemesi gereken arkadaşlarımız lütfen söz alsınlar, tutanaklara da geçsin. Bu konuştuklarımız havada kalmış oluyor. Arkadaşlarımızın uyarısını, ikazını sizinle paylaşıyorum.

Sözün başında söylemeyi unuttum, masalarımızdaki ikramlarımız TARİŞ'imizin ikramlarıdır.

Yurtcan Bey, buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, biraz önce dünyadaki üzüm olarak değerlendirmiştik, şimdi dünyadaki kuru üzüme geçiyoruz buradan.

Önümüzdeki tablo 2017 tablosudur efendim, 2017 yılındaki üretim miktarlarını göstermektedir. Yıllar itibarıyla tabii ki iklim şartlarına göre değişmektedir. Bu gördüğümüz tablo 2017 yılına aittir. Türkiye'nin 310 bin ton kuru üzüm rekoltesi vardır tahmini. Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşık 216 bin ton rekoltesi vardır, İran'ın 80 bin ton, Şili 50 bin ton, Güney Afrika 51 bin ton, Arjantin 25 bin ton, Çin 190 bin ton, Hindistan 140 bin ton, Özbekistan 45 bin ton, Yunanistan 2 bin ton, Avustralya ise 13 bin tondur.

Bu tabloda geleneksel olarak geçmiş yıllara göre bir farklılık var, bu yılı ilgilendiren özel bir tablo. İran'ın 80 bin ton olması çok düşük çünkü bu yıl don olayı nedeniyle İran'da rekoltede yaklaşık yüzde 40 oranında bir düşüş var. O nedenle, her yıl olduğu gibi değil, daha düşük. Bir de Amerika Birleşik Devletleri'nde de bu sene rekolte düşük. 216 bin değil, o normalde daha yüksek bir oran olur. Farkı budur.

Ama tabloda görüleceği gibi, en büyük kuru üzüm üreticisi biziz. Dünyada üretilen toplam kuru üzümlerin yüzde 27,6'sını Türkiye üretiyor ve dolayısıyla piyasalara hâkim olan, piyasalarda belirleyici rol oynayan Türkiye'dir.

Efendim, güney ve kuzey yarım kürede üretilen kuru üzümün dağılımını göstermek için bu tabloyu hazırladık. Buradaki rakamlar ise geçen yılın üretimi. Biraz önceki 2017'ydi, son yıldır. Biliyorsunuz, orada Amerika ve İran düşüktü. Burada ise bir önceki yıl. Görüyorsunuz, Amerika birazcık daha fazla, 237 bin ama İran 155 bin. Bu sene 80 bin ton, geçen yıl 155 bin tondur.

Burada, efendim, ihracat oranlarını da ayrıca koyuyoruz tabloda. Tablodan görüleceği gibi, üretimin yüzde 88'i kuzey yarım kürede, yüzde 12'si ise güney yarım kürede üretiliyor. Ayrıca, bu ihracat miktarlarını koymamızın nedeni, Türkiye'deki 313 bin ton üretimin 270 bin tonu ihraç oluyor efendim, çok büyük bir oranda, yüzde 85 oranındaki bir kısmı ihraç oluyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 237 bin tona rağmen 102 bin ton ihraç oluyor. Yani iç tüketim çok fazla olduğu için onlarda yaklaşık üçte 1 gibi efendim. Normalde üçte 1 gibi ihracat olur ama bizim ise yüzde 85 gibi bir ihracatımız olur. Biz bir ihracatçı ülkeyiz. En büyük ihracatçı biziz. Üçüncü sırada İran var, görüyorsunuz. Toplam ihracat payından yüzde 20 gibi bir pay alır. O da bizim gerimizdedir. Ama Amerikan üzümünün tipi biraz değişiktir, daha koyudur, bandırmazsıdır. Tabii ki birbirini etkiler üzümler ama onun pazarı birazcık farklıdır. Ama İran üzümü tamamen Sultaniye cinsi ve bizimle tam rekabette. Avrupa'da daha az olmasına rağmen dünyanın çeşitli yerlerinde rekabet hâlinindedir.

Efendim, burada iç tüketim miktarlarını da belirtmekte biz yarar gördük çünkü biraz önceki tabloda da anlatmıştık, Amerika en büyük üreticilerden bir tanesi ancak çoğunluğunu kendisi tüketiyor. Hindistan da çok büyük üretici ama tamamını kendisi tüketiyor. Çin de aynı, büyük üretici -130 bin ton- ama o da tamamını kendisi tükettiği için bu tabloyu da göstermek istemiştik.

Tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'den sonra en büyük üretici olan Amerika Birleşik Devletleri'nin üçte 2'sinden fazlasını kendi ülkesinde tüketmekte, piyasa düzenini sağlamak üzere her yıl 100 bin ton civarında stoku bir sonraki yıla devretmektedir. Türkiye ise üretimin yaklaşık yüzde 15'ini iç piyasada tüketebilmekte, iç tüketimin yarısı ise rakı üretiminde kullanılmaktadır. Biz yaklaşık 40 bin ton kullanıyoruz iç tüketimde ama bunda halkımızın kullanımı 20 bin tonlar civarında. 20 bin tonu ise rakı üretiminde kullanılıyor. Bizim iç tüketimimiz çok düşük.

Tabii, kuru üzüm zaruri ihtiyaç maddesi olmadığı için, insanların gelirlerine göre tüketebilecekleri bir madde olduğu için ülkemizde bir Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kadar veya İngiltere'deki kadar tüketimi fazla değil efendim.

Şimdi Türkiye'de kuru üzüme geçiyoruz burada. Efendim, Türkiye'de, daha önce de belirtmiştik, 4 milyon ton civarında bir üzüm üretimi vardı biliyorsunuz. Bunun yaklaşık yarısı sofralıkta tüketiliyor. Burada 1 milyon 990 bin 604 tonu sofralık olarak tüketiliyor. Bunun ise 280 bin tonu ihraç oluyor. Avrupa Birliğine ise 39.800 ton. Burada Avrupa Birliğine ihracat oranını da göstermek için bunu koyduk. Bizim en büyük zayıflık yönümüz de bu. Aslında yüzde 14'ünü Avrupa Birliğine gönderebiliyoruz yaş üzümün. Neden? Kalitemiz düşüktür efendim. Bu üretimin, 280 bin tonun yaklaşık yüzde 85 oranındaki kısmını Rusya'ya gönderebiliyoruz kalitesi düşük olduğu için. O yüzden Avrupa bizim için yeni açılması gereken pazar, gelecekte bir pazar potansiyeli olarak duruyor önümüzde.

Şaraplık üretim için kullandığımız miktar çok düşük görüyorsunuz, 472.534 ton. Kurutulmuşta ise, 313 bin ton kurutulmuşun yaş üzüme tekabül eden kısmı 1 milyon 565 bin ton kurutuluyor, kuru üzüm olarak tüketiliyor. Bunun da yüzde 81'i Avrupa Birliği ülkelerine ihraç ediliyor. Yani Avrupa bizim için kuru üzümde çok önemli bir pazar. İhracatımızın yüzde 81'i Avrupa Birliği ülkelerine yapılıyor. Ama yaş üzümde ise tam tersine, Rusya yüzde 85, Avrupa Birliği yüzde 15.

Burada Avrupa ülkelerinin payını yıllar itibarıyla koyduk efendim. Toplam ihracat miktarı bizim kuru üzümde 255 bin iken 2014-2015'te 84, sonraki yılda 82, sonraki yılda 81. Burada görüleceği üzere, sadece son yılda değil, bütün yıllarda Avrupa Birliğinin oranı yüzde 80'ler civarındadır. Bizim için Avrupa Birliği kuru üzüm için çok önemli bir pazardır.

Efendim, bu da yılların ayları itibarıyla ihracatımızı gösteren tablodur. Kuru üzüm sezonu eylül ayında başlar, alımı. Çünkü kurutulması ağustos ayında başlar, eylül ayında da kurutulur. O yüzden ihracat sezonu olarak da eylül, ağustos alınır, bütün Türkiye'de bu şekilde, ihracatçıları birliğinde de herkes tarafından bu şekilde değerlendirilir, dönemi budur.

Tablodan görüleceği gibi, ilk üç ayda ihracat fazla olur. Daha sonraki yıllarda gittikçe düşer, bütün yıllarda görüleceği gibi. Yanlarında fiyatlar da var hem ay itibarıyla ihracat miktarı ve ortalama fiyatı, o güne kadar yapılan ihracatın ortalama fiyatları var tabloda.

BAŞKAN – Affedersiniz. Bu, raporlar hâlinde zaten arkadaşlarımıza dağıtıldı. Sizden istemiştik, göndermiştiniz. Çok detaya girmeden yani o rakamları...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Evet.

Efendim, tablodan da görüleceği gibi, 400 ile 550 milyon dolar arasında bir ihracat geliri sağlamaktayız kuru üzümünden. Eylül, ekim, kasım ayı en yüksek ihracat yapılan aylardır.

Burada bu tabloların grafiklendirilmesi, görüleceği gibi, üretim, ihracat ve ihracat fiyatının grafik hâline getirilmesi söz konusu. Tablonun en önemli kısmı, üretim çok olduğunda ihracat da çoğalıyor, ancak fiyat düşüyor. Böyle bir ters orantı var.

Hasat zamanı ürün borsa tescili ile ihracat miktarının karşılaştırılması... Biraz önce bahsetmiştim, eylül, ekim, kasım ayı hasat zamanıdır. Ürünün piyasaya en bol geldiği dönemdir ve arz fazlalığının olduğu dönemdir. Bu nedenle fiyatlar çok önemli oluyor. Burada yıllar itibarıyla son beş yıllık tescil yani üreticinin elinden çıkan üzüm miktarı ile ihracat miktarını kıyaslıyoruz. Tablodan görüleceği gibi, yüzde 57, 55, 53 oranında bir ihracat var. Yani toplam üreticinin elinden çıkanın tamamı ihraç edilemiyor. Bu defa arz-talep dengesi bozuluyor, üreticiden çok üzüm çıktığı için. Hasat zamanında üreticinin ihtiyacı var biliyorsunuz çünkü bir an önce satıp borçlarını ödeyecek. Bu nedenle satıyor. Satınca talep de yetersiz olduğundan, arz-talep dengesi bozulduğundan o dönemde fiyatlar hızla düşüyor, üretici de mağdur oluyor. Bu nedenle kesinlikle -bu yıl çok güzel bir uygulama oldu, TMO girdi biliyorsunuz alıma- TMO benzeri bir kurumun mutlaka bu sezonda, üç ayda alıma müdahale etmesi talep dengesini sağlayacaktır, üreticinin mağduriyetini önleyeceği gibi ihraç fiyatlarının düşmesine de engel olacak, ülkeye daha fazla döviz girdisi sağlanacaktır. Çünkü buradaki fiyatların düşmemesi yurt içi...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Genel Müdürüm, pardon, ne kadar aldı TMO?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – 4.700 ton aldı.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Oran ne kadar, yüzde kaçını almış oluyor?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Yüzde 2 gibi.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Düşük bir oran.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Düşük ama efendim...

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Regüle ediyor piyasayı.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Devlet dedi ki: “Ben varım.” Bu yetti.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Devlet sopasını gösterdi, ondan sonra böyle oldu.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım, şu nokta önemliydi. O konuda bir söz alabilir miyim bir dakikalık hemen?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Genel Müdürüm, değerli değerli arkadaşlar; şimdi, bizim genelde sahaya da ulaştığımızda üreticinin en büyük sorunlardan bir tanesi üzüm fiyatlarıyla ilgili, TMO’nun yani devletin bir böyle baremle, tütündeki gibi -tütünde de o şey oldu ama- bir taban fiyat bazlı hem piyasadaki fiyatların düşmesini engelleyecek yani tüccarların üreticiyi soymasını engelleyecek, emeğinin karşılığını verecek bir sistemin oluşmasıyla ilgili çok büyük bir sıkıntı var. Bu giriş bir anlamda düzeltme olmuş ama genelini tam kapsadı mı, oran anlamında bakarsanız tam karşılayabilecek mi ona bakmak lazım, onu araştırmak lazım.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL - Ben söyleyeyim efendim. Müsaade ederseniz Başkanım ben cevaplandırayım.

Tabii ki Sultaniye’nin fiyatlarının yüksek olması diğer üzümleri de mutlak surette etkiler yani etkilememesi mümkün değil kullanım yerleri açısından bakarsanız; pekmez üretiminde kullanılıyor bu üzüm, rakı üretiminde kullanılıyor. Bir defa rakı üretiminde yeterli üzüm bulunamıyor o fiyatın altında, diğer yörelerdeki üzümlere talep oluşuyor yani etkilememesi mümkün değil, TMO’nun Sultaniye üzümünde devreye girmesi, fiyatların belirli seviyenin altına düşmesini engellemesi mutlaka diğer yörelerdeki üzümlerin fiyatlarını da etkileyecektir. Şunu söyleyeyim: Bu yıl kesinlikle öngörüler -bizim tecrübemizden kaynaklanan- 3 lira 20 kuruşa düşecekti üzüm, TMO girdi, 4 lira olarak fiyatı açıklayınca 4 lirada kaldı. Bu defa ihracatçı “Eyvah, TMO alacak çoğunu...”, çünkü 3,600’e kadar indirmişti onlar, indirmeye devam ediyorlardı “Alacak, biz alamayacağız.” korkusuyla. Bir de TMO çok alırsa piyasada arz-talep dengesi değişecek, bu defa fiyatları artacak diye bir an önce alıma geçtiler, TMO’nun az almasını sağladılar çünkü TMO ne kadar alsa fiyatlar o kadar çok yükselecek korkusuyla bir an önce TMO’nun üzerine çıktı, o yüzden TMO fazla alamadı.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Yine, özür dilerim, buradan bir soru sormak isterim. Bir, bugüne kadar TMO en yüksek alımını ne kadar yaptı? İki, Amerika ve İran’daki üzüm rekolte düşüşünün Türkiye’deki, bu üzüm piyasasındaki, bu 2017 üzerindeki etkisi nedir? Yani bu, TMO’nun gerçekten sahici bir alım politikasından kaynaklanan bir durum mudur, yoksa dış koşulların da bunun üzerinde bir etkisi var mıdır gerçeğini de koymamız lazım ortaya.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben cevaplandırabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Öncelikle, şöyle: Kesinlikle TMO’nun girmesi pazar anında 3,200’e kadar düşmesini engelledi birincisi. Ama ondan sonraki artışlar hasat zamanında, eylül ayında Amerika Birleşik Devletleri’nde yağmur yağdı ve orada bir zarar meydana geldi, bu artışlar tamamen yurt dışı kaynaklıdır efendim hem İran’daki rekolte...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ama söylemiyorsunuz bunu, biz sorunca söylüyorsunuz; bir. İkincisi de şey çok önemli yani hakikaten...

Özür dilerim, bitirin siz.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Öncelikle 4 liradan aşağıya düşmesini engelleyen TMO’ydu ama şu anda 5 lira 20 kuruş borsada üzüm. Daha sonra buraya kadar yükselmesinin nedeni ise dünyadaki rekolte eksikliğinden kaynaklanıyor.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – TMO’nun en fazla ne kadar aldığını sormuştum bugüne kadar?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – TMO ilk defa bu yıl alıma geçti yani daha önceki yıllarda hiç girmemişti piyasaya, ilk defa girdi. O yüzden daha önceki yılları söyleyemiyorum.

Çekirdeksiz kuru üzüm üretim alanı üretim ve ihracat miktarını gösteren 2001 yılından bu tarafa bir tablomuz var. Bu tablo, Türkiye’deki Sultaniye kuru üzümün gelişim tablosu. Tablodan da görüleceği üzere yaklaşık yüzde 30 oranında bağ alanlarında bir artış meydana geldi. Bunun yanında, üretim miktarı da 226 bin tonlardan 343 bin tonlara çıktı, onda da müthiş bir artış oldu. İhracatımız da buna bağlı olarak 200 bin tonlardan 270 bin tonlara çıktı. Ben şunu çok iyi hatırlıyorum, otuz yıl önce –burada tabloda yok ama ben kendi bilgilerimle söyleyeyim- Türkiye’nin üretimi 100 bin ton kuru üzüm, 100 milyon dolar ihracat geliri idi. 100 bin ton civarında da ihracat satışı vardı ama bugün için artık 550 milyon dolarlık bir girdi sağlanıyor ve bunun da yüzde 95’i Manisa bölgesinde. Dolayısıyla Türkiye’de, Manisa için çok önemli olan, üreticinin geliri dolar bazında 5 kata yakın bir artış gösterdi. Üzüm Manisa için, Ege Bölgesi için çok önemli bir ürün. Bu bir ihracat ürünü.

BAŞKAN – Affedersiniz, rakam olarak bir şey söylediniz, 100 bin ton üretim, 100 milyon dolar yani yaklaşık 1 dolar.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Stokla birlikte 90 milyon dolar efendim.

BAŞKAN – Yaklaşık 1 dolar.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – 1 dolar, doğru.

BAŞKAN – Bugünkü fiyatlarımız nedir?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Bugünkü fiyatlarımız, toplam ihracat miktarımız 270 bin ton geçen yıl, buna karşılık 500 milyon doların üzerinde bir ihracat gelirimiz var. Yani üretim de arttı, gelir de arttı.

İhracat fiyatı şu anda 1.592 dolar en düşük.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – İşte, o gram fiyatını soruyor.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Şu anda 1.592 dolar tonu ama 2.600 dolara kadar sattığımızı -bu beş yıllık dönemde- görebilirsiniz. Mesela 2013 yılında 2.600 dolara kadar çıktı yani bu üretim ve dünyadaki üretim ve piyasayı regüle etmeye göre fiyat değişiyor efendim.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN – Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Şu tablo her şeyi gösteriyor, olaya biz makro düzeyde bakıyoruz. Devlet destekleme kalktıktan sonra, 350 bin tonluk rekolte, nisan ayı don olayları kalktıktan sonra, bizim

ihracatçılarımız bunları, birbirlerinden pazar kıskanır gibi 1.250 dolar, 1.350 dolara üzüm sattılar. Bakın, şurada 1.682; 2016-2017’de 1.493 dolara inmiş. Bu alivresatıştan kaynaklanan bir olaydı. Eğer TMO girmeseydi o baskı devam edecekti ve dolayısıyla üzüm 3 bin, 3.500 civarında seyredecekti ama orada devletin sopasını gördü, o alivresatanlar şimdi biraz dayak yiyorlar. Fiyat biraz daha yüksek olsaydı daha çok dayak yiyeceklerdi. Önümüzdeki günlerde TMO gene devam ettiği müddetçe bu gerçek değerini bulacaktır. Türküzümü 2 bin dolara, 2.500 dolara satılıyor. 2 bin dolara bu sene ulaşacaktır, öyle tahmin ediyorum, hem Amerika hem İran noksanlığından dolayı. Yani şuna makro düzeyde baktığımız zaman geçen seneki kaybımız eski parayla 135 trilyondur. Bu 2 bin dolara satılabilirdi ama maalesef orada bizim alıp stok yapmamız mümkün değil, bizim imkânlarımız ona müsait değil. Onun için 350 bin tonluk bir rekoltede mutlaka devletin, TMO’nun müdahale etmesi lazımdır. Bu yaş üzüme de yansıyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – İsmail Bey, burada sırf TARİŞ’le mi yapacaksınız, biz konuya girecek miyiz, girmeyecek miyiz?

BAŞKAN – Sizinle de yapacağız, sunumları aldıktan sonra sizin sunumlarınızı alacağız.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Hayır, ciddi konuşmalar oluyor, rakamlar oluyor...

BAŞKAN – Size de olacak, sorular olunca arkadaşlarımız soru soracak.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Hayır, fiyatları öyle bir konuşuyorlar ki sanki sadece özel sektör fiyatları düşmüş gibi.

BAŞKAN – Siz de sunumunuzu yapacaksınız.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Bunu, fiyatların ne kadar düşürüldüğünü biz zamanında gördük. Biz gerçi sunumumuzu yapacağız efendim.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Şimdi, tabii, Borsa’yla... Şimdi, TARİŞ 1937’de kurulmuş, kendi kendimize çelişkiye düşmenin hiçbir manası yoktur ama müdahale alımı, önümüzdeki yıl TMO devam ettiği müddetçe bu kadar alivresatış yapılmayacaktır. Türküzümü de bu rekolte düşüşünde -hem Amerika’da düşüş var hem İran’da düşüş var- 2 bin dolarlara doğru gidecektir, bunun yansımaları yaş üzüme de yansıyor. Herkes bekliyor ki TARİŞ fiyat açıklasın, yaş üzüme de ona göre fiyat...

BAŞKAN – Alivres...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Alivresatıyorlar, yaşüzümü de alivresatıyorlar, kuruüzümü de alivresatıyorlar.

BAŞKAN – Alivresatışı her arkadaşımız bilmeyebilir, onun için...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Yani deposuna koymadığı, daha müstahsilin dalında olanüzümü satıyor. Yaşüzümde de aynı şey oluyor ama yaşüzümde hesap görürken 3 kere fiyat değişiyor. Bizim Alaşehir’de aşağı yukarı 50-60 ihracatçı var. O 50-60 ihracatçı önce Buldan seviyesinde başlıyor, Buldan-Denizli’de başlıyor bu iş. Başlıyor bin liradan alıyor, ondan sonra Alaşehir’e, Sarıgöl’e indikten sonra “800 lira.” diyor ve Buldan bu sene hepsini, çoğunu meyve sularına verdi 600 liradan, sıradan kesme. Tabii, alkol de fiyatları 700 liradan alıyor, ondan sonra rekolte yüksek, alan yok, 300 liraya kadar indiriyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Sayın Başkanım, bizim için yani bizim derken üreticinin en büyük sorunlardan birisi bu, fiyatlama şeyi, sizin bahsettiğiniz olay.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – İçinde yaşayan bir kişiyiz.

Neden rekolte aşağıya düşmüştür? Alkol bu sene 70 bin ton fazladan üzüm almıştır. Bedava, 350 kuruşa üzüm alıyor, eski parayla 350 kuruştan üzüm aldı. 4 liradan, 7 liradan alırken 3 liradan aldı. 75 bin ton alkol daha fazla üzüm aldı bu sene. Rusya ihracatı da 253 bin tona ulaştı. Tarım Bakanlığının hazırladığı, Bakanlığın hazırladığı rekolte ondan dolayı aşağıya inmiştir ve ihracatçı da bu düşüşü gördü. Bu kısa zamanda fiyat artışı da oradan kaynaklanıyor. O, tahmin ettikleri 313 bin ton üzüm olmayacak.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, benim Başkanımıza ekleyeceğim bazı hususlar var müsaade ederseniz onu da eklemek isterim.

Şimdi, alivresatışı, hasat daha belli olmadan, ürünün üretim miktarı belli olmadan ihracatçılar tarafından yurt dışına yapılan ön satış diye izah etmek gerekir. İhracatçılarımız ne için bunu yapıyor? Birbirleriyle rekabet ettikleri için bir an önce satmak istiyorlar ve onlar kendilerine göre bir hesap yapıyorlar, diyorlar ki, işte, “Bu kadar olur bu sene rekolte, bundan fazla olmaz, o yüzden ürün çok olur, fiyatları düşük olur, o yüzden ben bunu satayım.” diye belirli, kendine göre bir fiyat belirliyor, buna göre satıyor. Sonra iklim şartlarında değişiklik oluyor. Değişiklik olunca, ürün daha az olduğunda -örnek veriyorum- bu defa zor duruma düşüyor. Zor duruma düşünce piyasa fiyatlarını düşürmek için bütün gayretini gösteriyor çünkü zarar ettiği için, fiyatları düşürmek için her türlü manipülasyon hareketleri yapıyor, çeşitli şeyler, alıcıya yüklenmemesi gibi yollara başvuruyor. Bu defa baskı yaratıyor, çünkü aslında piyasa çok büyük değil. Mesela ben şöyle söyleyeyim: Toplam ihracatın yüzde 80’ini 15 ihracat firması yapıyor. Toplam alıcı da, yüzde 80’ini de 40 firma alıyor Avrupa’da, sırf Avrupa için konuşuyorum. Yani piyasa çok büyük değil, herkes birbirinden haberdar. Bu defa birbirinin müşterilerini kapmak için daha ucuz fiyatlarla rekabetle satıyor. Sonra, ürün azalınca iklim şartlarından, bu defa o fiyatları -zarar etmemek için- düşürmek için her türlü manipülasyonu yapıyor. Bu defa kendi kendimizle uğraşıyoruz ama şimdi TMO girince, TMO’nun ne fiyat açıklayacağını bilemediği için önceden satış yapmayacaktır, korkacaktır. Yani TMO’nun girmesinin bir nedeni de, bir faydası da alivresatışları önleyecek ve piyasaya fiyat düşüklüğü baskısı olmayacak, dolayısıyla ülkeye daha fazla döviz girdisini de sağlayacaktır. TMO’nun ayrıca bir etkisi de budur hem üreticiyi korumanın yanında piyasayı düzenleme görevini de yürütecektir.

Bu, biraz önceki tablomuzun, üretim ve ihracatın grafiklendirilmesi. Görüleceği gibi, üretim fazla olunca ihracat da fazla oluyor fiyatlar düşüyor ama yani burada bir paralellik var üretim ile ihracat arasında.

Şimdi, ben öncelikle dünyadaki üzümü, sonra dünyadaki kuru üzümü ve Türkiye’deki kuru üzümü anlattıktan sonra TARİŞ’i tanıtmak istiyorum. TARİŞ’in 1931 yılında Alaşehir’de ve daha sonra Manisa Turgutlu’da, Salihli’de kurulan bağcılar kooperatifiyle temeli atılmış yani ilk defa 1931 yılında kooperatif kurulması şeklinde faaliyete geçmiş. Kuru üzüm piyasasında bugün de yaşanan, arz ve talep dengesizliğinden kaynaklanan piyasa düzenini sağlamak amacıyla 1935 yılında devlet tarafından Türkiye İş ve Ziraat Bankalarının ortak girişimiyle Üzüm Kurumu kurdurulmuştur yani bugünkü TMO benzeri bir kurum kurulmuş ve bunun da finansmanını İş Bankası ve Ziraat Bankası karşıladığı için o zamanki Ziraat Bankası ismi tarım bankası olduğundan, İş Bankasının “iş”i, tarım bankasının “tar”ı şeklinde kurulmuş TARİŞ olarak.

Kurulan Üzüm Kurumu, tamamen devletin adına hareket eden, borsadan kuru üzüm alımı yapmış, piyasa düzenini sağlama görevini yürütmüştür. 1938 yılında bu kurum, Üzüm Kurumu ile Tarım Satış Kooperatifleri Birliği birleşerek bugünkü TARIŞ Üzüm Birliği adını almıştır. Önce kooperatifler kuruluyor, sonra devlet piyasaya müdahale için bir kurum kuruyor, sonra o kurumu kooperatiflerle birleştiriyor.

Birlikte 1960 yılına kadar kendi nam ve hesaplarına ürün alımı yapmışlardır. 1960 yılından itibaren Türkiye’deki tüm tarım satış kooperatifleri, birlikleri devlet destekleme alımlarıyla görevlendirilmiştir. 1960 yılındaki piyasa düzenini sağlamak için devlet Türkiye’deki bütün birliklere görev vermiş, 1994 yılına kadar bütün kâr ve zararı devlet tarafından karşılanarak faaliyetlerine devam etmişlerdir, hükümetlerin tarım politikasının bir aracı olarak faaliyetlerini devam ettirdiler birlikler 1994 yılına kadar ama 1994 yılında Dünya Bankası veya IMF tarafından müthiş baskılar vardı bu tür desteklemelerin yapılmamasıyla ilgili. 1994 yılından 2000 yılına kadar geçen dönemde ise birlikler Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kredileriyle borçlandırılarak piyasadaki fonksiyonlarına devam ettirilmişlerdir. Yani hükümet hem piyasadaki arz-talep dengesizliğini gidermek istiyor, müdahale etmek istiyor ama dış baskılar nedeniyle bu desteklemeyi kaldırıyor ancak DFİF kredileriyle bu fonksiyonun devam etmesini sağlıyor birliklerde. 1937 yılında 2834 sayılı Yasa’yla kurulan birlikler 1985 yılında 3186 sayılı Yasa’yla revize edilmiş, 2000 yılında çıkarılan 4572 sayılı Yasa’yla özerk hâle getirilmiştir. 4572 sayılı Yasa’yla özerk hâle getirildikten sonra devlet tarafından bütün yetki ve sorumluluklar birliklere bırakılmış ve hiçbir finansman desteği sağlanmamıştır. Havuzda belirli bir miktar vardı, o kullanıldı, hiçbir destek şu anda sağlanmamaktadır. Buna rağmen Üzüm Birliği piyasadaki fonksiyonunu kendi imkânları ve özel banka kredileriyle sürdürmeye çalışmaktadır.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Şimdi, Başkanım, burada benim müdahale etmem lazım. Baktım Yurtcan Bey söyleyecek mi diye, söylemedi.

Şimdi, 2000 yılında bunu çıkaran Bakan benim, Ali Rıza Bey de bilir. 4572 sayılı Kanun çıktıktan sonra birliklerin DFİF borçlarını Hazine üstlenmiştir, “hiçbir finansman desteği” tabiri doğru değil bir kere, önce onun bir tespitini yapalım.

İkincisi, üzüm aynı fındıkta olduğu gibi arz fazlası ürün kapsamına alınmıştır, doğru mu Ali Rıza Bey?

TARIŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Evet.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Arz fazlası ürün kapsamına alınması ne demek? Aynı fındıkta olduğu gibi –hani biraz önce TMO’yu söyledik ya- o zaman da belirli bir destek kapsamında alım garantisiyle birlikte üzüm de aynı fındık gibi bir kategorinin içerisine sokulmuştur ve o şekilde devam etmiştir. Ben bunu bir düzeltiyim dedim Yurtcanığım yani bunu söyleyeceksin diye bekledim ama söylemediğin için müdahale ettim.

TARIŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Bakanım, tabii, ben o zaman Maliye Bakanı Sümer Oral’a da söyledim, niye fındık ile üzümüş eş değer olarak almıyorsunuz, o 650 bin ton üretim yapıyor, biz de 300 bin ton, ikisi de arz fazlası üründür diye. “Ya, fındığı karıştırma, fındık ayrı bir olay, üzüm ayrı bir olay.” diye bizi... Şimdi, TMO devreye girmiştir ama sizin döneminizde bizim elimizdeki stoklar, birliklerin elindeki stoklar kendi bünyelerinde kaldı. Biliyorsunuz bu kanun çıktıktan sonra elindeki stoklar kaldı, sadece DFİF aracılığıyla... Sonra ne yapıldı? Çünkü biz adam almadık, o zaman alınmış bu adamlar, bunların kıdem tazminatlarını devlet finanse etti ve bunların içinde de en çok tasarruf yapan biziz. Oğuz Oyan bizim Genel Müdürlüğümüzü yaptı, orada rakamları görünce dedi ki: “Ya, çok tasarruf

yapmışınız.” Üzüm Birliği İzmir’de aşağı yukarı 32 kişiyle çalışıyor. Benim göreve geldiğimde 4 yerde çalışanları vardı ama bu pamuk devre dışı kalınca, GAP’a gidince bütün Gediz Ovası bağ oldu. Buldan, Çal, Bekilli devam etti, şimdi de Uşak tarafı devam ediyor. Onun için mısra geçildi, kısmen mısra geçtiler ama pamuğa bu sene -3 bin lira, 800 lira da devlet desteği var- 3.800 lira kısmen... Tekrar pamuğa dönelecektir. Yani pamuk devre dışı, Gediz Ovası’ndan çıktıktan sonra bizim bölge olduğu gibi bağ oldu ve biz bunları süratle çeşit üzümüne çevirmeye çalıştık. Tarım Bakanlığının yaptığı tescillerde bu 1 milyon 200 bin dönümlük bağ 580-600 bine indirmişler. Esasında doğrudur, süratle çeşide girmemiz lazım ama Avrupa’nın kabul edeceği çeşide girmemiz lazım. Neden biz Rusya’ya çok satıyoruz? Rusya’nın varoşlarında satılıyor bizim üzüm. Bizim üzüm kek sanayisinde, ekmek sanayisinde kullanılan bir tip Sultani üzüm ama dedik ki: İtalya hiç kuru üzüm yapmıyor, hepsini yaş satıyor, Thompson tipi üzüm üretiyor. Biz de süratle yaş üzüm satacaysak Buldan, Sarıgöl, Alaşehir, kısmen Salihli’nin Thompson tipi üzümüne dönmesi lazım, başka türlü Avrupa’ya girmemiz mümkün değildir.

NECİP KALKAN (İzmir) – Thompson tipi nasıl bir şey?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Thompson tipi üzümde bahsediyorum yaş üzüm olarak. Bunun anası Türkiye’den gitmiş, önce İngiltere’de yapalım demişler, Thompson da bir kişinin ismi, sonra olmamış bu, Amerika da bu işi yapmış. Daha ıslah edilmiş. Hani domatesler yola dayanıklı domatesler oldu ya, onun gibi, daha dayanıklı bir üzüm ve dane büyüklüğü de değişiyor. Biz bunları bitki besleyicilerle zene çöpünü falan güçlendirecek şeyler kullanıyoruz, maliyeti yüksek oluyor. Onun için sofralık üzüm yaparsak Thompson tipi üzümüne dönecek. Kim dönecek? Denizli dönecek, Sarıgöl dönecek, Alaşehir dönecek ve bu işin çözümü, her sene 50 bin ton yaş üzüm artırarak bu üzümü 500 bin tona çıkarmamız lazım. İtalya 850 bin ton yaş üzüm satıyor, hele güney yarım küreye geçtiğiniz zaman, oralarda pazar da az güney yarım kürede; Avustralya var, Şili var, Güney Afrika var, onlar çok daha iyi fiyatlara üzüm satıyor. Şubat ayında falan görürsünüz İstanbul’da Şili üzümü, Güney Afrika üzümlerini görürsünüz. Bizim bu Sultani üzümün kabukları incedir. Kek sanayisinde kullandıkları için, bu keki keserken kalın kabuklu bu dane o kekin içinden düşüyor ve dolayısıyla o kekte görüntü bozukluğu oluyor. Tabii, bizim müstahsilimiz ne yapıyor? Bu dayanıklı olsun diye kabuk kalınlaştırıcı şeyler de kullanıyor, besleyici gübreler de kullanıyor. Dolayısıyla, kuru üzüm ihracatında da ihracatçı bunu istemiyor, medium tipi küçük üzüm istiyor. O pastanın yüzeyindeki dane adedinin çoğalmasını istiyor. Yani bizde Sarıgöl, Alaşehir, Denizli üzümlerinde hep Thompson tipi iri üzüm vardır, jumbo tipi üzümler vardır, onlar makbul değildir. Onun için biz eleyerek daha çok elek yapıyoruz ve bu eleklerde küçük üzümlerin talibi oluyorlar Yunanistan’ın kuş üzümü gibi.

BAŞKAN – Ali Bey’in bir katkısı olacak herhâlde.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum.

Başkanlığımıza hoş geldiniz diyorum.

Ben 22’nci Dönem de Meclisteydim. Bilirsiniz Edremit Zeytinyağı Birlikte Cavit Çetin Ağabey vardı. Şimdi, Başkanımız açıklama yapınca “Burada devletin hiç desteğini almadık.” diye... O zaman Cavit Bey buraya defalarca geldi gitti, geldi gitti, devamlı “Bizim borçlarımızı sildirin, efendim, Hazineden şu yükü kaldırın...” O zamanlar TARİŞ tek çatı altındaydı. Üzüm Birlik, Pamuk Birlik, İncir Birlik ve Zeytinyağı Birlik; bu birliklerden bu üzüm, pamuk, diğerleri ayrıldı. Sadece Zeytinyağı Birlik’in 200 trilyon civarında DFİF kredisini sildirdik Hazineye gidip gelerek, Maliye Bakanımızla, Başbakanımızla görüşerek. Üzüm Birlik’ten de buna yakın bir borcun silindiğini buradan belirtmek istiyorum. “Hiç destek almadık.” diyorsunuz ya, onu düzeltmek isterim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Vekilim, bu, Ali Coşkun Bey’in zamanındaydı herhâlde.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Ali Coşkun Bey zamanında, evet.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben müsaade ederseniz cevaplandırayım.

Şimdi, geçmişte biz devlet adına, devlet destekleme adına faaliyet gösteriyorduk, bunu ben belirttim. Sayın Bakanım da cevap vermek istiyorum. 2000 yılında 4572 sayılı Yasa’nın geçici 5’inci maddesi var, geçici 5’inci maddesinde diyor ki: “Birliklere kamu kaynaklarından hiçbir finansman yardımı yapılamaz.” Bu belirtiliyor efendim yani ondan sonra yapılmışlığı yok. Öncekiler için tabii ki o yapılanlar devlet adına yapılan faaliyetlerden meydana gelenler.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Daha öncekiler senin borcun değil mi, silinenler, havadan mı geldi onlar?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Tamam ama onlar devlet adına. Efendim, genel müdürü Bakanlığımız atıyor, buradaki bütün aktiviteleri Bakanlık yapıyor o zaman için, oradan meydana gelen borçlar ama biz piyasada da bunu duyuyoruz, her yerde duyuyoruz borçların silindiğiyle ilgili, bu da bizim gücümüze gidiyor. Çünkü biz o zaman devlet adına faaliyet gösterdik, devlet “Gir, al.” diyordu, biz de alıyorduk o zaman, “Sat.” diyordu, satıyorduk, o şekilde hareket ettik. Genel müdürü devlet atıyor, devletin teftişi, denetimi...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Bakanım, özel sektöre hiç vermediniz, biz mücadele verdik.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, 4572 sayılı Yasa’nın geçici 5’inci maddesi “Devlet tarafından hiçbir yardım yapılamaz.” şeklinde, kanunda bir madde var. Bu nedenle de biz bu dönemden sonrası için konuşuyorum, geçmişini konuşmuyorum yani on iki, on beş yıldır biz bir kuruluş devletten almadık, ben onu belirtmek istiyorum. Yani yeni dönemden bahsediyorum Sayın Bakanım, eskiyi konuşmuyorum.

BAŞKAN – Yapılandırmadan sonraki hâlini kastediyorsunuz, anladım ama o yapılandırmadan önce genel müdürü size devlet atıyordu ama Ali Rıza Başkanımın söylediği bir söz vardı “Ben 40 kişiyle çalışıyorum.” diye...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Aşağı yukarı 32 kişiye indirdik.

BAŞKAN – Ama bu rakamın ben 500’lerin üzerinde olduğu dönemi de biliyorum. Bunları kim alıyordu peki o zamanlar?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Devlet tarafından, Bakanlık tarafından aldırılıyordu, öyleydi. Oradaki Yönetim Kurulunun alma yetkisi bile yoktu.

BAŞKAN – Öyle mi?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOP. BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Tabii, Sayın Bakanım atadı genel müdürümüzü ama o zaman alındı demiyorum, ondan önceki dönemlerde alınmış. Listeler geliyordu efendim, Bakanlığımızdan listeler geliyordu “Bunlar işe başlasın.” diye.

BAŞKAN – Şahin Bey, buyurun.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bizim Buldan, Bekilli, Çal bölgeleriyle ilgili olduğu için çok ilgiliniz ve gittiğimizde her zaman çiftçilerimizin sorunlarını ya da neler yapılabilir konusuyoruz. Bu kuru üzüm konusuyla ilgili Başkanım biraz önce açıkladınız ya hani Avrupa'ya satışındaki birim fiyatının kalite anlamında, benim duyduğum şu: Kuru üzümü biz yerde, toprakta ya da betonun üzerinde kuruttuğumuz için ve üzerindeki aflatoxin olayından dolayı alımın düşük olduğu ya da satılamadığıyla ilgili bir şey var yani kurutma düzenini eski düzenle, sistemle yaptığımız için.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Cevap vereyim efendim.

O karıştırılıyor; bir yaş üzüm var, bir de kuru üzüm var. Kuru üzümde hiçbir problem yok, kalite açısından da dünyanın en iyi kalitesi Türkiye'de. O bahsettiğimiz bizim yaş üzüm. Şimdi, yaş üzümde üretici diyor ki: “İyi olmazsa yaş üzüm fiyatları ben bunu kuruturum, yaş satmam.” Bu defa, onları aslında kesmek lazım, alt kısımlarını yani danenin rahat büyümesini sağlamak için budamak lazım alt kısımlarını. Üretici onu budamıyor, budamayınca takoz gibi bitişik ve daha düşük daneli yaş üzüm meydana geliyor. Bunu da Avrupa bu şekilde istemiyor, Rusya'ya satabiliyoruz. Dediğimiz, bahsettiğimiz konu yaş üzüm, kuru üzüm değil.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Kuru üzümde bir sorun yok mudur?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Yoktur. İlaç problemleri olur ama dünyanın en kaliteli üzümü Türkiye'de yetişir.

BAŞKAN – Buyurun.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Bu, yaş üzümde kalite düşüklüğünden mi kaynaklanıyor?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Biraz önce bahsettiğim gibi üreticinin onun altını kesmesi lazım, salkımı rahatlatması lazım, rahatlatınca da danelerin daha büyümesi lazım ama üretici onu kesemiyor, kıyamıyor, kesmeyince de kalite de tabii düşüyor.

İBRAHİM HALİL FIRAT (Adıyaman) – Bizim Adıyaman'da üretilen üzümde hem sofralık üzüm noktasında, bence yani tadı anlamında da çok güzel hem de danesi genelde büyüktür. Yani bizim Adıyaman'da tabii ki Manisa'da, Denizli'de, belki İzmir'de yetişen kadar üzüm yoktur. Bizde genelde sofralık olarak aile kendi bağıni ekiyor, kendisi tüketiyor ama o üzümün hem tadı anlamında... Mesela burada yediğim, başka yerlerde yediğim üzümde o Adıyaman'daki üzümün tadını bulamam. Yani hem tat anlamında güzel hem de biraz önce Başkanımızın dediği gibi ince kabuk anlamında da ince kabuklu üzüm ama bunun üretimini artırabilmek için neler yapılabilir? Çünkü, bizim kendimizin de bağı vardı, ben geçen toplantıda da hep dile getirdim, bizim üzüm bağları hep kurudu. Kurumasının sebebi çok sıcaktan mı? Tabii, Tarım Bakanlığından ilgili arkadaşlar bununla ilgili bir bilgi verirse veya onunla ilgili belki orada bir araştırma yapılabilir mi bilmiyorum. En azından bizim kendi tükettiğimiz, kendi, ailemiz için yetiştirdiğimiz üzümler bile kurudu. Bizim otuz senelik bağlarımız vardı, inanın ben o üzümün tadını şu anda hiçbir yerde bulamıyorum. Ama o bağlarımız hep kurudu, biz tekrar yetiştirmeye çalıştık, o şey olmuyor.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Ben hızlı bir cevap vereyim Sayın Milletvekilime: Şimdi, şeker oranı yüksek üzüm daha az tüketilir. Eylül ayında Sultani üzümünden bir çikim alsanız boğazınızı yakar, briksi 72-74'tür ama sofralık satılan üzümde briks, şeker daha düşüktür. Avrupa'nın talebi odur. Onun için cins değiştirmek lazım, bu Sultani üzümü, yaş üzümde ancak varoşlarda satabiliyoruz ve üretici bunu zenep çöplerini, bu tıpasını güçlendirmek için bu kimyasalları kullanıyor, bitki besleyicileri kullanıyor,

maliyeti artırıyor. Onun için sofralık üzüm yaparsak Thompson tipine döneceğiz. Dayanaklı olacak ve İtalya'yla, İspanya'yla öyle rekabet edeceğiz. Bu üzümde, biz pazarda gördük İngiltere'de, üç gün içinde deforme olmuş. Mesela, Çal'ın toprakları daha kireçlidir, kalsiyumludur, onun üzümü buzdolabından çıkar, böyle yüzü güllüyor ama bizim bölgenin üzümü, topraktan da kaynaklanan bir şey, hemen böyle deforme olmuş vaziyette. Bizim, Avrupa'nın istediği şekilde üzüm yetiştirmemiz lazım.

BAŞKAN – Peki.

Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben tekrar devam edeyim.

Kooperatiflerimizi ve ortak sayılarımızı biz tablo olarak gösteriyoruz. 13 kooperatifimiz var, bunlardan 1 tanesi İzmir ili kapsamında, 1 tanesi de Denizli ili kapsamında. Denizli'de Buldan, İzmir'de de Menemen; diğerleri Manisa ili bölgesinde. Yaklaşık 10.316 ortağımız var toplamda.

Yıllar itibarıyla bölge üretim miktarı TARİŞ'in payı, bizim üretim içindeki durumumuz nedir onu göstermek istedik tabloda. TARİŞ alım miktarı, geçmiş yıllarda finansman durumunun daha iyi olması nedeniyle daha büyük oranda alabiliyorduk toplam üretimin ama son yıllarda bizim finansman miktarımız yetmiyor, yetmediği için piyasadaki alım miktarımız her geçen yıl düşüyor, bunu da görüyoruz. Ama en önemli şey, stok devretmemiz çok önemli. Çünkü, biz üreticinin getirdiği ürünü alıyoruz ve getirdiği anda alıyoruz. Dolayısıyla, sonraki yıllara stok taşıyoruz, bu da stok maliyetlerinin artmasını ve finansman ihtiyacının yüksek olmasına neden oluyor.

BAŞKAN – Bir saniye.

Celil Bey, buyurun.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Başkanım, bu Thompson dediğiniz üzüm çeşidi, genetiği değiştirilmiş midir?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Genetik değil, ıslah çalışması.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Özür diliyorum, şimdi bunları söylerken, hani tartışmalardan bir tanesi tarımda genelde genetikle ilgili çalışmalar olduğu için, bunları da vurgulamakta fayda var.

BAŞKAN – Bir saniye.

Akay Bey, buyurun.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Sayın Vekilim, daha önce de gündeme geldi, bu Thompson olayını kısaca özetlemek istiyorum. Thompson Seedless aslında bir üzüm çeşidi. 1863 yılında İngiliz asıllı bir vatandaş bunu Amerika'da tescil ettiriyor, “Thompson Seedless” adında. Şu anda kendileri de Amerika'da bunun Sultani çekirdeksiz, yani bizim çeşidimiz olduğunu kabul ediyorlar. Thompson'u ayıran, Ali Rıza Bey'in ya da Yurtcan Bey'in bahsettiği gibi, sofralık olarak işlenmesi yani sofralık olarak yetiştirilecek uygulamaların yapılması. İşte Yurtcan Bey biraz bahsetti, salkım ucu almalar, işte tane iyileştirici uygulamaların yapılması ve bunun sonucunda da sofralık bir klon seçimi, H5 adında bir klon seçiyorlar. Yani aslında Sultani çekirdeksiz, yetiştiricilik uygulamalarıyla bu tane ıslah ediliyor, salkım yapısı düzeltiliyor ve sofralık pazara hazır hâle geliyor. Thompson tipi kısaca bu şekilde.

BAŞKAN – Teşekkürler.

Peki, buyurun Mübaccel Hanım.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Efendim ben yirmi beş senedir TARİŞ’te çalışıyorum, doktoramı ve yüksek lisansımı da üzümde yaptım. Ayrıca İtalya’da da sofralık üzüm konusunda eğitim aldım. Bizim, Sultaniye çeşidimizin bir yabancı tarafından Amerika’ya götürülmesi ve orada ıslah edilmesiyle oluşan, genetik değil, genetik değiştirme değil, onu kesinlikle öyle düşünmeyin, bu bir.

İkincisi de sofralık üzüm, bizim Sultaniye üzüm daha yuvarlak yapıda istiyoruz, biraz önce Başkanımız bahsetti. Ama Thompson dediğimiz, Sultaniye olarak konuşalım, bizim çeşidimiz çünkü o, Sultaniye çeşit, sofralıkta sivri tane istiyor, elips bir tane istiyor, kalibresini 22 istiyor, bir standardı var. Salkım uzunluğunu 20-25 santim, kanatlı, omuzlu bir yapı istiyor ama bizim salkımlara dönüş baktığımız zaman uzun salkımlar, yaklaşık ağırlıkları 1 kilogram kadar. Mesela, “Bir asmada 15-16 tane salkım bırakın.” diyorlar. Daha sonra, “Hormonu şu kadar atın.” diyorlar. Yani belli bir prensibi, yetiştirme şekli ve salkımlar ortaya çıktıktan sonra da salkımlar üzerinde çilkimleri alarak seyreltip daha serbest almasına gelecek ve pazarlarda şalelerin içerisinde, Avrupa pazarlarında özel bir ambalajlama şekliyle sunumu var bizim Sultaniye’de.

BAŞKAN – Hocam bir ifade kullandınız, “hormonlu” dediniz, ben hormon kullanılmadığını biliyorum, bundan muradınızın, maksadınızın ne olduğunu anlamak istiyorum.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Gibberellik asit, o yanlış söyledi.

BAŞKAN – “Hormon” deyince...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Düzeltiyim ben şimdi. Sultaniye çeşit, çekirdeksiz çeşittir. Sultaniye, biraz önce Adıyaman milletvekilimiz bahsetmişti, çekirdeksiz çeşitler en çok sofralıkta tercih edilen çeşittir ve bu çekirdeksiz çeşitlerde sultaniye çeşidimiz, dünyada sofralık, kurutmalık ve şaraplık olarak değerlendirilen lider bir çeşittir. Ve Gediz Ovası, Manisa Ovası bunun anavatanıdır. Dolayısıyla, bizim, Sultaniye’yi sofralık olarak Avrupa pazarlarında görmek istiyorsak, Akay Bey’in bahsettiği gibi, H5 ırkının... Hatta onlar bu konuda kurutmalık olarak çeşitler geliştiriyorlar, bağcılığımız K7 çeşidi geliştiriyorlar... Yani Sultaniye ama bunun ırkları var, çeşitleri var kendi altında. Buna göre ayırım yapılması gerektiğinden bahsediyor Başkanımız. Sofralık alanlarda bu ırkların kullanılması gerektiğini ifade ediyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederim.

Akay Bey, buyurun.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Sayın Vekilim, şu gibberellik asit kısmını Mübeccel Hanım atladı, onu bir hemen dile getireyim.

Gibberellik asit Sayın Vekilim, “hormon” diye isimlendiriliyor ama normalde çekirdekli üzüm tanelerinin çekirdeğinde bulunan bir madde.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Endojen bir hormon.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Kesinlikle endojen, zararsız ve tane iriliğini artırmakta ve salkım yapısında, yetiştiricilik uygulamaları için kullandığımız bir yapı, tamamıyla zararsız bir yapı.

BAŞKAN – Peki.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Başkanım, bu gibberellik asit nedir? Bakıyor Japon, danelerin biri çok büyük, bir tanesi de çok küçük. Genlerine bakıyor, orada bu gibberellik asidin düşük olduğunu görüyor, dolayısıyla bunu tekrar oraya vererek daneyi büyütüyor. Onun için “hormon” kelimesini kullanmıyoruz.

BAŞKAN – Peki.

Yurtcan Bey bitirdik mi?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Devam ediyorum efendim.

Ben, öncelikle birliğimizin faaliyetleriyle ilgili bilgi vermek istiyorum. Kimya, gübre, zirai ilaç, levazım maddeleri ve motorin kuponu dağıtımı yapıyoruz ve her yıl yaklaşık 35 milyon lira civarında ortaklarımıza yardım dağıtıyoruz. Bu aynı zamanda fiyatların artmasını önüyor, piyasada bir dengeleme sağlıyor. Bizim satış fiyatlarımıza göre piyasa fiyatlarının daha fazla çıkmasını önlemiş oluyoruz.

Çok az bir miktarda çalışanımızla bu faaliyetleri yürütüyoruz. Şu anda Genel Müdürlükte 32 kişi çalışıyor. Entegrede daimi olarak 10 kişi, Sirke Pekmez Müdürlüğümüzde 37 kişi, Kooperatif dairelerinde 37 kişi olmak üzere toplam 116 daimi çalışan ve 256 mevsimlik personelle. Bu 256’nın da çoğunluğu işletmemizde çalışıyor, faaliyetlerimiz yürütüyoruz.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – O destekler olduğu zaman Sayın Bakanım, süratle Üzüm Birliği adam çıkartmıştır. Bizim depolamamız vardı, 110 kişi çalışıyordu, sanki üzüm deposu değil de adam deposu; tamamen çıkardık, tasfiye ettik. Biliyorsunuz o zaman, pamuk, Çiğli’yi... O zaman başkanlarına da söyledim, “Aydın Tekstili, bunları tasfiye edin.” Biz süratle tasfiye edenlerdeniz, devletin bu kıdem tazminatları ödediği dönemde.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, Ege Üniversitesi kampüsü içerisinde faaliyetlerini sürdüren TARİŞ AR-GE Müdürlüğümüz var, 1985 yılında kuruldu. Burada, yapılan işlemler, üretimde karşılaşılan problemlere çözüm bulmak, kalitenin yükseltilmesi amacıyla arazide ve laboratuvarında AR-GE çalışmalarını yürütmek, ortaklarını ve kooperatif ziraat mühendislerini eğitmek, müşteri memnuniyetini sağlamak amacıyla araştırmalar yapmak, yeni ürün çalışmaları gerçekleştirmek, bakanlık tarafından yetkili laboratuvarlarımıza toprak analizi yapmak, gübre reçetesi sunmak, Ege Üniversitesiyle ortak bağ yaprak gübresi üretmek, kendimiz üretiyoruz. Avrupa Birliğindeki ECHA çalışmalarını takip ederek ilaçlama programlarının yapılmasını sağlıyoruz, üreticiyi yönlendirme, zararlı ilaçları kullanmasını önleme gibi faaliyetlerimizi devam ettiriyoruz.

İşletmelerimiz, 45 bin metrekaare alanda 40 bin ton işleme kapasiteli, dünyanın en büyük üzüm işletmesi bizde efendim. Sirke Pekmez İşletmesiyseniz devamlı yeni yatırımlarla 16 bin metrekaare alan üzerinde geliştireceğiz.

Önümüzdeki günlerde gündeme çok gelecek lisanslı depoculuk. Çünkü bu sorunların çözümünde önemli faktörlerden bir tanesi TMO’ysa diğeri de lisanslı depoculuktur. Biz bunu bildiğimiz için lisanslı depoculuk kurduk, 5 bin ton kapasiteli bir depoyu tahsis ettik şu aşamada ama çok az, yetersiz. 1 tane Salihli’de 5 bin, 1 tane de Alaşehir’de bir 5 bin daha projemiz var ama bununla ilgili bir finansal destek ihtiyacımız var. Kırsal kalkınma projelerinin içinde, desteklemenin içinde lisanslı depo yapımı yok efendim. Eğer Komisyonumuz bunu takdir ederse, böyle bir konuda yardımcı olursa bir an önce

sezona yetiştirme açısından bunun içine alınırsa biz bu iki depoyu derhâl yapmak istiyoruz. Bekliyoruz, Komisyonumuz tarafından bize yardımcı olursanız yani kırsal kalkınma projelerinin içine alınabilirse çok memnun oluruz. Çünkü çok önemli bir rol oynayacaktır lisanslı depo.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ben bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – 40 bin ton kapasite ama 2017 yılı 19.671 kilogram alım, 9.310 ton stok. Nedir bu sorun?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Bizim, imkânlarımız ölçüsünde alabildiğimiz, stokla birlikte yaklaşık 35 bin tonluk bir alım yapabiliyoruz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Yani burada bir kan kaybı öngörüyor muyuz? Birliklerin yavaş yavaş tasfiyesi gündeme mi geliyor, zaten bir kısmı oldu?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Tasfiyesi demeyelim de sermaye yetersizliği tabii ki var, ucuz kredili finansman desteğine ihtiyacımız var.

TARİŞ Üzüm Birliği iştiraklerini koyduk burada, bizim burada lisanslı depoculuk da var, sigorta şirketlerimiz var, pazarlama şirketlerimiz var, onları da hızlıca geçelim.

Efendim, bizim ihracatımızdan bahsetmek istiyorum: Tarış Üzüm Birliği, ülkemizde ve dünyada en büyük çekirdeksiz kuru üzüm alıcısı ve ihracatçılarından biridir. Birliğimiz, aldığı çekirdeksiz kuru üzümlerin yüzde 80’ini yüksek standartta işleyerek ihraç etmektedir. Birliğimiz, ihracatının büyük bir bölümü Avrupa Birliği ülkelerine gerçekleştirilmektedir. İhracat yapılan ülkeler: AB ülkeleri, İngiltere, İtalya, Hollanda, Fransa, Almanya, İspanya, İrlanda, Yunanistan ve benzeri ülkelerin yanında Avustralya, Kanada, Güney Kore, Cezayir, Fas, Kolombiya, Tayvan, Japonya, Kenya gibi ülkelere de ihracat yapmaktayız.

Efendim, burada bizim Türkiye toplam ihracat payı içinde TARİŞ’in ihracat paylarını göstermekte. Tabii, son yıllarda alım miktarımızın yeterli olmamasından dolayı ihracat payımızda da düşmeler meydana geliyor.

Efendim, birliğimizi tanıtmak açısından ihracattaki yerimiz: İhracatta Türkiye... Sektör bazlı ve genel sıralamada, TİM’in değerlendirmesine göre toplam Türkiye ihracatında 201’inci sıradaydık 2007 yılında. 2016 yılında ise 754’üncü sıradayız. Dolayısıyla biz bir ihracatçı birliğiyiz, faaliyetlerimiz genellikle ihracattır. Sektörde de 4’üncü ve 11’inci sıralarda yer alıyoruz. Türkiye’deki büyük...

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Bir şey sorabilir miyim Yurtcan Bey?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Buyurun.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – 2011’den önceki sıralamayı özellikle mi koymadınız?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Sektör sıralaması yeni belirlenmeye başladı, o tarihten sonra sektördeki...

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Ha, öyle mi?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Evet efendim, o yüzden.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Tamam.

BAŞKAN – TİM mi yeni yaptı onu?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Evet efendim. O yüzden.

Efendim, bizim ikinci 500 büyük firma arasında yıllara göre kaçınıcı sırada yer aldığımız tabloda gözüktüyor. Bu da bizim firma olarak faaliyetlerimizin büyüklüğü. Aslında çalışan olarak çok az kişi çalışıyor ama faaliyetlerimizin ne kadar önemli olduğunu belirten sıralama. 2016 yılında 495’inci olduk.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Şunu sormak istiyorum ben: 2007’de daha üst sıralarda, daha sonra gerilemiş. Yani bu, piyasadaki diğer sektörlerin büyümesi ya da sizin oranın düşmesi anlamında mı?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, bizim finansman yetersizliğimizden kaynaklanıyor. Yani bize destek gerekiyor çünkü. Alım az oluyor, az olunca... Mesela eskiden devlet desteği de vardı. 2005 yılında İsmail Beyler bize destek oldular, devletten kredi çıkardılar. 70 bin ton aldık. O zamanki rakamlarımız daha üst sıralardaydı, hem ihracatımız hem büyüklüğümüz. Ama şimdi tamamen kendi kaynaklarımızla yapabildiğimiz için, imkânlarımız ölçüsünde alabildiğimiz için böyle oluyor.

Ama 2015 yılındaki düşüş tamamen şöyle bir şey oldu efendim, biz bir zarara uğradık. Şöyle oldu: Tarım Bakanlığımızdaki bir hatadan dolayı, itiraz etmediğinden dolayı yeni yılda bir ilaç, klorpirifos denilen ilacın yasaklanması nedeniyle bizdeki stoklar kaldı, Avrupalılar almadı. En büyük stok da bizdeydi. Bu nedenle ihracatımız aksadı, o yıl büyük zararlara uğradık. Yaklaşık 35 milyon lira gibi bir zarara uğradık sadece ondan dolayı, bizim hatamızın dışında bir gelişmeden dolayı.

BAŞKAN – Evet, son beş dakikada toparlayın artık.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Hemen geçiyoruz efendim.

Efendim, şimdi, bir SWOT analizi yaptık burada. Üzüm konusunda güçlü yönlerimiz, zayıf yönlerimiz, fırsatlarımız, tehditlerimiz. Bence çok önemli bir tablo, her şeyi gösteren bir tablo.

Güçlü yönleri nedir? İklim ve toprak açısından Gediz Ovası’nın bağcılığın ana vatani olması. Yani bizim bölgemiz çok önemli bir bölge.

Dünya fiyatlarının belirlenmesinde baş aktör biziz efendim. Güçlü yönümüz. Dünya fiyatlarının belirlenmesinde en büyük faktör biziz.

Üretim ve ihracatta dünya sıralamasında ilk sırada yer alıyoruz, kuru üzümde üretimde.

Bizim kalitemiz çok iyi kuru üzümde, dünya standartlarının üzerindeyiz.

Pazarlama için limana yakın ulaşım imkânının olması. Jeopolitik konumumuz bizim için avantaj.

Ekonomik getirisi yüksek tarım ürünü olması. Türkiye’deki diğer tarım ürünlerine göre ekonomik getirisi yüksek.

Dünya standartlarında üzüm işleme tesislerine sahip olunması bizim için bir avantaj.

Üzüm üreticilerinin yeni uygulamalara ve öğrenmeye istekli olması. Bunu biraz açmak isterim. Üreticiye tarım il müdürlüğümüz anons yapıyor. Üretici harfiyen... Mesela, klorpirifosun sorun olduğunu belirttikten sonra ikinci yıl yüzde 99 oranında başarılı oldu. Üretici bu tür şeylere açık yani yerine getiriyor. Bu bir güçlü yönümüz.

Zayıf yönlerimizden bahsetmek istiyorum. Piyasa düzenlemesinin bulunmaması. Bu sene TMO girinceye kadar piyasada hiçbir düzenleme yoktu. Arz ve talebe göre, üretime göre bir piyasa vardı, düzenleme yoktu. Bu bizim zayıf yönümüzdü.

Lisanslı depoculuğun henüz faaliyete geçememesi. Bu çok uzun yıllar önce kuruldu biliyorsunuz. Faaliyete yeni geçmek üzere biz çalışıyoruz. Bu zayıf yönümüz.

Arazilerin parçalı ve küçük olması.

Bağ alanlarının plansız artması.

Üretim alanlarında rutubetin yüksek olması, buna bağlı olarak hastalık etmenlerinin artması, ilaçlama sayısının tekrarlanması nedeniyle kalıntı sorunu oluşması. Yani bizde üretici çok ilaç atıyor değil, nemli bir ortamda olması. Dünya üretim alanlarına göre bizde çok nemli, çok verimli topraklar. Orada biber de oluyor, patlıcan da oluyor, bağ da oluyor aynı yerde. Öyle olunca rutubet çok olduğundan hastalıklar meydana geliyor. Bu defa, üretici ürün alabilmek için fazla ilaç atmak zorunda kalıyor. Bu da kalıntı sorunlarını gündeme getiriyor. Bizim için zayıf yönümüz budur.

İhracat pazarında gıda güvenliği hassasiyeti... Yani Avrupa o kadar hassas ki devamlı yeni sınırlamalar, limitler, gıda güvenliği konusunda yeni uygulamalar yapıyor. Bu bizim zayıf yönümüz kuru üzümde.

Bağcılık sektörü veri tabanının yetersiz olması, güvenli olmaması. Devamlı değişiyor bağ alanları. Mesela 1 milyon hektardı, şimdi 800 bin hektara indi.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ALİ RIZA TÜRKER – 588 bine indirildi, evet.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN
BİRYOL – Evet. Bu şekilde değişiklikler var.

Üretim hasat, ilaçlama ve teknolojinin yetersiz olması. Şimdi, hasatta, makineler var artık Avrupa’da. Bizde onlar yok. Üretimde makinenin yeteri kadar kullanılmaması bizim zayıf yönümüz.

Üzüm çeşitlendirmesinin yetersiz olması. Biraz önce bahsettiğimiz gibi bu bir zayıf yönümüz. Çeşitlendirme yapmamız gerekiyor.

Jeotermal kirliliğin bağcılığı olumsuz etkilemesi.

BAŞKAN – Sultaniye’ye hâlâ fidan desteği sağlanıyor mu? Destekleme kaldırıldı diye biliyorum.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN
BİRYOL – Yeni kaldırıldı efendim.

BAŞKAN – Tamam.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN
BİRYOL – Yeni kaldırıldı ama. Yıllardır onu yazıyoruz, kalkmadı, yeni kalktı teşvik bağ çubuğuna.

Fırsatlarımız nedir efendim? Fırsatlarımız: Dünya fiyatlarını istediğimiz şekilde kontrol ederek yönetme fırsatımız var.

Dünyada, üretimde ve ihracatta ilk sırada konumumuzu sürdürebiliriz. Bu bir fırsatımız.

Sofralık çeşidini ve kalitesini geliştirerek yeni pazarlara sunabilmek. İhracat miktarını artırabiliriz.

Dünyada Türk üzümünü tanıtarak yeni pazarların tüketimini artırabiliriz.

Üzümü sağlık açısından doğal şeker kaynağı ve benzeri olarak değerlendirebiliriz.

Lisanslı depo yatırımlarının piyasada fiyat dengesinin oluşmasına katkı sağlaması bir fırsat.

Kooperatiflerin desteklenerek üreticinin güçlü hâle getirilmesi de bir fırsattır. Bu da yapılabilir.

Tehditlerimizi söylemek istiyorum.

Üretim ve fiyat istikrarsızlığı bizim için büyük tehdit. Hem üretim zaman zaman düzenlenmediği için fiyatlar da istikrarsız. Bu tehdittir.

Yeni üretim alanlarının plansız artması bizim için tehdit.

Üretimin büyük çoğunluğunun yurt dışına ihraç edilmesi dolayısıyla satışta dışa bağımlı olması. Yani yüzde 90'ını ihraç ettiğiniz için yurt dışında meydana gelebilecek herhangi bir olayda yurt içindeki üretim ve buradaki çok etkileniyor. Dışa bağımlıyız, üretimde, satışta, her şeyde tamamen dışa bağımlıyız. Bu, tabii, bir tehdittir bizim için.

Rakip ülkelerden ürünün sınır ticareti vasıtasıyla ülkemize kaçak girişi ve transit ticaret kapsamında serbest bölgeden geçişi bizim için tehdit. Türkiye’de üzüm miktarı az olduğunda, fiyatlar yükseldiğinde bizim ihracatçılarımız gidip İran’dan üzüm alıp Türk özümünü imajı vererek ihraç ediyor. Bu bizim için bir tehdittir efendim.

Jeotermal tesislerin en büyük bağ sahalarında toprak, su, hava kirliliği yaratması. Jeotermalin tabii ki zararı var, biliyorsunuz, o da bir tehditti bizim için. Ekolojik ortamın aşırı azotlu gübre kullanımı ve ilaçlama sıklığının artması nedeniyle bozulması.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Nasıl? Pardon, ben jeotermalin şeyini anlamadım yani şu yer altından çıkan buhardan mı bahsediyorsunuz?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Evet efendim. Buhar da bozuyor oradaki iklimi, suyu dışarıya veriyorlar, onlar da bozuyor ve o gelen suyu tekrar, o aldıkları metreye kadar basmıyorlar çünkü bir maliyet o da. Yer üstü suları kirleniyor, o da ayrıca müthiş bir etki, jeotermal.

Efendim, devam ediyorum.

İklim değişikliği, dolu, don, kuraklık bir tehdittir üzümde. Biliyorsunuz, don olduğu yıllarda rekolte çok düşüyor.

Su kirliliği ve suyun yönetiminin ölçüme dayalı olmaması ve de kuraklık tabii ki bizim için bir tehdittir.

Yetiştiricilik yapılan alanda nispi nemin yüksek olması sebebiyle ilaçlama sayısının artması. Biraz önce bahsetmiştim. Fazla ilaç kullanıyoruz, bu da bizim için bir tehdit.

Üreticinin ürününü işletmelere fiyatsız teslim etmesi, açığa dökme. Üretici lisanslı depo da olmadığı için açığa döküyor. Bu, tabii, piyasa arz-talep dengesini bozuyor. Karşıdaki üretici ihracatçıya açığa dökünce bu olumsuz etkiliyor, fiyatları ve arz-talep dengesini çok olumsuz etkiliyor. Bu bir tehdittir tabii.

En büyük alıcı Avrupa Birliği ülkelerinin kalıntı limitlerini çok sık düşürmesi. Devamlı şekilde kalıntı limitlerini düşürüyor. Bu bizim için büyük bir tehdit.

Efendim, son olarak öneriler bölümüne geldik. Bunlar bizim TARİŞ olarak önerilerimiz.

Fiyat istikrarını sağlamak amacıyla 2017 yılında olduğu gibi TMO’nun her yıl piyasaya girerek ürün alımı yapması. Birinci önerimiz bu efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Neden zamanında demiyorsunuz?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Girsin. Zamanı da tabii ki olur. O kadar detaya girmiyorum. Yani TMO’nun girmesi...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Yani, neden, niye temkinlisiniz, tedirginsiniz? Zamanında girmiyorsa bunun çok büyük bir kıymeti yok.

BAŞKAN – Yani Orhan Bey diyor ki: “İktidara niye muhalefet etmiyorsunuz?”

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Efendim?

BAŞKAN – “İktidara niye sürekli muhalefet etmiyorsunuz bizimle beraber?” diyor.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Hayır, yani TMO’nun sektöre zamansız müdahale etmesinin...

BAŞKAN – Arkadaşlar, daha önceden değiştirilen...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – ...bir kıymeti yok.

BAŞKAN – Sevgili Orhan Beyciğim, daha önceden çıkarılan bir kanunla TMO’nun da böyle bir yetkisi yok, herhangi bir kurumun da. Bu bir eksiklik olabilir. Bunun düzeltilmesini talep etmek de mümkün olabilir.

NECİP KALKAN (İzmir) – İyi bir şeydir.

BAŞKAN – Elbette. Ama “Niye muhalefet etmiyorsunuz, niye eleştirmiyorsunuz?” yönünde telkin ve tavsiyeler...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Demiyorum, hayır...

BAŞKAN – ...Komisyonun çalışma ahengine uyum anlamında bir katkı sağlamaz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Şeye geçsin, özellikle söylemek isterim, siz açtığınız için söylemek isterim.

Burada bir birlik temsilcisi var. Zamansız... TMO var mı ortada? Ben bugün bu saate kadar herhangi bir şey söylemedim, aslında TMO’yu eleştiririm bu konuda. Eğer siz iktidarı eleştirmek gözüyle bakıyorsanız TMO’yu tümüyle eleştiririm. TMO’nun görevi ne üzüm almaktır ne fındık almaktır. TMO’nun asıl kuruluş amacı hububatı regüle etmektir, hububatla ilgili Türkiye’nin sorunlarını çözmektir. TMO’nun fındıkla ne işi var, söyler misiniz, üzümle ne işi var? Eğer devlet TMO üzerinden üzüm meselesini, fındık meselesini çözmek istiyorsa Fiskobirliği ve TARİŞ’i destekler. 40 bin ton alması gereken bir kuruma 19 bin ton aldırıp atıl bırakmaz, çaba sarf eder. Ama ben bu gözle bakmıyorum. Var olan bir şeyi daha iyiye götürmek için bir çaba sarf edeceksek...

BAŞKAN – Yanlış yöndesiniz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Hayır, yanlış yönde değilim.

BAŞKAN – Yanlış yöndesiniz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Size göre öyle. Ama burada mesela...

BAŞKAN – “Özerk bir kuruluşa devlet neden destekleme yapmıyor?” diyorsunuz. Bakın, karşımda da Ticaret Borsası oturuyor, o da diyor ki...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Katılmıyorum ben sayın vekile, katılmıyorum kati suretle.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette katılmazsınız yani çünkü...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – TMO çünkü para kazanıyor, TMO zarar etmiyor. TMO mısırdan da 700’den aldı, 850’ye sattı.

BAŞKAN – İzin verin, ben sözümü bitireyim.

TMO’nun görevi para kazanmak değil, tamam mı?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – O zaman bize de vereceksiniz destek. Biz de destek istiyoruz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette versinler.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ne kadar veriyorsanız bize de verin.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette versinler.

BAŞKAN – Tüccar da ihracatçı da...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ama ben birinci derecede çiftçiye korumak zorundayım.

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Üretim yoksa satış yok. Kusura bakmayın. Önce çiftçiye korursak...

BAŞKAN – Sayın Sarıbal...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Satış yoksa...

BAŞKAN – Sadık Beyciğim, lütfen...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bakın, önce çiftçiye, toprağı korursak onun üzerine sizin eksikliklerinizi giderelim, size de destek verelim ama çiftçiye korumuyorsanız, kusura bakmayın, bütün buğdayı da satın alırsınız.

Çin’i hiç konuşmuyorsunuz, en büyük üretici Çin. Yarın Çin sizin çeşidinizi alıp kuruya çevirirse burada toplarsınız.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Başkanım, ben sayın milletvekilime cevap verebilir miyim?

BAŞKAN – Hayır. İzin verirsiniz...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Yok, şeyle ilgili bilgilendirme bakımından.

Tabii, Buldan, taze üzümde ilk önce Denizli bölgesi erken çıkaran bir bölgedir. Temmuz ayında açıklanırsa bizim...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Erken girsin diyorum, zamanında girsin. Bir şey demedim.

BAŞKAN – Erken girsin talebinize itirazım yok.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – O kadar. Ben başka bir şey söylemedim.

BAŞKAN – Bakın, çok şey söylerim. Benim heybemde çok şey var Sayın Sarıbal.

Bu TARİŞ’i bu hâle getiren, TARİŞ’in batmasını, piyasadan çekilmesini, Pamuk Birliğinin iflas etmesini, gayrimenkullerini satışa çıkarmasını, Zeytin Birliğinin hiç müdahale alımı yapmamasını hep oturur, konuşurum.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette.

BAŞKAN – Buraları arpalık olarak kullanan geçmiş siyasi iktidarları konuşurum. TARİŞ’in yağmalandığı yerleri konuşurum.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Olur, konuşuruz.

BAŞKAN – İşçi hareketleri bahanesiyle ülke ekonomisine neler yapıldığını, hangi zararların verildiğini, bu ihracatçı kurumların nasıl...

NECİP KALKAN (İzmir) – TARIŞ İplik olayları.

BAŞKAN – Evet.

...milletin ve ülkenin menfaati aleyhine kullanıldığını hep tek tek sayarım.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette sayılır.

BAŞKAN – Partinizin yöneticisinin burada genel müdür olduğu dönemlerde TARIŞ'ın ne kadar zarara uğratıldığını, ne kadar yandaş personel sokulduğunu çok çok konuşur, anlatırım. Heybemde kırk yıllık bir birikim var. Benim amacım burada üzüm yemek, bağcıyı dövmek değil.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bakın, ben bugünden bahsediyorum ama bunun sonucu şu olmamalı: “Biz bu kurumları lağvedelim, bu kurumları özerkleştirelim, çiftiği serbest piyasaya, tüccara, şuna buna teslim edelim. Günü geldiğinde ufacak tefecik alımlarla da bu işi yapalım.” deyip üreticiyi üretimden Türkiye tarımını da ithalata endeksleyemeyiz. Bu da başka bir bakış açısı. Elbette o günü oturur tartışırız ama bunların sonucunda değil.

BAŞKAN – Bakın, 40 kişilik işi 600 kişiyle yapmanın mantığını izah eder misiniz bana?

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bakın ben öyle bir şey demiyorum, zaten savunmuyorum ama onun karşılığında bu kurumları yok etmek, çiftiği serbest piyasaya katmak değildir.

BAŞKAN – Burada müstahsile çare bulmak, çare olmak.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette, onun için söylüyorum ben de zaten.

BAŞKAN – Ya, iktidara neden muhalefet etmiyorsunuz, biraz da şöyle şöyle söyleyin, eleştirin... Elbette varsa eleştirir...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Öyle bir şey demedim, sadece TMO'nun zamanında müdahale etmesini neden talep etmiyorsunuz dedim, çok önemli.

BAŞKAN – İzin verir misiniz, bakın, hiç müdahale etmedim, hiçbir arkadaşımın sözüne müdahale etmedim. Şu olmamalı bizim hareket tarzımız: Yani şu dönemlerdeki yapılan hataları konuşalım, şuradan da birilerine biraz vuralım, dokunduralım. Derdimiz bu olursa çok şey konuşuruz, müstahsil de veya üretici birliği de derdini, meramını anlatamaz. Bunu Genel Kurulda yeterince yapıyoruz. Burada müstahsilin, üretici birliklerinin sıkıntılarını giderecek öneriler... Bakın, öneri kısmına geldi, hemen müdahale ettiniz. Ben de isterdim ki arkadaşların önerilerinden -zaman zaman dinliyorum- diğer arkadaşlarımız da istifade etsin.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette, elbette.

TARIŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Şimdi, Sayın Başkanım, Sayın Milletvekilimiz, superior tipi temmuz ayında üretilen üzümler var, bu çeşit üzümlerden bir tanesi. Birine “mevlana” diyoruz, diğerine “red globe” diyoruz ve temmuz ayında satışa çıkarılan üzüm var. Yani yaş üzüm de o zaman hemen pazarlanmaya başlıyor Denizli bölgesinden gidip yaş üzüm ihracatçıları. TMO fiyat verdiği zaman temmuzun ortasında veya sonunda yaş üzüm fiyatları da düzene girer yani onu demek istiyor belki milletvekilimiz. Yani 10 Eylül, 20 Eylül değil de yaş üzüm de çok etkiliyor çünkü bizim hedefimiz sultani kuru üzümü daha değerli hâle, 2.500 dolara satabilmek için yaş üzümü her sene 50 bin ton yukarı çıkartarak, çeşit de yaparak Avrupa'ya da... 253 bin ton bu sene ihracat var, 70 bin ton –ekstradan- alkol fabrikasının aldığı üzüm var ve alkol fabrikası da gelecek şimdi, melas alkolü kullanıyorlar. En az 20 bin ton kuru üzüm alınmıyor, o kodeksin de değişmesi lazım. Eskiden rakının altında yazıyordu: “Yüzde 100 Türk üzümünden yapılmıştır.” O ibare şimdi bu İngilizlerde yok. Onun için temmuz ayında çeşit üzüm

fiyatları verilmeye başlanıyor, özellikle yaş üzüm. Esasta “TARİŞ fiyatı açıklasın, açıklasın.” diyenler yaş üzüm satanlar; TARİŞ ortakları değil, diğer ortak dışı olanlar. “TARİŞ fiyatı açıklasın.”, böyle bir görevimiz yok bizim. Kim fiyatı açıkladı, onun altında kalır, fiyatın altında kalır.

BAŞKAN – Devletin böyle bir sorumluluğu var mı?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Hayır, ben TMO için diyorum, zamanı daha erken açıklayalım dedi ya, onun için söylüyorum.

BAŞKAN – Bakın, dünyanın hiçbir yerinde devlet böyle piyasaya girip fiyat açıklamaz. O zaman karpuzcunun günahı ne dersiniz, patatesçinin vebali ne dersiniz. Yani bu, doğru bir yöntem değil. Serbest piyasa koşulları içerisinde piyasanın oluşmasına katkı sağlanır. Burada, üreticinin, müstahsilin zarar görmemesi için de gerekiyor ise müdahale kurumlarının oluşturulması gerekir. Yani kartelleşmeyi ya da ne bileyim anlaşmaları engelleyecek birtakım hukuki veya siyasi altyapılar oluşturulur, bu piyasaya müdahale edilir. Bu üreticinin, müstahsilin aleyhine gelişme var ise engellenir. Bunu istemek başka bir şeydir ama sadece tenkit amaçlı ya da bugünkü iktidara bir şey söylemek adına hareket ederseniz...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Alakası yok, alıp nereye götürdünüz. Ne kadar rahatsızlığınız var kendinizden.

BAŞKAN – Evet, var.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Kendinizden rahatsızlık üretiyorsunuz.

BAŞKAN – Yok, yok. Sayın Saribal, sizi gayet iyi anlıyorum.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Şu önerileri dinleyelim artık Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben devam edeyim.

Lisanslı depoculuk yatırımlarının teşvik edilmesi suretiyle kuru üzüm piyasasında işlerliğin sağlanması, kırsal kalkınma yatırımları, ekonomik yatırımları öncelikli konuları içine lisanslı yeni depo yatırımlarının alınması ile hibe kaynak oluşturulması ikinci önerimiz.

Üçüncü: Kaliteli sofralık Thompson tipi üretimin çeşitlendirilmesi ve ihracatında teşvik miktarının artırılması. Efendim, Avrupa’yı hedef alıyoruz biliyorsunuz çeşitlendirmeye. Bunun için belirli teşvikler verilerek Avrupa’ya ihracatımızın artırılması, yeni bir pazar... Bahsetmiştim, çok az kaldı yüzde 14 oranında bir yaş üzüm ihracatı yapabiliyoruz, onu geliştirmemiz gerekiyor.

Dört: Avrupa Birliği tarafından limitleri düşürülen pestisitler için ülkemizde ivedilikle gerekli tedbirleri almaya yönelik acil eylem komisyonu; Ekonomi Bakanlığı, Gıda, Tarım Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı sektör temsilcisi oluşturulması çok önemli. Bir ilaç yasaklanıyor, biz bunu duyuyoruz, girişimde bulunuyoruz, çok geç kalıyoruz. Anında girişimlerde bulunmamız, itiraz etmemiz gerekiyor. Geçmişte yaşadık, üreticiyi bilgilendirmemiz gerekiyor, ilaç firmalarının o ilacı satmasının yasaklanması gerekiyor. Çok hızlı hareket etmemiz gerekiyor. Onun için acil eylem komisyonu kurulmasını istiyoruz, öneriyoruz.

Bağda ruhsatlı bitki koruma ürünü, zirai ilaç sayısına kısıtlama getirilmesi. O kadar çok ilaç ruhsatlı ki, bahsetmiştik, Avrupa Birliği ilaç konusunun çok üzerinde duruyor ama bizde de çok ruhsatlı ilaç var, bunların mutlaka azaltılması gerekiyor.

Altı: Rakip ülkelerden ürünün sınır ticareti vasıtasıyla ülkemize kaçak girişi ve transit ticaret kapsamında serbest bölgeden geçişlerinin daha sıkı kontrol edilmesi. Yasal mevzuat açısından yapılabilecek şeyler az ama hiç olmazsa daha sıkı kontrol yapılabilir diye düşünüyoruz. Tabii, bu üzüm fiyatlarına bağlı olarak geliyor, bu yıl da yok mesela.

Yedi: Jeotermal tesislerin bağ sahalarında toprak, su, hava kirliliği yaratmasını önleyici denetimlerin artırılması. Onu istiyoruz.

Sekiz: İnsan sağlığı açısından iç tüketimi artırmaya yönelik, okullarda kuru üzüm projesinin devam etmesi, Milli Savunma Bakanlığınca askerlerimize üzüm dağıtımının artırılması, ayrıca belediyeler tarafından dağıtılan sosyal yardım kapsamına kuru üzümün dâhil edilmesinin yanında uluslararası gıda yardımı kapsamına çekirdeksiz kuru üzümün alınması. Afrika'daki ülkeler gibi, oralarda da kuru üzümü dağıtımın kapsama alınmasını istiyoruz.

Dokuz: Kooperatifçiliğin geliştirilmesi kapsamında sermayelerin güçlendirilmesi için finansman desteği sağlanması.

On: Rakı üretiminde kullanılan ve üzümde elde edilen sumanın yüzde 65 oranından yüzde 100 oranına çıkarılması. Yani rakının tamamen üzümde elde edilen sumadan elde edilen alkolün kullanılmasını arzu ediyoruz. Böylece hem kalitesinin artırılması açısından hem üzüm tüketiminin artırılması açısından böyle bir talebimiz var efendim.

Çok teşekkür ederiz. Sunumumuz bu kadar.

BAŞKAN – Peki, çok teşekkür ediyorum.

Sorunuz mu var?

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Özür dilerim, arada geçti ama şey yapamadım. Bu aflatoksin meselesi vardı. Aflatoksin meselesi, genellikle depo edilen kuru bakliyat, kuru ürünlerde olur. Yaşta zaten aflatoksin diye bir mesele olmaz, olsa olsa ilaç kalıntısı olur. Aflatoksin kesinlikle depo, hani çok istisnai durumlarda belki görülebilir.

BAŞKAN – İncir ve kayısıda olduğunu biliyorum.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bu, depolandıktan sonra, hemen gönderimde değil, bir süre stoklandıktan sonra olur, depoda olur.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Cevap verebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Şimdi, aflatoksin ve okratoksin olmak üzere iki tip toksin var; bunlara mikotoksin diyoruz biz. İnsan sağlığı açısından çok zararlı toksinler ve toprak etmenli bunlar. Ege Üniversitesinden Sayın Ahmet Altındişli Hocamız başkanlığında, Uygun Hocamız başkanlığında ve bizim AR-GE'nin birlikte ilk başladığı yıllarda bir metot oluşturma yönetimi yaptık ve 10 ppb sınırında kalmasını, Türkiye olarak kalmasını raporlarla sağladık. Bunlar, evet, bağda başlıyor yalnız. Şimdi, incirde aflatoksin vardır, üzümde okratoksin-A vardır. Bunlar farklı çeşitler. Hatta şu anda incirde okratoksini sorguluyor Avrupa Birliği. Üzümde okratoksin-A vardır. O tipi vardır, aspergillus flavus olmak üzere. Bu, bağda başlar. Son dönemde salkımlarda bir küflenme, bir fungal bir hastalık olduğu zaman üretici hasada girmeden önce bağı bir sürer işçi girecek diye, o topraktan kalkan toksin, mikotoksin o hasarlı üzüme yapışır ve daha sonra o bandırmayla veya işte, sergide diğer üzümlere karışır ve biz hep eğitim çalışmalarımızda üreticilere şöyle deriz, bu üzümleri ayırın, sağlamlara

buluşturmayın diye eğitim çalışmaları yürütürüz hep beraber bakanlığımızla birlikte. Bunları ayırır üretici ki bunlar karışırsa üzüme ve bu üzüm depolanırsa ve kötü şartlarda, nemli şartlarda da bekletilirse toksin yükü artar. Okratoksin-A açısından mesela en fazla analizleri yapan... Bizim laboratuvarımız vardır, bu laboratuvarımızda da yaptığımız analiz sonuçlarında 10 ppb olan limite yaklaşık partilerde hiç rastlamıyoruz diyebiliriz, yani üzümde okratoksin-A tehdit edici boyutta değildir ama regülasyon olarak da, bir şey daha söyleyeyim: Avrupa Birliği bu konuda bizi son bir yıldır denetime almıştır. Avrupa'ya giren tüm konteynerlerde yüzde 5 sıklıkla okratoksin-A kontrolü yapmaktadır. İnşallah bu denetimi de geçerse her konteynerde yüzde 5 sıklıkla yapacağı kontrolü de açacağız.

BAŞKAN – Peki, çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ben şunu belirtmek istiyorum: Şimdi, başkanımın da biraz önce söyledi, yani bizim buradaki çalışmalarımızda, iktidar-muhalefet yani Orhan Bey belki hani yanlış şey yapmış olabilir ama...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Öyle bir şey bakmıyorum ya, kesinlikle bakmıyorum.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Anlıyorum. Bakmamak gerekiyor. Şunu belirtmek istiyorum: İşte, Bağcılık Araştırma Komisyonu oluşturulduktan sonra sahaya indiğinde inanın bu insanların büyük bir beklentisi var bu konuda ve bizden bir şeyler bekliyorlar. Biz buna eğer siyasi bakmış olsaydık zaten bunu kurmazdık.

Yani o anlamda da öyle bir şey yok. Yoksa bizim derdimiz bu değil, yani iktidar şunu yaptı, muhalefet...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Yani öyle bir şey yok arkadaşlar.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ama, bakın, inanın şu konuda... Ha, bu şu demek değil yalnız: Üzümcüler, bağcılar ölüyor, bitiyor, sürünüyor anlamında değil. Ama bizim derdimiz şu: Üzümcülük sektörünü nasıl daha iyi noktaya getirebiliriz, çiftçilerimiz nasıl o emeklerinin karşılığını, hak ettiğinin karşılığını daha iyi oranda alabilir, yükseltebiliriz, Türkiye'yi bu anlamda nasıl sektör hâline getirebiliriz, sürdürülebilir temelleri atabilecek... Daha çok şunu ben öneri olarak sunuyorum Başkanım: Hani, tabii ki sunumlar önemli ama mesela bizim bence esas üzerinde bir saat tartışmamız gereken şu öneriler kısmınız var ya, bunun üzerinde durup da tartışırsak ve bunun üzerinde bir kafa yorarsak bu bizim için daha iyi olur. O yüzden, sunumlar kısmını çok hızlı geçip sonuç alacağımız... Mesela burada ne dedik? Lisanslı depoculuğun kırsal kalkınmaya aldırılması. Tamam, bu bizim. Aldık, biz bunu koyduk şimdi. Biz bunu yaptıracağız yani böyle bir şeyimiz var. Bu gibi sonuçlara doğru gidersek çok daha güzel olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Evet, sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Son olarak da Necip Bey bir şey söyleyecek.

NECİP KALKAN (İzmir) –Efendim, huzurunuzda TARİŞ'in aktardığı bilgilere teşekkür ediyorum.

Şu kitapçığın en başındaki 3 sayfa ile en sonundaki öneriler sayfası her şeyi anlatıyor. Şimdi, şuraya bakıyorum, dünya üretimine bakıyorum, İtalya dünyada ikinci sırada, 7 milyon tonu geçmiş, 8 milyon tona yakın bir üretim yapıyor. Karşısına bakıyoruz, kuru üzüm ihracatı sıfır. Almanya'ya bakıyoruz, kuru üzüm ihracatı sıfır. Fransa, İspanya, Almanya, Brezilya sıfır. Bunlar zerre kadar kuru üzüm ihracatı yapmıyor, kuru üzüm ihracatını biz yapıyoruz. Niye? Kolay. Niye? Çok ucuz. Pekâlâ Fransa ne yapıyor? Şaraplık üzüm yapıyor, 10 milyar dolar geliri var. Bizim kuru üzümünden zamana

göre 400 milyon dolar, zamana göre 550 milyon dolarlık bir gelirimiz var. Adamlar bizden... İtalya'yı söyledi Başkan -1 gram- 850 bin ton ithal üzüm ihracatı yapıyor. Bu önerileri iyi dinlememiz lazım. Aynı arkadaşımın dediği gibi, lisanslı depoculuk bir de kuru üzümde yavaş yavaş sahalarımızı yaş üzümüne, ihracat yapılacak üzümüne... Bir de ben özellikle başkana da dedim, bu şarapçıları da bir dinleyelim. Şarapçıları da dinleyelim diye söylememin sebebi, adamlar 10 milyar dolarda koşturuyorlar, bizim 500 milyon dolarda, binbir tane derdimiz var. Onun için öneriler sayfasındakilerin hepsini uygulamak için bu Komisyon gereken tedbiri alacak ama bence anahtar, yaş üzümün yanında şaraplık üzümü de üretmenin ve onu ihraç etmenin artık zamanı gelmiştir, benim anladığım bu.

BAŞKAN – Peki, Başkan Vekilimiz Necip Bey'e çok teşekkür ediyorum.

Kıymetli arkadaşlar, ben zaman darlığından süreyi aslında çok aştık. TARİŞ, daha doğrusu Üzüm Birliği bizim Manisa'mızın, Ege Bölgesi'nin en büyük üretici birliklerinden bir tanesi ve çok fazla da ortağı bulunan, üyesi bulunan bir kurum. Üyelerin ve üreticilerin, müstahsillerin tamamını dinleme imkânımız olmadığı için kendilerine bir zaman tahdidi koymadım. Dolayısıyla da hem Komisyonumuzun değerli üyelerinin hem de çalışanlarının, uzmanlarımızın konuya daha iyi vakıf olabilmeleri adına herhangi bir süre tahdidi yapmadım ama bundan sonra arkadaşlarımız bu minvalde gidecek olursa çalışmamız biraz aksayabilir. Saat ikide Genel Kurul açılıyor malumunuz, biz Genel Kurula gitmek durumundayız.

TARİŞ'in eksik bıraktığı bir iki husus var, ben biliyorum, onlar için de teşekkür ediyorum şimdiden. Sirke yapımından tutun, başka şeylere varıncaya kadar, üzümde pekmeze varıncaya kadar, birçok üzümü değerlendirdikleri alanlar da mevcut, yerinde de inşallah TARİŞ'i ziyarete gittiğimizde işletmede de bunları bize sergileme veya anlatma imkânları bulacaklardır. Ben katkınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum. Sunumlarınızdan dolayı da hem şahsım hem de arkadaşlarım adına teşekkür ediyorum. Eğer ilave edeceğiniz son bir iki cümle varsa ondan sonra Yurtcan Bey...

Erdoğan Bey'in herhâlde bir suali olacak.

ERDOĞAN ÖZEGEN (Niğde) – Sual değil de Başkanım, lisanslı depoculukla ilgili izin verirseniz bir şey söyleyeyim, belki bir katkı olur.

LİDAŞ daha önce Odalar Birliği ve TMO'nun ortaklığında kurulmuş bir şirket ancak orasının yapısından kaynaklı birtakım sıkıntılar vardı, sanıyorum bir kanuni düzenlemeyle orasının yeni ortaklık yapısı da düzenlenerek LİDAŞ aktif hâle gelmiştir. Şimdi, burada kırsal kalkınmadan tabii ki istifade edilmesi düşünülüyor ancak LİDAŞ'ın yani TMO ve Odalar Birliği ortaklığında kurulan bu şirketin çeşitli alanlarda yeni depo yapımında yani efektif olması bakımından -görebildiğim kadar, TARİŞ'in sunumundan da anladığımız- özellikle Ege Bölgesi'nde borsalarla da iş birliği yaparak yani şeyi beklemeden... O, tabii, önemli bir öneri, özel teşebbüsün, şirketlerin desteklenmesi, kırsal kalkınma kapsamına bunun alınması önemli ama eğer ihtiyaç talebi doğru oluşturulursa -burada Manisa Borsa Başkanımızı da görüyorum- bölgede LİDAŞ aracılığıyla da üzüm için lisanslı depo yapılabileceğini biliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Kırsal kalkınma projeleri kapsamında kooperatiflere verdiğimiz bir destekleme var, KOBİ'lere verdiğimiz bir destekleme var.

ERDOĞAN ÖZEGEN (Niğde) – Başkanım, o, tabii, önemli bir şey ama yani pratik olarak o da olabilir mi diye söyledim.

BAŞKAN – Yani talep “Kooperatif veya birlikler de buna dâhil edilsin.” talebi.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bunu çok önemli olduğunu düşündüğüm için söylüyorum tam yeri geldiğinde. Lisanslı depoculuk meselesini eğer TOBB ya da şirketler üzerinden götürürseniz arkadaşlar işin sonunda yine çiftçinin aleyhine yazar. Lisanslı depoculuk ve depoculuk meselesini tamamen çiftçi örgütleriyle, çiftçi kooperatifleriyle yapmazsanız açıkça söylüyorum -şu anda da örneklerini verebilirim diğer ürünler üzerinden- çiftçi çaresizlikten birilerinin deposuna mal koymaya, ondan sonra da o depoların o mala el koymasına neden olursunuz. Açıkça söylüyorum, çok büyük bir katkı sağlamaz, şimdilik evet, çözüm gibi görülebilir ama kaynağın büyüğünü çiftçi örgütlerine, TARIŞ gibi kurumlara ayırıp onları lisanslı depoculuğa yönlendirirseniz inanılmaz bir başarı elde edeceğinizi paylaşmak isterim.

ERDOĞAN ÖZEGEN (Niğde) – Bir ilave yapabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

ERDOĞAN ÖZEGEN (Niğde) – Sayın Milletvekilim, lisanslı depoculukta devlet teşvik etmek için burada X’i değil, çiftçiye doğrudan destekliyor. Lisanslı depoda ürününü, mahsulünü depoladığı zaman onun kirasını büyük ölçüde şu andaki yeni mevzuata göre devlet karşılıyor. Onun için doğrudan çiftçinin desteklendiği bir şeydir ama ayrıca yani burada kooperatifler veya birliklerin önerilmesine de mevzuatta mâni bir hâl yoktur. O kıstasların -burada anladığım kadarıyla- Tarım Bakanlığı desteklerinin -Sayın Başkanım ve arkadaşlarının ifadesi- kırsal kalkınma kapsamında da bunun değerlendirilmesi doğru bir yöndür.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Başkanım, bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Bakanım.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Çok afedersiniz, uzadı gibi oldu ama...

Şimdi, bakın, bu lisanslı depoculuk gene Dünya Bankası projesi kapsamında hazırlanan bir yöntemdir. Bunun üzerinde çok çalıştık, yöntemleri üzerinde çok çalıştık. Arkadaşlarımızın belki de takip etmesi gereken bir şey, mesela kuru üzümde 1 Nisanda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bir tebliğ yayımladı zaten. Kuru üzüm lisanslı depoculuk AŞ nasıl kurulacak, ortakları kim, usul ve esasları ne, Nisan ayında bu yayımlandı bu 2017’de. Lisanslı depoculuktaki amaç, burada sadece çiftçi tarafı veya sadece bu işin satıcı tarafı değil, bu işe ortak olan herkesi işin içine almaktır. Yani TOBB’un burada olmasının önemli bir sebebi vardır, Sayın Borsa Başkanımız zaten bilirler bu konuyu, borsaların hepsi bu işin içerisine alınmışlardır, Şahin Bey de konuyu zaten eskiden beri takip ediyor. Şimdi, böyle baktığımız zaman bizim burada TARIŞ’ın önerisi meselesini siz zaten aldınız Sayın Başkanım. Kırsal kalkınma kapsamında değerlendirilebilir mi, değerlendirilemez mi meselesine bakmak lazım burada, yoksa lisanslı depoculuğunu evveliyatını, sonunu falan karıştırmamanın bir anlamı yok çünkü sadece kuru üzüm meselesi değil. Bakın, lisanslı depoculuk hububatta başladı, daha sonra fındığa gitti, şimdi üzüm çıktı falan, farklı ürünleri kapsıyor, bir yanı sıra da buradan mahal vermeyelim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

TARIŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, müsaade ederseniz ben son şeyi söylemek isterim başka bir soru yoksa.

Şimdi, öncelikle, efendim, kuru üzümde dünyanın en büyük üreticisiyiz, en büyük satıcısıyız ve dünya fiyatlarını biz belirliyoruz. Dünya fiyatları nasıl belirleniyor? Tamamen İzmir Ticaret Borsasındaki fiyatlar üzerinden belirleniyor. İzmir Ticaret Borsasındaki fiyatlar nereden belirleniyor? Tamamen arz-talebe göre. Piyasa düzenlemesi olması mutlaka şart. Amerika’da “board”lar var, İran’da devlet direkt alım fiyatlarını belirleyerek müdahale ediyor, Amerika’da ise “board”lar sistemiyle piyasa düzenlemesi sağlanıyor. Türkiye’de ise tamamen üretim şekline göre piyasayı serbest bırakmak –

çok özür dilerim, amiyane tabirle- başıboş bırakmak çok yanlış bir şey, mutlaka devletin bir şekilde piyasayı düzenleyecek sistemi kurması lazım. Bunu yıllardır söylüyoruz, yeni bir şey değil. Eskiden bunu birlikler yapıyordu, tamam, şimdi birlikler yapmasın, saygı duyuyoruz ama bizim yaptığımızın yerine yapacak birisi mutlaka gerekiyor. Çünkü borsadaki fiyatı ne kadar yüksek belirlerseniz o kadar yüksek fiyatla satarsınız, üretici mağdur olmaz, üretici daha çok gelir elde eder, ülkeye de daha fazla döviz girdisi olur. Biz boşu boşuna fiyatlarımızı birbirimizle rekabet ederek piyasa düzensizliğiyle düşürüyoruz, mutlaka piyasanın düzenlenmesi lazım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Yani manipülasyonun önüne geçsin, eyvallah. Bu hususta arkadaşlarımızla birlikte yapacağımız değerlendirmeyi raporlaştırdığımızda inşallah katkılarını isteyeceğiz, bunu ilgili Bakanlığımıza da belki öneri olarak sunacağız.

Çok teşekkür ediyoruz Üzüm Birliğimize.

Yalnız, üç dört kalemde, zannediyorum Sayın Bakanla görüştüğümüzde, eski bakanlarımızla da görüştüğümüzde incir, kayısı, fındık, üzüm hem arz fazlası hem de stratejik ürün kapsamına alınsa gibi ülkenin... Tarım Bakanlığımızın böyle bir çalışması da olduğunu biliyorum ama ilgili Bakanlık personeli belki burada mıdır, değil midir, Sayın Başkanın haberi var mıdır, bilmiyorum. Genel Müdürlüğümüzle görüşmüştüm, sizlere çok selamı var, bugün katılmayı da çok arzu etmişti ancak başka bir programı vesilesiyle “Başka bir güne bırakırsanız gelirim.” demişti. Biz de başka bir güne bırakamıyoruz, süremiz kısıtlı, bir an önce bu çalışmayı tamamlayıp, yerinde incelemeleri yapıp, raporumuzu hazırlayıp sezondan önce inşallah Bakanlığa ve Meclise sunma imkânı, fırsatı yakalayalım diye çalışıyoruz.

TARİŞ yöneticilerimize çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sadık Bey.

2.- Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap'ın, Manisa'daki üzüm üretimi, bağcılık ve üzüm sektörünün sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Üzüm Araştırma Komisyonuna vermiş olduğunuz destekten dolayı sizlere teşekkür ediyorum çünkü şöyle bir baktığımız zaman, ülkemizde üretilen sultaniye üzüm ağırlıklı olarak kurutmalık ve ayrıca sofralık olarak da değerlendirilmektedir. Sultaniye çekirdeksiz üzümün tamamına yakını Manisa, İzmir, Denizli illerimizde üretilmektedir. Toplam üretimin her yıl ortalama yüzde 92'si Manisa'da gerçekleştirilmektedir. Kuru üzüm rekoltesinin yüzde 85-90'ı ihraç edilmekte ve ihraç edilen bu miktarın yüzde 80-85'i Avrupa Birliğine, başta İngiltere, Almanya, Hollanda olmak üzere ülkelere gönderilmektedir. Toplam ihracatın her yıl ortalama yüzde 85'i Manisa'daki modern üzüm işletmelerinden yurt dışına ihraç edilmektedir. İç piyasaya baktığımız zaman da 40-45 bin ton civarında üzüm tüketilmekte, bunun yarısına insani tüketim olarak baktığımız zaman diğer yarısıysa alkol sanayisi olarak değerlendirilmektedir. Ege İhracatçılar Birlikleri verilerine göre 2016-2017 yılında 1/9/2016 yeni sezonun başlangıcı olur üzümde, 31/8/2017 de sezonun sonu olur.

Çok değerli katılım, burada yapılan ihracatla, Türkiye genelinde 267 bin 383 ton çekirdeksiz kuru üzüm ihraç edilmiş, ülkemize de 415 milyon dolar girdi sağlamaktayız. Yaş üzüme baktığımız zaman sofralık üzüm olarak da 190 bin ton civarında da Rusya Federasyonu'na üzüm gönderilmiştir, sofralık üzüm olarak.

Çok değerli Bakanım, değerli vekillerim; bu tarım ürünlerimizde, gerek yumurtamızda gerek üzümümüzde gerek konserve sektörümüzde gerek pamuğumuzda hiçbir ara ithal mal yok, direkt ihracattır ve ülkemizin cari açığına da büyük destek vermektedir, tarım onun için çok önemlidir. Ege İhracatçılar Birliğine baktığımız zaman gururluyuz, Manisa’da 3 firmamız da ihracatın yıldızları olmuştur, bunlarla da onur duyuyoruz özel sektörümüz olarak.

İlaçlama döneminde çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kaldık. Manisa Ticaret Borsası bu konuda hiçbir kurumun desteğini almadan klorpirifos ve etille ciddi bir mücadeleye girmiştir, hatta bu konularda Sayın Tarım Bakanımıza, Avrupa Birliği Bakanımıza da çok çok teşekkür ediyoruz. 2015-2016 sezonunda klorpirifos etken maddesi kabul edilebilir kalıntı limitleri Avrupa Birliği tarafından 0.01 ppm’e düştü, bu eskiden 0.05 ppm’di. Düşürülmesinden hareketle Manisa Ticaret Borsası tarafından hazırlanan uyarı afişleriyle, el broşürleriyle, bütün köylerde, kasabalarda camlara yapıştırılmış ilanlarla, 10 bine yakın el ilanı ile broşür yapıştırdık. Burada bir şey söyledik, dedik ki: Bu, sadece bizim tüccarımız, üzüm işletmemiz için değil, bu, sizin geleceğiniz için. Eğer ki üzümümüzde yurt dışında ilaç kalıntısı yaşarsak üzümümüz yurt dışından geri gelir. Sonuç itibarıyla, siz değerli üreticilerimizin, çiftçilerin de elinde kalır bu mallar ve bizim yapmış olduğumuz bu çalışmalar neticesinde üreticimizin bilinçlenmesi ve eğitimi yer almıştır.

Böylece sezonda yapılan analizlerde, 2015-2016, 2016-2017 yılında, Çok Değerli Başkanım, Necip Ağabeyciğim, yapmış olduğumuz laboratuvar tahlil sonuçlarında, hiçbir laboratuvar tahlil sonucunda ilaç kalıntısına Manisa bölgesinde rastlanmamıştır. Herkes üzümü çok rahat yiyebilir. Zamanında bunun Manisa’da bazı polemikleri oldu, “Hans’ın yemediğini Hasan mı yiyecek, Yosef’in yemediğini Yusuf mu yiyecek?” Bugün bu üzümü herkes yiyebilir. Manisa, Saruhanlı, Gölmarmara kadar bütün bölgelerde ciddi bir çalışma yaptık ve bunun hem üretici tarafından hem işletmelerimiz tarafından da rahatlığını gördük. Az evvel TARIŞ dedi ki: “Biz klorpirifostan dolayı ciddi sıkıntılar yaşadık.” Çok şükür Allah’a, özel sektörümüzün elinde stok kalmadan da bu işleri bitirdik.

Bizim istediğimiz, çiftçi kayıt sistemi üzerinden reçeteyle ilaç verilmesi. Bu kapsamda yerinde bir karar olmuştur ve sistem geliştirilerek muhafaza edilmek zorundadır. Bizler bu çalışmalarını yaparken bakın bugün ilaç bayisi ziraat mühendisi, hem ilacını kendi bayisinden satıyor hem de reçetesini kendi satıyor. Çiftçiye bizim üstümüze saldı. Dediler ki: “Siz eğer ki Dursban 4 civarında ilaçları, muadil ilaçları kullanmadığınız takdirde siz verim alamazsınız.” Biz dedik ki: “Siz verim alacaksınız, öteki türlü elinizde mal kalır.” Üretici, ilaç bayisine gitti “Ben senin ilacını kullanırım ama benim üzümüm elimde kalırsa bu üzümü sen geri alacak mısın?” dedi ve nitekim verimli, hiçbir değişiklik olamadan kaliteli üzümümüzü çıkardık.

Eskiden sistem neydi? Herkes torbalarla haftada veya on beş günde bir ilaçlar bütün evlere dağıtılıyor, ilaç, ilaç, ilaç... Ne yapmaya başladık? Hormon ilacı baktık. Az evvel TARIŞ’ın söylediği gibi de. Bizim üzümümüz ince kabuk etli üzümdür. Bu üzüm özelliğini kaybetmeye başladı, kalın kabuklu üzüm olmaya başladı, boyutları büyümeye başladı ama dünyada bu üzüme çok büyük talep yoktur, dünya “medium üzüm” dediğimiz keklerde, ekmeklerde kullanılan bir üzümü... Bugün İngiltere’de kişi başı tüketim 1 kilo 800 gram ama bugün Türkiye’de nüfus 80 milyonu geçmesine rağmen kişi başı tüketim 250 gram civarında.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Çok özür dilerim.

Burada, tam bu noktada yani bütün bayileri böyle bir algı üzerinden söylemenizi doğru bulmuyorum.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Hayır efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Çünkü “klorpirifos etil” dediğiniz ürün onlarca üründe kullanılan, özellikle iç kurt meselesi üzerinde ve kabuklu bit meselesi üzerinde kullanılan bir insektisit, dünyada da en çok kullanılan. Türkiye bir süreç yaşıyor, daha geçmişte amitraz meselesi üzerinden yaşandı, değişik ürünler üzerinden yaşandı ve buna hızlıca bir adaptasyon sağlanıyor ama sezonun tam ortasında bu yapılıyor ve ama hiçbir bayi “Siz ‘klorpirifos’ atmazsanız ürününüz de gelişme sağlayamaz.” diyecek kadar mesleğinden ve herhâlde insanlığından kaybetmiş olamaz.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Vekilim, yaşadık efendim, yaşadık efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bakın, istisnalar olabilir.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – İstisnalar kaideyi bozmaz, doğru söylüyorsunuz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ama şimdi Komisyonu yanlış yönlendiriyorsunuz. Bütün Türkiye’deki bayiler “Klorpirifos etil eğer atmazsanız üzümünüz...” Bir kere “klorpirifos etil” atıldığında üzümün kalitesine bir etkisi yok, iç kurda etkisi var. İç kurt olduğunda ya da güve olduğunda zaten doğrudan sorun biter, zaten üzüm diye bir şey kalmaz.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Peki, fikriniz ne burada efendim, onu söyler misiniz lütfen.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette “klorpirifos” kaldırılın, buna hiç itirazım yok ama klorpirifosu bayilerin zorla, ısrarla devam ettirmek istedikleri konusundaki algının çok doğru olmadığını düşünüyorum. Yani bugüne kadar, 2006’dan beri çıkan sistem...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Efendim, 20 bin çiftçinin maliyetini kesmek lazım. Manisa’da iyi de bir bağcıyım efendim, maliyet hesaplarını ben çok iyi bilirim efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Siz başka bir şey söylüyorsunuz. Ben sadece bu algının doğru olmadığını söylemeye çalışıyorum.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – 20 bin lira sezonda masrafı olan bir çiftçinin şu an ilaç maliyeti 10 bin liraya düştü efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette. Ama bakın, ben yine aynı şeyi söylüyorum, siz başka bir pencereden bakıyorsunuz. Bunun alternatifi...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Onu ilaçlarla konuşacak bir durumdayız. Hiç kimseyi kötüleme gibi bir durumumuz yok.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Alternatif mücadele yöntemleri var. Mesela, biz, buraya, Komisyona şu öneriye getireceğiz, diyeceğiz ki: “Biyolojik mücadele yöntemleri için destekleme yapılsın.” Bu bir alternatiftir.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ona da geleceğiz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bu doğrudur ama bütün meseleyi “chlorpyrifos ethyl”i bayiler ısrarla devam ettirdi...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ekim kalitesinde böyle bir sıkıntı olup olmadığını söylemeye çalışıyorum.

BAŞKAN – Sadık Beyciğim, Sevgili Başkanım, Orhan Saribal arkadaşımızla ilk defa ben de aynı kanaatteyim yani burada bir genelleme yapmamak, mesleki açıdan söylüyorum...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Biz üzümü konuşuyoruz efendim.

BAŞKAN – Üzümü konuşuyoruz, amenna, hiç şüphem yok. Bütün sektörü ya da bütün bir kitleyi töhmet altında bırakacak bir yaklaşımdan uzak durmak lazım. Bunu yapanlar vardır. Ben hukukçuyum, avukatım. Avukatların içerisinde de yanlış yapanlar vardır, doktorların içinde de yanlış yapanlar vardır her meslek örgütünde olduğu gibi. “Bu, bütün o meslek grubunun tamamını bağlar.” dersek ya da “Bunların tamamı bu şekilde yanlış bir yoldadır.” dersek bu haksızlık olur. Elbette yanlış yapanlar vardır.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Başkanım, Dursban 4 dediğimiz ilaç aspirin gibi olmuş efendim, her derde deva.

BAŞKAN – Tamam, anladım sizi. Yani sektörün tamamına, bütün sektöre, hele hele bir de temsilcisi yoksa burada, kendisini savunma imkânı da vermemişsek insanlara veya o sektöre, bu da haksızlık olur. Yanlış yapanlar vardır, bunu söylersiniz, yanlış yapan, mesleğini kötü icra eden...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – O zaman ilaç bayilerimizden ricada bulanacağız “Dursban 4 muadili ilaçları vermemeleri.” diye.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Zaten cezai müeyyidesi var efendim, Bakanlık cezai müeyyide getirdi, çok da ağır. Kimse bu riskin altına girmek istemez, ciddi yaptırımları var yani.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Peki ama bunlar bizim Brüksel kararlarından sonraki yapılan yaptırımlarda ağırlıklı oldu Sayın Vekilim, ondan evvel bir sıkıntı yoktu efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Elbette, buna kimsenin itirazı yok zaten.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Yani eğer ki bu ppm olayı 0,05’te kalsaydı herhangi bir sıkıntı yoktu. Ne zaman Brüksel’de alınan ppm 0,01’e düşünce bunları yapmak zorunda kaldık efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Tamam, doğru, buna kimsenin itirazı yok.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Şimdi, bir de Sayın Bakanımın çok güzel bir lafı var, Tarım Bakanımız Sayın Ahmet Eşref Fakıbaba “Ben, hasat döneminde yerinde, masada oturan mühendisler ve teknikerler istemiyor.” diyor. Bizler de bu konunun arkasındayız efendim. Üzümde bağcılarla yapılmış olan istişarelerde bilgilendirmelerin çok önemli olduğuna inanıyoruz, gerek ilaçlaması bu gerek budaktan başlayacak şekilde. Mesela erken hasat döneminde bandırma suyu gibi hataları, sergiden kaldırma gibi hataları veya daha üzümün şerbetlenmesi olmadan, sırası daha olmadan kesildiği zaman ciddi kilo kaybı olması ama bakıyoruz ki bir taraftan ciddi bir işçi sorunu var, işçi bulamıyorsun, bir taraftan hava yağacak mı diye bakıyorsun, bu üstü açık fabrikalar. Bu konularda da üzümün kalitesinde bu gibi sıkıntıları da yaşıyoruz ama biz bunlar içinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığımızın da bu konuda denetim mekanizmasının eksiklerini yeniden gözden geçirmesi, il teşkilatları vasıtasıyla etkinliği artırması, hem üretici hem ihracatçı kayıplarının önüne geçilmesi bakımından faydalı olacağına inanıyoruz.

Sayın Bakanım, tane büyüttücü kullandıkları sofralık üzümler, kurutmalık üzümler tabii bazı yıllarda bir talep olmadı takdirde sergiye geliyor. Bu üzümler sergiye geldiği zaman da bu üzümlerin hem üzüm işletmelerinde işlenmesi -tanesi büyük olduğu için- hem de satılmasında ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Bizler bu üretim tesisi gibi değerlendirmede gereken üreticilerimizin ciddi yaptığı bağlarımızın uzun vadede gelecekte risk olacağını görüyoruz.

Çok Değerli Başkanım, az evvel dedik ki harmanda, evet, harmanda, dünyanın her tarafında harman zamanında -gerek üzümde gerek mısırdaki gerek pamukta- hasat zamanında arz-talep dengesine göre fiyatlarda düşme ve yükselme yaşayabiliyoruz. Hasat sonrası, piyasadaki tabirle “dökme zamanı” dediğimiz zamanda üreticiler kredi borçları, ihtiyaçları nedeniyle ürünlerini bir an önce elden çıkarmak zorunda kalmaktadır çünkü senede bir sefer ürünü alacak ve satacak, düğününü yapacak, borcunu ödeyecek, velhasıl buna benzer olaylar. Ancak tüccar, ihracatçı satın alma kapasitesi ve ödeme gücü bu hızlı, yüksek hacimli arzı karşılamadığı için fiyatlarda bir düşüş oluyor. Az evvel bir şey konuştuk, dedik ki efendim, alivire. Doğru söylüyorsunuz alivire olmayan bir malı satıyoruz ama üreticiden günde üzüm işletmelerine bir tane fabrikamız, bir işletmemiz 45 bin ton mal alıyor, bir üzüm işletmemiz 30 bin ton alıyor, bir işletmemiz 25 bin ton alıyor. Biz eğer ki ağustos aylarında üzümü tahmini gördüğümüz zaman, alivire satmadan bu işin içine girdiğimiz zaman üreticiye ne diyeceğiz? Günde bin ton gelirken herkes fiyatını kesiyor. “Sen üzümünü getir, ben işleyeceğim, Avrupa’ya göndereceğim, parası ödenecek, ben sana parasını ödeyeceğim.” dediğin zaman altmış gün ile yetmiş gün arasında bir süre var. Bu sirkülasyon eğer... Satmadan bu malı almalarının imkânı yok çünkü buraya, hazırda dağ dayanmaz. Bir firmaya, 70 bin ton, 40 bin ton mal alan firmaya 50 milyon TL civarında bir para lazım. Üzüm işletmelerinin hiçbirinde ki 50 milyon, 70 milyon, 100 milyon kıyıda paraları yok. Bu sirkülasyonun dönmesi için yıllardan beri bu alivire satışlar devam etmektedir.

Ben konserve sektöründeyim, kopya biber, kuru domates; hepsini çalışıyorum. Ben de temmuz ayında malları satmaya başlıyorum. Neden? Malı satamazsam çiftçinin zaten malını alamam. Eğer ki bu alivire satışlar olmadığı takdirde üretici sana gelecek ve piyasada arz-talep dengeleri daha da birbirine karışacak. Çiftçi diyecek ki “para”, siz diyeceksiniz ki “Altmış gün sonra.” Daha büyük yığılmalar gelecek.

Ha, şu görüşteyim: Rekabetten dolayı üzüm fiyatlarının düşük satılmasına karşıyım. Biz “Üzümümüz çok iyi üzüm.” diyoruz, “Bizim üzümümüzün özelliği var.” diyoruz ama İran 1.700 dolara üzüm satarken biz 1.450 dolara üzüm satıyoruz. Buna da karşıyız. Bu da rekabetin getirmiş olduğu bir pazar ama bu konuda firmalarımızın eskiye nazaran alivire satışlarının çok eskiden mesela yaptığımız zaman siz daha iyi bilirsiniz, tahmin ediyorum haziran aylarında satışlar olmaya başlıyordu, bazı zamanlar mayısta da...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Martta...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Marta da yaşıyordu, onlar daha evvel yaşıyordu ama şimdi artık kimsenin cebinden her konteynere 3 bin dolar, 5 bin dolar koyacak bir parası da yok. Kimse zarar etmek istemez. Onun içindir ki alivire satış bizim ihracat sektöründe oluyordur.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım, bir şey söyleyebilir miyim.

BAŞKAN – Bir saniye Sadık Başkan.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Onun haricinde bir şey daha ekleyeyim, bu şeyi kapatacağım.

BAŞKAN – Bir sual olacak sana.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Buyurun efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım, şimdi, aslında TARİŞ’te de konuştuk, önce ürün çeşitlendirmesi ve thompson cinsi üzüm yani üretimdeki kaliteyi artırmak tespitlerden bir tanesi.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Kalitemizi artırdık efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Doğru.

Neler yapılabilir? İşte lisanslı depoculuğu biraz önce konuştuk, Bakanlık bahsetti.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ona da geleceğim efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Şimdi burada şu: Satış konusu yani üretici, belki de her şeyi en iyi ürettik, ürettik, en kaliteye geldik ama satıştaki kısmında, o “alivre” dediğimiz hani daha kesilmeden -hatta koruk hâlinde diyorsunuz- o haldeyken satışa çıkmış olmasının en düşük fiyattan gitmesi. Bu da nereden kaynaklanıyor? Finansman yetersizliğinden kaynaklanıyor, hem tüccarın hem de üreticinin.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Doğru. Satmadan zaten alamazsınız efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Yani şunu demek istiyorum: Biz bu arada ne yapabiliriz? Yani burada borsa önemli bir etkidir, kooperatifler önemli bir etkidir, birlikler önemli bir etkidir. Dolayısıyla burada devletin de desteğiyle, nasıl bir organizasyonla bunu başarabiliriz? Biraz önce bir şeyden bahsettiniz, dediniz ki çiftçiye... Mesela şu sorun da var: Çiftçi malını bağında sattığı anda bir de parasını alamıyor. En büyük sorunlardan birisi bu, tüccar alıyor, kaybolup gidiyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Manisa bir şekilde yürür, sıkıntı yok efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bizde var, mesela Buldan tarafında...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Yaş üzüm için mi diyorsunuz, kuru üzüm için mi?

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ben yaştan bahsediyorum.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Pardon, pardon, özür dilerim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Alivreden bahsediyoruz yani bağdayken...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ben kuru üzüm olarak... Yaş bizde Alaşehir’de olur efendim, ben Manisa’dayım.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Mesela bu da bir sorundur. Dolayısıyla çiftçi dolandırılıyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Bu sene de yaşandı.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bu sefer de ihracatçı alıyor malı, götürüyor, çiftçi bakıyor. Şimdi, bu da bir sorundur. Efendim, belki depoculukla yani ürünün daha yüksek fiyata çıkması için soğuk hava depolarının artırılıp üzüm sezonunun bitiminde... Yani daha fazla, 2 bin dolara satabilme imkânına ulaşmak için ne yapılabilir? Bunlar da bizim için önemli yani bizim belki de bu satış noktasında bahsettiğiniz anlamda hem üreticinin malının garantörlüğünü sağlayacak. Yani birlik ya da kooperatif tüccara diyecek ki: Getir teminatını arkadaş, bankaya koy. Ondan sonra 100 tane çiftçiyle anlaşma mı yaptın, yap. Üzümü sattığında da parasını mecburen vereceksin zaten. Yani yüzde 30’luk kısmı şu anda dolandırılıyor çiftçinin, bu anlamda da bir çalışma yapmak gerekiyor, onu belirtmek istedim.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Buyurun Başkanım.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ben teşekkür ederim.

Bu sıkıntılar Alaşehir bölgesinde yaşıyor ama bizler baktığımız zaman, şöyle Salihli, Turgutlu, Manisa bölgesindeki üzüm işletmeleri, dediğimiz gibi, hepsi rakamları yüksek, Manisa’da kurumlar vergisinde de hepsi bir yere gelmiş firmalar.

Efendim, bu dönemde fiyatlar, şimdi üzümü de hızlı bir şekilde elden çıkarttıktan sonra arz talep dengeleri... Az evvel söyledim, pamukta da mısırdaki da üzümde de bunlar yaşıyor. Arz talepleri bekletilen az miktarda stoklar için piyasa arz talep dengesi ararken, spekülasyon söylemleri neden olan dalgalanmalar da yaşanmaktadır. İşte, bu nedir? Üzümün çok olduğu. Mesela eskiden üzümün rekoltesini biz açıklıyorduk, sağ olsun Tarım Bakanımız bunu bizim üstümüzden aldı. Manisa’yı da onore etti, üzümün merkezine geldi, 310 bin ton rekolteyi açıkladı, 4 lira da fiyatları açıkladı.

Bu durumda hem üreticimiz hem ülkemiz zarar görmektedir. Eğer ki fiyat dalgalanmaları çok olduğu zaman ve fiyatları biz yükselttiğimiz zaman, alıcının inanın ki İzmir Ticaret Borsasında her fiyattan bilgileri var. Bizden daha iyi bizi biliyorlar. Biberin fiyatını da biliyorlar, incirin de kayısının da üzümün fiyatlarını da hepsini biliyorlar. Bunun üstüne 300 dolar civarında da, 300-350 dolar civarında da, işletme maliyeti koyuyor, diyor ki: Senin paran bu. Çalışacaksın, satacaksın, duramazsın çünkü her iki firmanın kendine göre kapasitesi var, işçileri var ve kimse ucuz mal satmak istemez. Ama, dünyada öyle çılgın bir rekabet var ki bunlara bazen boyun eğmek zorunda kalıyoruz. Örnek vermek gerekirse Türk üzümünün satış ortalaması bu sene 1.592 dolar civarında. Bunun, zaman geldi 1.200 dolarları da gördük, 1.750 dolarları da gördük. Örnek, bugün Thompson dediğimiz bandırmazsız üzüm fiyatları şu an 8 lira. Çok ciddi bir rakam. Bu fiyat neden yükseldi? Amerika’daki, o bölgedeki kasırgadan dolayı bağ alanları ciddi zarar gördü ve fiyat 8 lira, şu an natürel üzümü ben geçen hafta 8 liradan sattım. Böyle bir fiyat beklemiyorduk; 4,5-5 lira bekliyorduk.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) - Bandırmazsız değil imi?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Bandırmazsız Sayın Bakanım.

Şimdi efendim, bir önerimiz burada, TMO alımlarından, örnekle, piyasada regülatör görevini üstlenecek, arz kontrolünü sağlayacak bir mekanizma oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Biz TMO’nun önümüzdeki sezonda ancak daha yüksek hacimle alım yapmasının, üreticilerimizin ve piyasa dengesinin yararına olacağını düşünüyoruz. Ayrıca, TMO’nun alımlarında taban fiyatı açıklamasının hasat başladıktan sonra değil, hasatla birlikte yapılmasının daha etkili olacağına inanıyoruz. TMO’da şöyle bir güven vardı: Ben çiftçi çocuğuyum. Yıllarca mısırmızı almıştır, buğdayımızı almıştır. Şimdi bugün fındığı da alıyordu. TMO 700 bin ton civarlarında mısır almıştır. Mısırı eğer ki TMO almasaydı mısır fiyatları bilhassa Urfa taraflarında çok daha fazla düşerdi. Fiyatlara girip alım yapması, ciddi bir malı çekmesiyle birlikte üreticinin yanında oldu, fiyatların düşmesini engelledi.

Şimdi, üzüm fiyatlarımız 3.650 civarındaydı, 4 lira civarında bir fiyat açıklamasıyla beraber, TMO’nun girmesi... Tarım kredi kooperatifleri, TARİŞ’ler belki bu fiyatı açıklasaydı ne kadar yararı olurdu bilmiyorum ama TMO’da şu durum var: TMO alır. Düşünebiliyor musunuz, 300 bin tonluk, 310 bin tonluk rekolteye 4.500 ton, 4.600 ton civarında komik bir rakamla fiyatları 4 liraya çekti kısa bir süre içinde. Arkasından, döviz fiyatlarının yükselmesiyle birlikte, piyasadaki üzüm beklentisinin az olmasıyla -az evvel söylemiş olduğumuz gibi, bu asparagas haberler de bazen olabiliyor- üzüm fiyatları kısa bir sürede 5,3 kuruşa kadar çıktı. Bundan sonra da fiyatların tahminen bu civarda gideceğini tahmin ediyoruz. Güzel olan ne? En azından stoklarımız kalmayacak, önümüzdeki seneye sıfır gireceğiz, bunun mutluluğunu yaşıyoruz.

Çok değerli katılımcılar, bizlerin, bildiğiniz üzere “Okul Üzümü, Akıl Üzümü” diye bir projemiz vardı. Bu da Sayın Başkanım, biliyorsunuz, Sayın Davutoğlu zamanında 60 bin ton civarında çok yüksek rakamlarla Bakanlıkta onaylandı. Fakat biz, 60 bin ton gibi rakamların değil, 10-15 bin ton gibi rakamların da üzümün en azından bir farkındalık oluşturmaya ve iç piyasada tüketilmesini arttırması için yeterli olacağına inanıyoruz. Aşağı yukarı 8 milyon öğrencimize üzüm dağıttık. Bu rakamları biraz daha yükseltebilirsek, üzüm dendiği zaman sadece Ege olmasın, İç Anadolu olsun, Akdeniz olsun, güneydoğu olsun, Karadeniz olsun, bunun biraz daha iç piyasada, bu kadar sağlık veren, enerji veren, kan değerlerini yükselten, gençlerde kemik yapısını düzenleyen bu üzümümüzün biraz daha bir farkındalığını yaratmamız gerektiğine inanıyoruz.

Sayın Bakanım, efendim, yine bu anlatmış olduğumuz konularda özel sektörümüz durmuyor efendim. Aşağı yukarı 250 bin ton civarında üzümün yurt dışına satışını yapıyor. Üzümü satmak, üzümü tanıtmak, üzümün farkındalığını yaratmak da kolay değil. Buradaki firmalarımız, Manisa’daki üzüm işletmelerimiz 260 bin ton civarında üzümü yurt dışına satan ihracatçılarımız her sene bir sene Almanya ANUGA Fuarı’na, bir sene Fransa SIAL fuarına, şimdi ayın 1’inde de Dubai’ye gidiyorlar.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Moskova’ya da gidiyorsunuz.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Moskova’ya da gidiyoruz efendim. Her firma katılmıyor ama bu 3 yere aşağı yukarı bütün firmalarımız katılıyor. Amacımız Türk üzümünü dünyaya daha fazla tanıtabilmek. Daha fazla, daha yüksek fiyatlara satabilmek. Ve biz, fiyatımızı ne kadar yükseltirsek o kadar da üreticilerimizden üzümümüzü pahalı alırsınız.

Bir de Necip Ağabeyciğim, siz de Manisa’ya çok geldiniz Sayın Vekilim. Manisa’da takdire şayan bir durum var ağabey. Üzüm işletmelerimiz ile üzüm üreticilerimiz birbirlerine inanmışlar, güvenmişler; düğünlerinde, cenazelerinde, mevlitlerinde, Allah’a beraber dua etmişler, beraber üzülmüşler, beraber ağlamışlar; böyle bir diyalog var. Üzümcü üzümünü emanete veriyor, bir tek elinde kantar işi var. Ne senet var, müstahsil makbuz var. Fiyat kesildikten sonra hepsi güncelleniyor. Ama, hangi üreticimiz üzüm işletmesine gittiği zaman, “Benim üzümümü kes.” dediği zaman, geçer piyasadan üzümü kesilip en geç bir hafta içinde ödemesi yapılıyor. Şu an Türkiye’deki ekonomiye veya ticarete baktığımız zaman inanın ben hem Manisa’daki üreticilerimizle hem de ihracatçılarımız, işletmecilerimizle de gurur duyuyorum.

Ağabey, az evvel yine çok güzel bir şeye değindik. Alaşehir, Salihli bölgelerinde jeotermal az evvel söylediler, TARİŞ’te bu konunun zaten toplantılarda sıkıntısını yaşıyoruz.

Jeotermalde, Başkanım, şöyle bir sıkıntı var: Sizler de Sayın İsmail Bilen Vekilim, bu konuya vâkıfsınız, biliyorsunuz. Bazı bölgelerde ciddi büyük firmalar... Ben de Manisa’da Tarım İl Müdürlüğünün Toprak Koruma Kurulundayım. Fakat, çok aşırı derecede jeotermal sondajları çakılmaya başladı. Bunların bir kısmı da o kadar kuvvetli yukarıdan geliyor ki Sayın Bakanım, bunu basacak reenkete de yapılamıyor. Ha, bağlardan, etrafından bu gidiyor. Fakat, bizim ziraat mühendisleri çok daha iyi bilir, buradaki buharın bağlara zarar verdiğini, beş altı yıla kadar buradaki bağların biteceğini söylüyorlar. Ama biz, Toprak Kurulu olarak, bize verilen yetkilerle “hayır” desek dahi Enerji Bakanlığından kamu yararı geliyor ve “Türkiye’nin enerjiye ihtiyacı var.” deniyor, bu işi bitiriyoruz. Biz Toprak Kurulunda güneş panellerine karışmıyoruz. “Mutlak tarım arazisi olmasın.” diyoruz. Diğer arazilerde, hepsinde serbest bırakıyoruz. Ama, biz, ovanın en güzel yerine... Çünkü öyle bir hat var ki sondaj çalışmaları yapılıyor, o sıcak su orada var. Biz diyoruz ki: Marjinal yerlere gidin yapın, tepelere yapın ama mutlak tarım arazilerine yapılıyor, kamu yararı çıkıyor, bu konuda desteğinize ihtiyacımız var, bildirmek isterim. Ve her tarafa çakılıyor. Ve şu an öyle bir sıkıntı var ki... Bir sıkıntıyı

daha yaşıyoruz; reenjekte yapıyoruz ya, reenjekte bu sefer yer altı sularına dağılıyor, bu sefer, normal, bugüne kadar bağını yer altı sondajdan sulayan... O çıkan suda bor fazlalığından dolayı bağlarda ciddi sıkıntılar yaşanmaya başladı. Üretici şimdi 5 kilometre ileriden su getiriyor, bağını suluyor.

NECİP KALKAN (İzmir) - Ya bu konuyu Sanayi, Ticaret, Enerji Komisyonuna yazıyla bildirelim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Kamu yararı geliyor efendim.

NECİP KALKAN (İzmir) - İşte, Şahin Bey var, ben varım, müdafaa ederiz bu konuyu.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Alaşehir, şu an bölgemiz, tamamen, Sayın Vekilim, bu konuda...

BAŞKAN - Şimdi, zaman zaman, biliyorsunuz, siz de biz de bölge milletvekillerimizle bir araya geldik bu hususta Sadık Beyciğim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Evet.

BAŞKAN - Bir hakkı teslim atmak lazım, arkadaşımız da dâhil olmak üzere. İlgili firmalarla da görüştük. Tekrar geri basma işlemini gerçekleştiremiyoruz yani tesis kurulamıyor, bu bir zaman alıyor. Üç beş aylık veya iki üç aylık böyle bir tesisin kurulma sürecinde “Bunu zaman zaman yapmak durumunda kalıyoruz.” filan gibi bir şey söylemişlerdi, biz ilgili bakanlıkla da görüştük, Enerji Bakanlığına da Tarım Bakanlığımıza da bu hususu ilettik. Enerjinin çıkarılmasına benim itirazım yok ama ovanın veya bağcının veya herhangi bir mahsulün bu işten zarar görmesini, toprağın zarar görmesini kabul etmem de mümkün değil. İlgili firmalardan bir iki tanesi buna dikkat ettiklerini söylediler, Sayın Valimizle de görüşmüştük bizim Manisa havzasıyla ilgili özellikle, böyle bir tedbir alınacağını, gerekirse cezai müeyyide uygulaması yöntemiyle...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Cezaya razılar efendim, dünyanın cezasını kestik, sıkıntı yok onda.

BAŞKAN - Öyle mi?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Hiç sıkıntı yok efendim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Hangi kısmına reenjekte?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Buradaki çıkan suda, reenjektelerde sıkıntı var yani o kadar kuvvetli çıkıyor ki...

ŞAHİN TİN (Denizli) – “Edilmesin.” diyorsunuz.

BAŞKAN – Yok, edilmesi...

NECİP KALKAN (İzmir) - Edilmesi lazım, tam etmiyorlarmış.

BAŞKAN - Yüzeysel bıraktığı iddiası var.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – O kadar kuvvetli ki basamıyor, çok büyük motoru olmasına rağmen basamıyor.

BAŞKAN - Bin metreden çıkıyorsa 500 metreye reenjekte ediyor.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Başkanım, 3 bin metreden suyu alıyorsa 250 metrede bırakıyor, bizim temiz suları bozuyor. Bakın, basarken geriye enerji tüketiyor, suyu alırken kendi gücüyle geliyor; o enerjiyi, suyu, o karbondioksitli suyu geri basarken enerji tüketiyor, orada bırakıyor. Onun için Alaşehir yöresinde Sayın Bakanım, aşağı yukarı 400 tane kuyu oluyor ve bıldırcın bile yok.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Çok daha fazla efendim.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Hayır, benim bildiğim 400 tane kuyu çakılıyor, düşünebiliyor musunuz, böyle bir şey olamaz.

Sayın Başkanım, Aydın yöresinde zeytin ve incirde büyük problem var. Bu toplantılar yapıldığında Mübeccel Hanım anlatır mısın? İzmir Borsasında toplantı oluyor, Manisa’da pek bir şey yok ama orada hemen incirci elini kaldırıyor, zeytinci elini kaldırıyor, o duruma gelmeden tedbir alalım diyoruz. Daha bizim üzümçüler harman yerinde dirgeni yemedi.

BAŞKAN – Evet, daire başkanımızın bir...

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bu konuyla ilgili bir güdümlü proje başlatıyoruz. Özellikle üzüm, incir ve zeytinde bu jeotermal kaynaklardan kaynaklı verim kaybı veya çevre kirlenmesiyle ilgili bir proje başlatıyoruz bu 2018’de. Bu projeye aynı zamanda jeotermal sektörün temsilcileri de kendileri de katkı sağlayacaklar, projenin içerisinde olacak bütün kurumların, tarafların olduğu bir güdümlü proje Bakanlığımız tarafından bu yıl başlatılıyor çünkü iddialar var, ortada bilimsel temele dayalı çok rapor yoktur. Hem burada bütün bu ürün gruplarına zararı olup olmadığıyla ilgili bizim tarafımızdan araştırmalar yapılacak, bütün ürün gruplarında. Ayrıca, bunun çözümüyle ilgili sektörün de katkı sağlayacağı çözüm yolları araştırılacak. Bunun bilgisini burada vermek istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Sevgili Başkanım, Aydın’da incirde böyle bir iddia var, rekolteyi de etkilediği, rekoltenin kalitesini de etkilediği ya da üretimin kalitesini de etkilediği yönünde. Niye Bakanlık yetkilileri bu hususta bir...

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Zaten bu, incirde başladı. Ona üzüm ve zeytini de ekleyerek...

BAŞKAN - Bir araştırma başlattınız mı? Onu soruyorum.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bu yıl güdümlü proje...

BAŞKAN - Bu yılı kastetmiyorum. Geçen yıl, evvelki yıldan beri konuşulan bir mevzu.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Projeli olarak hem de sektörün içinde yer aldığı projeyi bu yıl başlatıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN - Sizin bilginiz var mı hususta?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Ben bir şey söylemek istiyorum bu konuyla ilgili olarak.

BAŞKAN – Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Jeotermal konusunu toplantılara ilk getiren TARİŞ’tir.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Manisa’da beraber olduk.

TARİŞ ÜZÜMTARIMSATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Bağcılık Komitemiz var bizim, toplanıyoruz zaman zaman. Orada bu konuyla ilgili olarak bir çalışma yaptık. Şöyle ki: Biz gidip o jeotermal alanlarından -bizim Bakanlık tarafından yetkili toprak bitki su laboratuvarımız var- tahliller yaptık. Bu tahlillerde çok yüksek konsantrasyonda bor bulduk, 55 ppm bor bulduk. Bakın, 2 ppm'in üzeri zehirdir. Suda birtakım şeylere baktık. Bunun üzerine, ölçümleri yaptıktan sonra endişelendik ve ben başladım araştırmaya: Ne yapabiliriz? Hemen toplandık. Bağcılık Araştırmamız da katıldı. İşte, borsamızda yaptık bu toplantıları. Şu var, yaptığım araştırmada şunu buldum: Orman ve Su İşleri Bakanlığının Su Yönetimi Genel Müdürlüğü var. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü -sanıyorum, yanlış hatırlamıyorsam- 2013 yılında havza bazlı Gediz Havza'sında yer altı su kaynaklarının ölçülmesine dayalı bir proje başlatmış ve değişik noktalarda, belirli zamanlarda su örnekleri alarak yer altı suyunun kirlilik boyutlarını araştırmışlar ve proje sonuçlanmak üzere. Şimdi, Tarım Bakanlığımızdan söylediler "Elimizde veri yok." diye. Evet, bakın, en önemli kaynak su, toprak, hava. Suda bir kirlilik boyutu var ve bunun ne olduğunu analizlerle ve veri tabanı da oluşturarak bulabiliriz. Çözüm önerileri ne olabilir? Ben o konuda da biraz araştırma yaptım "Ne yapabiliriz?" diye. Şimdi, suyla ilgili olarak bu sudaki yüksek konsantrasyondaki bor ve silisyum gibi insan sağlığına zararlı birtakım maddeleri tutabilen şey zeolit. Dünyanın en iyi zeoliti Gordes'te çıkıyor. Pamukkale Üniversitesinde bir hocamız bu konuda bir filtre sistemi yapmış ve bu suyu temizleyebilecek bir kapasiteye sokmuş, böyle bir AR-GE çalışması var.

Öte yandan, reenjeksiyon en büyük problem burada. Reenjeksiyon derinliği ölçülemiyor. Yani, kaç metreye geri veriyorlar? Başkanımızın dediği gibi, çıkarken kendi enerjisiyle çıkıyor ama tekrar aynı derinliğe verilirken üretilen elektrik enerjisini kullanmak zorunda, yani cebinden kullanmak zorunda. Şimdi, tatlı su kaynaklarına kademeli olarak baktığımız zaman dünyanın 6'ncı büyük sıcak suyuna sahip bir ova Gediz grabeni, 237 santigrat derece su sıcaklığı var. Dünyanın 6'ncı sıcak... Yani, aşağıda sıcak bir göl var ve bunun en büyük şeyi... Gölü ne kurutur? Rezervi tüketirseniz. Siz bir rezervi nasıl tüketirsiniz? Aynı derinliğe vermezseniz, yukarıya verirsiniz hem topraklarınızı kirlertirseniz hem tabandaki gölü kurutursunuz. Fazla sayıda açılan çukurlar, çalışmalar, jeotermal kuyular çıkartırken yerin 2 bin metre ya da 3 metre -bu grabenin özellikle fay hatlarına çakıyorlar, daha kolay çakıldığı için- altından çıkartılırken bu çıkartılma esnasında silisyumlu, borlu bir çamur çıkıyor. Yurt dışında yok edilmeye ilgili olarak bunlarla ilgili özel havuzlar yapılıyor çevreye ve bağ alanlarına karışmasın diye. Ama bizde bir bakıyoruz ki derelere boşaltılıyor. Yani bununla ilgili olarak burada bir karmaşa var, bu karmaşayı yönetebiliriz. Nasıl yönetebiliriz? Bilimle yönetebiliriz, denetimlerimizi artırabiliriz ama en büyük sorun reenjeksiyon derinliğini ölçemememiz. Bununla ilgili herhangi bir kaynak bulamadım. Belki maden araştırmalarıyla ilgili olarak...

BAŞKAN - Teknik olarak imkânsız mı?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Teknik olarak, evet, imkânsız olduğunu söylüyorlar. Hocalarla görüştüm, Dokuz Eylül Üniversitesinde konuyla ilgili hocalarımızla görüştüm, onlar da şey dediler: "Yani bu enjeksiyon derinliğini ölçemiyoruz."

BAŞKAN - Peki, çok teşekkür ediyorum.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Rica ederim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Bir de bir ilavelerim var.

BAŞKAN - Manisa Bağcılık Araştırma yetkilimiz bir şey söyleyecek bu konuyla ilgili.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL - Sayın Vekilim, bu konuyla ilgili biz aslında kurumsal olarak -Daire Başkanım genel, ülkesel bir projeden bahsetti ama- üzerinde üç yıldır çalışıyoruz. Özellikle taşkınlardan oluşan ağır metalli suların bulaşmış arazilerden temizlenmesiyle ilgili, artı bahsettiğiniz gibi reenjeksiyon yapılana kadarki zamandan ve yine bahsedildiği gibi reenjeksiyon derinliğinin düşük olduğundan dolayı yer altı sularından çıkan suların takibiyle ilgili. Bu yılın sonunda, 2018 yılında sonuçlandıracağız bu bahsettiğim projeyi. Aynı zamanda valiliğimizin bünyesinde Tarım Bakanlığımızın il, ilçe teşkilatlarının özellikle reenjeksiyon yapılmadan önce dere yataklarına salınımıyla ilgili bir takip mekanizması var, muhtemelen bilginiz vardır efendim. Dönemsel olarak su analizleri, dere yataklarından su örnekleri alıp bizim kurumumuza getiriyorlar ve biz analizlerini yapıyoruz. Tabii ki bor artışı rastladığımız örnekler var yani yüksek oranlarda, özellikle taşkınların yeni olduğu alınma zamanıyla da bağlı olarak. Yani bu denetimlerin de artırılmasıyla -Mübeccel Hanım'ın da bahsettiği gibi- denetim mekanizmasıyla, takiplerin artırılmasıyla sağlayabiliriz diye düşünüyoruz.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım, bu konuyla ilgili, şimdi biz de Sanayi, Enerji Komisyonunda olmamız itibarıyla...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Tam sizin konu.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Şunu söylemek istedim: Şimdi, böyle bir tespit edilmiş değil mi bilimsel anlamda?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Evet, baktık nedir diye.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bu suyun yüzeyde kalması sonucu üretilen ürünlere, tarımsal ürünlerimize zararı var. Şimdi, ben Bakanlıktaki arkadaşlarımıza şu anlamda şunu söyleyeyim. Yani proje üretme, geliştirme, tabii sizin bakanlıkların çalışması öyle oluyor ama ben biraz iş mantığı, iş adamı mantığıyla gittiğim için yani biraz daha olayı farklı şey yapıyorum. Böyle bir bilimsel teknik var. Bir kere jeotermal enerji şu anda en çok kârlı üretim yapılan enerji sektörüdür. Bu arkadaşlarımızdan Tarıma böyle bir şey gider; sizden, Borsa, TARİŞ ve birliklerden önce yazı gelir Tarıma; Tarımdan Enerji Bakanlığına gelir çok hızlı bir şekilde ve Enerji Bakanlığı da der ki: “Her bir jeotermal santralin olduğu yerde ne kadar derinliğe inebiliriz? 3 bin metre.” En az 250 metre değil ama 3 bin metreye salınma olsa bile bu bizim için daha az bir zayıttır, daha az bir zarardır yani yüzeye kadar gelmesi anlamında ya da başka bir anlamda. Fay hatlarından, çatlaklardan ne kadar aşağı verilebilir gibi. Yani şunu demek istiyorum: Bu tür enerji üretimi olanlara şu denebilir: “Sizin yeryüzü şeyi kirlenme şeyinden dolayı yüzde 10'unu buraya aktarıyorum.” Yani böyle bir şey çıkartabiliriz. Bu da tarım alanlarının korunmasında öncelik hakkı olur.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Sayın Vekilim, biz bunu nasıl denetleyeceğiz?

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ama “İki yıl, üç yıl böyle proje üreteceğiz, geliştireceğiz, bakacağız, takacağız.” dersiniz bu iş biter. Gözünüzü seveyim, etmeyin yani.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Sayın Vekilim, suların kirlenmesiyle ilgili çalışmalar var da bu ürünüme ne kadar zarar yapıyor? Bu kısma biz özellikle yoğunlaşıyoruz.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ben Sarayköy’den çıktıktan sonra Germencik’e doğru giderken yanıma bir tane kanal var. Kanal buhardan geçilmiyor. Neden?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER - Buharkent.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Adam almış Buharkent’in olduğu yerden sıcak suyu akıtıp gidiyor zaten. Daha neyi bekleyeceksiniz? Yani burada... Yani üreticileri de biliyoruz. Orada Güriş’in var, Zorlu’nun var, bilmem kimin var, yabancılar mı, Almanlar mı var? Şu var işte: Siz birlikler, şeyler yazacaksınız bakanlığa, buradaki bilimsel verileriniz var. Enerji Bakanlığı, Enerji Bakanlığı diyecek ki: “Her birine adam gönderelim. Arkadaş, bunu bu şekilde yapacaksınız, yoksa üretimi durdururum.” Yani ne yapacağız burada başka?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Sayın Valim, vali beyle beraber bunu yaptığımız zaman ret veriyoruz ama Ankara’dan kamu yararı geliyor, bitiyor. Yapacak bir şeyimiz yok bizim.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Neyin kamu yararı hocam?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Kamu yararı geliyor.

NECİP KALKAN (İzmir) – İşte onun dediği o.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Enerji Bakanlığından kamu yararı geliyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Siz bir Tarım Bakanlığına başvuru yapın, biz onu yaptırmayız hocam.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Sayın vekillerim şunu söylemek istiyorum ben: Bakın, biraz önce bahsettim ya, aşağıda çok sıcak bir göl var ve açılan kuyu sayısının ve ruhsat verilen kuyu sayısının artması ve hepsinin aynı derinliği geriye vermemesi gölü kurutacak. Göl kuruyacağı için aynı zamanda toprak da kirleniyor. Bakın, ben size rakamla konuşuyorum. 2 ppm’in...

BAŞKAN – Mübeccel Hanım, aynı şeyi tekrar etmeniz bir durumu yok, buradakiler arif insanlardır. Konuyu tekrara gerek yok.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Evet, şunu söylemeye çalışıyorum: Biraz önce... Evet, biliyorum, kusura bakmayın, konuya çok hassasım, doğa çok önemli, tarım, sürdürülebilirlik çok önemli.

BAŞKAN – Amenna.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU - Su kirlenirse orada ne sera yapılabilir, jeotermal enerjiyle. Su kirli olursa tarım olmaz, insan olmaz. 2 ppm’in üzerinde hiçbir bitki yaşamaz.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum.

Sadık Bey, devam ediyorsunuz Sayın Başkanım.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Sizden bir ricamız da TARSİM Sigortayla artık üreticimiz tarafından sigortasız yerimiz kalmadı diyebiliriz fakat son üç yılda TARSİM fiyatları çok yükseldi yüzde 50 devlet desteği olmasına rağmen. Bu sigortaları biraz güncelleyip fiyatlarının düşmesini istiyoruz efendim.

NECİP KALKAN (İzmir) – Onu tutturamayız hiç.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Fiyatlar çok yükseldi Sayın Vekilim.

NECİP KALKAN (İzmir) – İyi ama ona göre bütçeyi yapın.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – O başka bir komisyonun görevi.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - O komisyondan da bir kart alır bakınız Sayın Bakanım.

Efendim, bir de 2014 yılında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına başvuruda bulunduk, orası da bizi Türk Patent Enstitüsüne gönderdi. Çok eski yıllarda Manisa çekirdeksiz Sultaniye üzümü “İzmir sultanası” olarak geçiyordu. Necip Bey, biz bununla ilgili çok ciddi bir çalışma yaptık, dedik ki: Yani bir ürünün yüzde 92’si Manisa’da üretiliyorsa, bu ürünün yüzde 85’i Manisa’daki üzüm işletmeleri tarafından işlenip gerek iç piyasaya gerek yurt dışına satışa hazırlanıyorsa, sultanlığa layık olduğu için bize Fatih Sultan Mehmet olan diğer taraflarda sultan ismi de yoksa diye bir başvuruda bulunduk. Ama 2014 yılından beri ciddi bir şekilde çalışma yaptık ve sonuç olarak sağ olsun Sayın Bakanımız “tweet” attı, dedi ki: “Manisa çekirdeksiz kuru üzümü tescilleniyor.” Allah’ın izniyle bir aya kadar Manisa üzümü olarak artık tescillenmiş olacak, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenecek. Bunu da bilgilendiriyoruz.

Ayrıyeten de ikinci bir çalışmamız olacak. Sultaniye üzümüyle birlikte Manisa’nın Türk ekonomisine olan katkısının daha güçlendirilmesi için bir sonraki aşamadaki çalışmamız Avrupa Birliği tescili alınması efendim.

Teşekkür ediyorum, çok mersi.

BAŞKAN – Sevgili Başkanım, teşekkür ediyorum.

NECİP KALKAN (İzmir) – Evet, şimdi, dedikleriniz doğru. Yetiştirmesi oradan, hazırlanışı oradan, pekâlâ satışı nereden?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Satışı da alacağız efendim, sıkıntı yok.

NECİP KALKAN (İzmir) – Satışı İzmir’den. Ama bütün dünya... Bakın, malın etiketi önemli. Nasıl Mercedes markası bir markaysa, MAN markası bir markaysa “İzmir sultans” yazıyor, “Manisa sultan” yazmıyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Bir dakika efendim, eskiden...

NECİP KALKAN (İzmir) – Biz sizin malınızı satmak için söylüyoruz, ben doğruyu söylüyorum yani.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sağ olun.

NECİP KALKAN (İzmir) – Dünyadaki pazarı değiştiremeyiz. Siz gene alın ama yine bu eninde sonunda “İzmir sultan” diye geçecek.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Yani Necip Ağabey, İzmir’e başka şeyler buluruz, bırak, ver Manisa’ya.

NECİP KALKAN (İzmir) – Vermesine vereceğiz ama satışta aksama olmayı da hesaba katın yani.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Satışta aksama olmaz. Neden dersiniz? Adnan Menderes Havalimanı’na geliyor, İzmir’e uğramadan direkt Manisa’daki üzüm yerlerine gidiyor.

NECİP KALKAN (İzmir) – Haklısın, sistem böyle kurulmuş şimdi, bozmayalım yani.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Eskiden hepsi İzmir’deymiş, limon buradaymış. Artık üzüm nerede? Üzüm yerini buldu. Bir de efendim sizde sultan da yok, Fatih Sultan Mehmet bizde, cihan padişahı bizde.

NECİP KALKAN (İzmir) – Ya bunlarda haklı olabilirsin ama yıllardır, ta cumhuriyet döneminden beri yapılan bu. Aydın demir yolu ne için yapılmış? Söylemek istediğim, biz gene yapalım da ama bu ihracattaki pazar kaybını da, zorluğu da, hesabı da görebilirsiniz. Ben bu kadarını söyleyeyim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Kıymetli arkadaşlar, saat 14.00’te Genel Kurul açılıyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ama ondan sonra zor toplanırız.

NECİP KALKAN (İzmir) – Toplanalım ama, dinleyeceğimiz var mı daha?

BAŞKAN – Var. Tarım Bakanlığı var ve Adıyaman Borsa Başkanımız var.

3.- Adıyaman Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Fırat’ın, besni üzümü, borsada tescillerinin olmaması ve bağcılık sektörünün gelişmemesinin nedenleri hakkında sunumu

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Sayın Başkanım, değerli üyeler; bu güzel davetinizden ötürü hepinize teşekkür ediyorum. Ayrıyeten davet edilen misafir arkadaşlarımıza da hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, bizim, Adıyaman Ticaret Borsasının, Büyük Millet Meclisi Üzüm Araştırma Komisyonu tarafından davet edilmemiz bizim için çok afaki yani niye biz? Üzüm bizde ticari anlamda çok öne çıkmış bir ürün olmadığından dolayı davet edilmemiz bizim için çok afaki.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Besni üzümünüz yok mu sizin?

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Oraya geleceğim.

Bunu soruşturdum, bölgede soruşturdum.

NECİP KALKAN (İzmir) – Getirseydin gelirken bize Besni üzümü.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Bunun genellikle Ege’de yoğun olduğunu...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Besni üzümü çok pahalı Sayın Vekilim, ondan getirmemişler.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Çok güzel üzüm ama.

NECİP KALKAN (İzmir) – Kaç para, 15 lira mı kilosu?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – 18-20 lira.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Ege Bölgemizdeki ticaret borsaları çok daha bilgi sahibi ve davet edilmediğini de gördüm. İşte, bir arkadaşımız gelmiş Manisa’dan.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Yarın gelecekler onlar.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Onun için, bundan dolayı teşekkür ederiz. Bu hususta, çok detaylı uzmanlık gerektiren bir alanda size bir fikir üretecek bizler değiliz. Adıyaman Ticaret Borsası Başkanı olarak benim borsama bugüne kadar bir AB üzüm tescilli gelmemiştir. Niye? Böyle bir ticaretimizin olmadığı için.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Piyangodan davet ettik o zaman.

NECİP KALKAN (İzmir) – Besni üzümünden dolayı.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – TARİŞ’i çok yıllar öncesinden tarihsel olarak anlatmaya çalıştı. Sayın vekilimizin de biraz önce söylemine bir katkı olsun düşüncesiyle... Biz daha küçük yaştayken yani ortaokul, liselere daha başlamadan bizim yerleşim birimlerimizde yani “köy” diye tabir ettiğimiz yerlerde inanır mısınız köyün beşte 1’inin, altıda 1’inin hepsi bağcılıktı. Biz doğal yaşıyorduk. Hayvansal ve tarımsal olarak bunun da... Tarımda insanlarımız yoğun olarak tabii üzüm ve üzüm türleri, pekmez, ona bağlı, ondan mamul edilen maddelerle hayatlarını geçindiriyorlardı. Tarımda makineleşmenin olmasıyla birlikte giderayak bunlar sökülmeğe başlandı çünkü artı değer yaratmıyordu ve son zamanlarda da hastalıklardan ötürü tamamıyla böyle bir şey. Tekrardan, son yıllarda, işte, yeni “Amerikan çubuğu” ismi altında yapılıyor ama bölgemizde, iki ilçemizde, işte, bahsettiniz, Besni’nin “peygamber üzümü” dediğimiz tescilli alınmış bir üzüm, bir de Gölbaşı ilçemizde küçük tarım arazileri olduğu için bu yönde köylünün ticari amaçla yaptığı üzümler ama bu dış piyasaya değil. Genellikle, yörede üzüm, bağcılık ve kuru üzüm... Sofralık çok kısa süreli zaten sürüyor bu zamanlamasından dolayı ve depolama sistemi, soğuk şeyler olmadığı için.

Bununla ilgili zaten önünüze kısa istatistiki bir şey vermişiz. Adıyaman’da üzüm üretiminin geliştirilmesine yönelik olarak uygulanan spesifik bir destekleme politikası yoktur. Üzüm üreticilerine yönelik tarımsal bir örgütlenme yapısı da olmamakla birlikte üzüm ve üzüm ürünlerinin pazarlanmasına yönelik bir ticaret politikası da bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir yapı bağ alanlarının daralmasına neden olmaktadır. Tarımsal desteklerden bağcılık sektörünün gereken düzeyde yararlanmadığını söyleyebiliriz. Adıyaman’da üzüm ticaretinde kuru üzüm ve üzüm ürünleri olarak pekmez, pestil, kesme, ceviz, pekmez sucuğu dediğimiz ürünler -yöresel yapıda- haricinde, diğer üzüm çeşitlerine aynı önemin gösterilmemesinin sebebi, sofralık üzümün daha uzun süreli muhafaza edilmemesi, soğuk hava deposu yetersizliği, tanıtım ve pazarlama alanındaki eksiklikler, Bakanlıkça bağcılığa özgü destekleme sisteminin bulunmaması gibi nedenlerden dolayı üreticilerimizi kuru üzüm üretimine mahkûm etmişizdir. Modern bağ tesislerinde telli terbiye sistemleri kullanılmamaktadır fakat Adıyaman’da eski sistemde tesis edilen bağların ekonomik ömrünü tamamlaması, bağlardan elde edilen üzümlerin piyasada yeterince değer görmemesi, ürünün fiyat düzeyinin oluşmamış olması üretim alanlarının daralmasına ve bağcılık sektörünün gelişmemesine neden olmuştur.

Kısaca, dedik ya, üzüm bölgemizde bu önemde. Yalnız, TARİŞ uzmanlarının bu ihracat ithalatla ilgili söyledikleri şeyler var. Yaş üzümün dışarıya satılmasında yapılan araştırmalarda -ben bunu resmî belgeyle size sunamıyorum ama- Avrupalıların yapmış olduğu araştırmalarda organik ve aroması yönünden Adıyaman’da bu bağ sektörünün gelişebileceği noktasında bazı çalışmaların olduğunu biliyorum ama bizim Bakanlığımızın bu yönde nasıl bir çalışması vardır, buna duyarlılığı nedir, o kadar bir bilgi sahibi değilim.

Hepinize tekrar teşekkür eder, saygılar sunarım.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Başkanım, bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, tabii, Sayın Bakanım, buyurun.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Değerli Başkanım, çok teşekkür ederiz.

Yalnız, sözün başında ben ilginç bir şey duydum. Borsada sizin tesciliniz yok mu hakikaten üzümle ilgili?

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Yok.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Öyle mi?

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Evet.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Hangi ürünlerde borsanız tescil yapıyor?

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Bizler hububat ağırlıklı yapıyoruz.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Hububat ağırlıklı yapıyorsunuz.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Evet.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Enteresan geldi bana.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Sayın Bakanım, çok kıymetli bir üzüm.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Evet ama tescilin olmaması enteresan.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Şahane, hurma gibi bir üzüm.

NECİP KALKAN (İzmir) – Hangisi?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Besni üzümü.

NECİP KALKAN (İzmir) – Evet, biliyorum.

ADİYAMAN TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI MAHMUT FIRAT – Besni, evet, sofralık dediğimiz, peygamber üzümü.

İBRAHİM HALİL FIRAT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, bizim üzüm, bağ sektörünün -Başkanımızın da belirttiği gibi- borsayla değil de -geçen hafta da belirttim- bunun üretimi noktasında yani işte bu bağların kurulması, bu bağlara yönelik nasıl bir çalışma yapılabilir, o daha etkin olabilir. Çünkü bizim ürettiğimiz ürün -dediğimiz gibi- Adıyaman yöresel ürünü genelde bizim daha çok kendi bölgemizde, ilimizde tükettiğimiz bir ürün oluyor yani çok fazla dışarıya giden bir ürün değil. Onun için, biz, aslında, üzümlerin çok iyi yetiştirildiğini biliyoruz, bunun, bu bağcılık sektörünün daha iyi gelişmesi noktasında nasıl bir çalışma yapılabilir, onun çalışmasını yapalım diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederiz.

Hocam, buyurun.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Ali Rıza Bey, şimdi, Besni üzümünün çok kıymetli üzüm olduğunu ifade ettiniz. Peki, niye “Thompson” diyorsunuz da “Besniyi yaygınlaştıralım.” demiyorsunuz, mümkün değil mi bu? Yani bunun üzerine gitsek çünkü sonuçta bizim bölgesel ürünümüz. Anadolu’nun kendi cinslerini geliştirmek bizim için daha doğru olur.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Bizim en büyük alıcımız İngiltere’dir, aşağı yukarı 110 bin ton, 120 bin ton civarında üzüm alır. “Türkiye çapında hangi üzümler yetişiyor?” diye Türkiye’deki bütün üzüm çeşitlerini o zaman alkol fabrikasının müdüründen rica ettik ama tonaj yok. Bu bizim üzüm kek

sanayisinde kullanılan yani meyve gibi... Bakın, kimse yemedi. Şimdi, fındık olsa bu biterdi, badem olsa biterdi. İklimden de kaynaklanan bir olay. Niçin Türkiye’de az tüketiliyor? Tekirdağ’dan, Edirne’den başlayarak Hakkâri’ye kadar her bölgenin çeşitli üzümleri var yani kendisine yeten üzümleri var. Bu sadece kek ve ekmek sanayisinde. Onun için, ben cinsinin değiştirilmesini istedim. İtalya nasıl 850 bin ton yaş üzüm satıyorsa... Biz şimdi en az parayı kuru üzümünden alıyoruz ve kuru üzümçüler de -sayın borsa başkanım- işçi derdinden bıkmış, gidiyor 3 liraya alkol piyasasına veriyor. İşçi bulamıyor çünkü Alaşehir bölgesinde 60 tane işletme olmuş, bütün çevre köylerden işçileri onlar topluyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Doğru söylüyorsunuz.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Bir evde de artık öyle 5 tane, 4 tane çocuk da yok, herkes sahillere gidiyor. Onun için, Besni üzümü çekirdekli. Bizim sattığımız şu üzüm kek sanayisinde, ekmekte kullanıldığı için... Ama ben üzüm olarak gördüm, şahane bir üzüm. Şimdi biz onun muadillerini yaptık, “kadın parmağı” dediğimiz, “Mevlana” dediğimiz tipler marketlerde Besni üzümü diye satılıyor ve Antep karasını da bizim bölge almıştır. Antep karası üzümünü yaş da satıyoruz, o da çok güzel. Yediğiniz zaman çekirdeği ağzınızda kekre bırakmıyor. Biz bu sene TARİŞ olarak aşağı yukarı 450 ton aldık, seneye daha yukarı doğru devam edeceğiz. Hem yaşı güzel satılıyor hem de kuru fevkalade bir üzüm. Ama Besni üzümünü alıp koymamız mümkün değil. Onun korsanı yapıldı, Mevlana üzümü. Ama Besni üzümünün çok şahane olduğunu biliyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sevgili Başkanım.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTAKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Teşekkürler.

Gerçekten, mesela, Adıyaman Besni üzümü konuşuldu, çok kaliteli, bunun daha da üretiminin artırılması, hatta ihracat şansının denenmesi lazım. Bu konuda biz özellikle bu yıl Adıyaman’da bir enstitü kurduk, bu yıl faaliyete başladı, bu enstitümüzde de bağcılıkla ilgili, özellikle Besni üzümünün geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Bunun yanında, gerçekten, ülkemizde -hep genelde sultani çekirdeksiz konuşuldu- çok değerli üzümlerimiz var, bütün bölgelere yayılmış durumda. Mesela, Tokat’ta narenciye üzümümüz var, gerçekten çok önemli sofralık ve aynı zamanda şaraplık bir üzüm. Yine, genelde, üzümü meyve olarak konuşuyoruz. Mesela, Tokat narenciye üzümü aynı zamanda yaprak olarak çok değerli, gerçekten, Türkiye’de nam salmış üzümlerimiz var.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Yarın hocamız gelecek, bu konuda detaylı bilgi verecek.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTAKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yine, gerçekten, Erzincan’da dünya kalitesi “kara erik” diye bir üzüm çeşidi var. Bunlar ülkemizin dünya çapında söz sahibi olacağı çeşitler arasında. Yine, Karadeniz Bölgesi’nde o bölgeye has “isabella” diye bir çeşit var. Gerçekten, mesela, nemli bölgeler için biz bununla ilgili AR-GE de yapıyoruz. Bu nemle ilgili “Sıkıntılar var.” denildi. “Diğer üzüm çeşitleriyle melezleme yaparak neme dayanıklı üzüm çeşitleri geliştirebilir miyiz?” şeklinde çalışmalar yapıyoruz. Mesela, Tunceli’de “şilfoni” üzümü, Malatya-Elâzığ yöresinde “köhnü” üzümü, yine, Malatya’nın “banazı karası” diye çok değerli -kurutmalık, siyah kurutmalık- üzüm çeşitlerimiz var.

Ben sunumumuzda bunlarla ilgili konuşacağım da bakıyorum sunuma sıra gelmeyecek. Yani gerçekten çok kaliteli, ülkemizin değişik yörelerinde, bölgelerinde...

BAŞKAN - Antep...

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTAKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Antep’te “horoz karası” çeşidi, Maraş’ta “tahannebi” çeşidimiz var; bunlar gerçekten çok kaliteli, sofralık, ihracat çalışmalı üzümlerimiz.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER - Sayın Başkanım, şimdi, müdürümüz söyledi bunları ama biz yaş üzüm ihracat bölgesinden geliyoruz, Alaşehir’de en az 60 tane yaş üzüm tüccarı var, merkezleri de orası. Bu söylediğimiz çekirdekli üzümlerde çok azdır yurt dışına gidiş çünkü yurt dışında da çekirdekli üzümler var zaten. Bu işin önde gideni, ihracatı çekirdeksiz olanıdır. Karpuzun da makbulü odur, diğer üzümlerin de odur.

NECİP KALKAN (İzmir) – Sultani, sultani.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER - Sultani, bitti. Onun için, bu sene o çekirdekli üzümlerden hep alkole gitti, Mevlanalardan da gitti, “red globe”dan gitti. Televizyonda reklamları var. Yurtcan Bey’in memleketi Gördes’te de “red globe” yapılıyor, tüccar gidiyor bir çarpıyor... Aklı başlarına gelecek, onlar kiraz yapsın biraz. Yani o kadar çok çeşit üzümlü de, piyasada tutulmayan üzümlü de dikmenin manası yoktur, sonra kazması zor olur.

BAŞKAN - Zaten bir tanıtım ve pazarlama sorunumuz da var, tüketim alışkanlığımızın da değiştirilmesi lazım belki.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Sayın Başkanım, çok kısa...

BAŞKAN - Yurtcan Bey, Genel Kurul açılıyor, arkadaş...

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Bir cümle söyleyeyim, ben bunu eksik bıraktım, onu tamamlamak istiyorum.

Türkiye’deki ihracatın yüzde 80’i direkt dökme olarak gidiyor. Dünyada kullanılan kuru üzümlerin üçte 2’si direkt fabrikalara, bisküvi, ekmek, kek fabrikalarına gidiyor. Kullanım şeklini ben belirtmedim, onu belirtmek istiyorum: Dünyadaki üzümlerin üçte 2’si direkt olarak fabrikalara gidiyor, geriye kalan üçte 1’in çok önemli bir kısmı hanımlar evde kek yapsın diye marketlerde satılıyor, öyle gidiyor; ancak yüzde 5 gibi bir kısmı müslinin içine konuluyor veya kahvaltılarda bu şekilde yeniyor. Yani dünyada üzüm bu şekilde yenmiyor, çok az; bunu belirtmek istedim.

NECİP KALKAN (İzmir) – Yatırım ortamının iyileşmesiyle ilgili.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Başkanım, bir dahaki sefer toplantı yaparsak lütfen herkese belirli bir süre olsun, bu şekilde biraz haksızlık oluyor. Yani bizim daha fazla konuşacaklarımız var ama TARİŞ’in konuşması fazla. Bu sefer böyle olsun ama bir daha gelirsek herkesin belli bir süresi olsun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – TARİŞ’in hinterlandı büyük Sayın Başkan.

NECİP KALKAN (İzmir) – Ya, o da senin bölgede zaten.

ŞAHİN TİN (Denizli) – “TARİŞ rakip.” mi diyorsunuz yani?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben şimdi takılmıyorum size de, kalktın, bölgecilik yaptın, “Saruhanlı” dedin, “Manisa” dedin, Çobanca, Gölarmarmara’ya geldin, esas üzümün göbeği olan yere gitmedin.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Onu da Alaşehir Ticaret Barosu Başkanı anlatacak.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ama bak şimdi siz anlatacaksınız.

BAŞKAN - Sadık Başkan, öyle değil. Biz il ticaret borsa başkanlarımızı davet ettiğimizde ilçelerimizi de temsilen... Yoksa, ilçelerin tamamını buraya davet etmeye kalksak... Bu işin içinden çıkmamız ya da üyelerin tamamıyla tek tek, yüz yüze görüşmeler yapmamız fiilen mümkün olmadığı için bu yöntemi benimsedik.

Çok teşekkür ediyorum.

Tarım Bakanlığı adına Daire Başkanımız Gökhan Kızılcı sunum yapacak.

Buyurun.

4.- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Gökhan Kızılcı'nın, Bakanlığın üzüm üreticilerine yaptığı destekler ve AR-GE faaliyetleri hakkında sunumu

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Çok teşekkür ediyorum.

Bundan önce Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü yapmıştım. Fındık sektörüyle ilgili çok yoğun toplantılara, bu tip komisyonlara çok katılmıştım. Şöyle bir şey diyeceğim: Şurada bağcılığı görüşüyoruz ya, bağcılık yerine fındık desek, kayısı desek veya incir desek aynı şeyleri konuşacağınız çünkü gördüğüm kadarıyla bütün yapısal sorunlar benzer sorunlar.

Sunumumuz aslında uzun bir sunuydu, TARİŞ'in sunusuyla çok çakışan noktalar var, biz de dünyadaki genel üretim, Türkiye'deki üretim, ihracat, vesaire gibi konuların hepsini sunumuzda ele almıştık. Onları hızlı geçmek istiyoruz zamandan en iyi şekilde tasarruf etmek açısından. Rakamlar aşağı yukarı aynı.

Dünyada üretim alanı bakımından en büyük alan üzümde ancak üretim miktarı olarak da dünyada muz ve elmadan sonra dünyada 3'üncü sırada olan bir ürün.

(Oturma Başkanlığına Başkan Vekili Necip Kalkan geçti)

BAŞKAN – Burada 6'ncı görünüyor ama.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Türkiye'den bahsetmiyorum Başkanım. Dünyada tarım alanı olarak en çok üzüm, bağ vardır. Üretim miktarı olarak da tonaj olarak da 3'üncü sıradadır, muz ve elmadan sonra dünyada en çok üzüm üretiliyor. Bu genel bir rakam.

Bir önceki sunumda da vardı, dünyada ve Türkiye'de bağ alanları azalıyor ancak AR-GE çalışmaları sonucu elde edilen sonuçlarla birlikte üretim artıyor yani bağ alanlarının azalması üretimin azalması anlamına gelmiyor, verim arttığından dolayı üretimimiz de belli oranlarda artmış durumda.

Bahsedilen konuları hızla geçiyorum. Bizde de istatistikler kısmı vardı, dublikasyon olmasın. Direkt Bakanlığımızın destekleriyle ilgili kısımlara geçeceğim ve AR-GE faaliyetlerinden bahsetmek istiyorum.

Az önce Adıyaman Borsa Başkanımızın “Üzüme bir destek yok.” gibi bir ifadesi oldu da bu, gerçeği yansıtmıyor, bütün ürün gruplarında olduğu gibi eğer ÇKS sistemine kayıtlıysa çiftçimiz, bağ üreticimiz de Bakanlığımızın bütün desteklerinden faydalanabiliyor. Bunlar, gübre, mazot desteği olsun, toprak analiz desteği olsun... Bir ara gündeme geldi, kimyasal mücadeleye alternatif olan biyoteknik ve biyolojik mücadele uygulayan çiftçilerimize yine Bakanlığımız destek vermekte, sertifikalı fidan üretimine destek veriyor ancak geçen yıl yalnızca çiftçimize fidan desteği olarak destek vermedik, bu da üretimin planlanması açısından Bakanlığımızın aldığı bir tedbir olarak gündemdeydi. Bu yıl da desteklenip desteklenmeyeceğiyle ilgili daha net bir bilgi henüz açıklanmadı. Bunlar, bütün ürün dallarında verdiğimiz destekler. Bu desteklere bağcılık, üzüm sektörü de dâhil durumdadır.

Yine Kırsal Kalkınmanın desteklerinin kapsamında bağcılık sektöründe yapılacak yatırımlara Bakanlığımız destek vermekte.

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma Programı’nı -ÇATAK Projesi diyoruz- tercih eden üreticilerimiz, bu kapsamdaki illerde bulunan bağ üreticilerimiz, kademeli olarak dönüm başına 135 liraya varan destekler alabilmektedir.

Yine, özellikle TKDK desteklerinden bağcılık konusunda yatırım yapacak, teknolojiyle ilgili, bitkisel ürün çeşitliliğine yönelik yapılacak yatırımlara Bakanlığımız TKDK vasıtasıyla hibe destekler vermekte. Bu hibe desteklerimizde sektöre göre yüzde 45’ten yüzde 70’e kadar ulaşan oranlarda destek verilmektedir.

Yine, TARSİM marifetiyle üreticilerimizin ürünlerinin garantili olması için TARSİM Sigortaları Kurumuyla da sigorta desteği sağlamaktayız, poliçe bedellerinin büyük bir kısmını yine Bakanlığımız karşılamaktadır.

Yine, alternatif enerji kaynakları kullanan üreticilerimize, işleme, paketleme tesisleri kuracak üreticilerimize, depoculuk faaliyetleri yapacak üreticilerimize tarıma dayalı yatırımların desteklenmesi kapsamında destekler sağlamaktayız.

Ayrıca, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi vasıtasıyla da devletimiz çiftçilerimize ve özelde bağ üreticilerimize kredi sağlamaktadır.

Kısaca şunu söylüyoruz: Bağcılık sektörü de diğer bütün üretim sektörlerinde olduğu gibi devletimizin, Bakanlığımızın tarımsal desteklerinden faydalanabilmekte. Burada, kayıtlı çiftçi olma önemli bir konudur.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bu arada bir şey sorabilir miyim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Buyurun.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım, şunu merak ettim: Bir üzüm üreticisinin -atıyorum, Sultaniye, kurutmalık ya da yaş satıcısı- bizden bir yıl içerisinde toplam aldığı destek miktarı nedir? Her çeşidinden yani mazotundan, ilaç, gübre, doğrudan destek gibi, ne kadardır?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALARLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Sayın Vekilim, bu desteklerin şeyine göre değişiyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ortalamadan bahsettim. Merak ettiğim için...

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALARLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – İyi tarım uyguluyorsa farklı destek alıyor, organik tarım uyguluyorsa farklı destek alıyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Normal tarım. Organik var mı şu anda?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Konvansiyonel tarım.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Az önceki tablomuzda vardı.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Var, onları açalım.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Konvansiyonel tarımda pek fazla bir destek yok.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Orada mazot, gübre desteği alıyor, toprak analiz desteği alabiliyor. ÇATAK da var.

BAŞKAN – “4 lira gübre, 9 lira mazot” yazıyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) - Bunu bir dahaki sefere çıkarabilir miyiz? Biz sizinle çalışıyoruz, herhâlde her toplantıda beraber olacağız gibi.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Şu anda, yansıda rakamlarımızı görüyorsunuz, dönüm başına Bakanlığımızın ödediği destekleri. Bu gübre, mazot desteği bütün çiftçilerimizin aldı...

BAŞKAN – 20’nci sayfada Şahin Bey.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Hepsi var.

Bir çiftçimiz ÇKS’ye kayıtlıysa, bağı varsa dönümüne 13 lira gübre, mazot desteği alıyor, toprak analizi yaptırıyorsa 40 lira alıyor.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Anladım da bunları yaptıran çok yok.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Toprak analizi 50 dönümü geçtiği zaman.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – 50 dönümde mecburiyet var zaten, yaptırmak zorunda.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Benim bu konuda tek bir fikrim var desteklerle ilgili, Sayın Bakana da ilettim, Başbakanımıza da ilettim, Cumhurbaşkanımıza da aynı şekilde.

Destek konusunda benim şeyim şu: O kadar kırladık ki destekleri, çiftçi ne aldığını ne almadığını... Bir de almak için yüz tane yere imza attırıyor ya, odasından, birliğinden, derneğinden, kooperatifinden, borsasından... Kusura bakmayın, biz o kadar yanlış bir yöntemde gidiyoruz ki. Size şey anlamında söylüyorum, yanlış yapıyorsunuz demiyorum.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Onun cevabını vereceğim Sayın Vekilim çünkü ciddi çalışmalar var.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ben şunu söylemek istiyorum: Bana göre iki tane ürüne destek verelim; bir, ürün desteği, bir de mazot. Adam sadece diyor ki: “Bana mazotu indirin, zaten benim için yeterli.” Yani, kaldır hepsini, var ya şurada, tahlildir, şudur, budur, gübredir, diğer şeyler.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Sayın Vekilim, yüzde 50’sini ne zaman verecek?

ŞAHİN TİN (Denizli) – Demek istediğim, biz buna nasıl gelebiliriz? O noktaya da gelirse iyi olacak.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Sayın vekilim, şu an Bakanımızın talimatları...

ŞAHİN TİN (Denizli) – İki tane noktada verin, bir noktada verin.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – ...en büyük talimatı da budur şu an. Bu desteklerin çok parçalı olması, bunların sadeleştirilmesi, çiftçinin bu kırtasiye işlerinin azalması Bakanlığımız gündeminde, şu an yoğun bir şekilde çalışılıyor, hatta ben taslak bir plan gördüm, gerçekten çok sadeleşiyor, üç kademeli bir destek sistemi -eğer kabul görürse- hatta bu öneriyi bizim Genel Müdürlüğümüz hazırladı.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Siz mi yaptınız?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Genel Müdürlüğümüzle birlikte yapıldı, Bakanımıza sunuldu.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Daha azaltın ya, daha özdeşleştirin şunu, kaldırın kademeyi mademeyi.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Sayın vekilim, bir de...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bir tane ver ya.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Şöyle bir şey: Bakın, birinci aşaması, şöyle diyeyim; çiftçi olduğu için veriyoruz, birinci aşama. Bunun ikinci aşaması, eğer o çiftçi “Ben bu işi bilinçli yapıyorum -genel anlatıyorum, ayrıntılı değil- bunu organik yapacağım veya iyi tarım uygulamaları yapacağım.” diyorsa, toprak analizi yaptırıyorsa eğer ikinci bir kademeye yükselecek, onun desteği artacak. Üçüncü kademede, tamamen bilimsel gereklere uygun ve verime yansıyan bir üretim yaptığı zaman üçüncü kademeye yükselecek. Bütün şeyler, bu bitkisel üretimde de hayvansal üretimde de... Daha üzerinde çalıştığımız için çok net şey yapamıyorum. Üç kademeli bir destek sistemi getiriliyor çiftçiye. Çiftçinin destekten faydalanması kendi gayretine bağlı olacak, üretimdeki katkısı...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Kaliteyi artırsın diye bir anlamda adamı kamçılıyorsunuz yani.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Aynen o şekilde.

Diyecek ki “Ben verimi artırırsam daha fazla destek alacağım.” Daha kaliteli üretirse, sertifikalı üretirse daha fazla destek alacağını bilecek.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Tamam, o kısmı gayet başarılı ama şey kısmını ne yapacaksınız? Nasıl ödeyeceksiniz? Kaç oranında? Çeşitli mi?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Onlar daha çalışılıyor Sayın Vekilim. Çok ham, hatta bunu burada ilk defa belki ben paylaştım Bakanlıktan, bilmiyorum.

Özellikle ben, TAGEM adına, Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü adına, Bakanlık adına gelsem de esas görev alanımız AR-GE faaliyetleri. Bu konuda, bağcılık konusunda neler yapıyoruz, o kısımdan biraz bahsetmek istiyorum.

Ülkemizde TAGEM'e bağlı 50 tane enstitümüz var. Bunlar hayvansal üretim, bitkisel üretim alanında çalışıyor. Bu enstitülerimizden 2 tanesi tamamen bağcılığa özel, Manisa'da ve Tekirdağ'da bağcılık konusunda çalışan, bütün mesailerini bağcılığa harcayan 2 enstitümüz var. Bunun dışında, 5 enstitümüz de daha bağcılık konusunda araştırmalar yapmaktadır. Şu gördüğünüz harita... Türkiye'de bağcılık konusunda AR-GE konusunda bir sınıflandırma yaptık, her bölgeden sorumlu bir enstitümüz var. Mesela, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bağcılıktan sorumlu enstitümüz Gaziantep'teki enstitümüz. Doğu Anadolu'daki bağcılıktan sorumlu enstitümüz Erzincan'daki Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitümüz, Orta Karadeniz ve Karadeniz'den sorumlu enstitümüz Tokat'taki enstitümüz, Ege'de Manisa doğal olarak, Trakya'da Tekirdağ, Güney Marmara'da Yalova ve Orta Anadolu ve güneyde de Mersin'deki Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitümüz sorumlu olacak. Bu haritada görülen illerimizde bağcılıkla ilgili araştırma, geliştirme faaliyetleri yürütülecek.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Tamam, güzel de o haritada Antep'teki enstitü aslında Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Evet.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Şimdi, münhasıran sizin aslında 2 tane enstitünüz var; birisi Sayın Müdürümüz oturuyor yanınızda, bir de Tekirdağ'daki. Doğru mu?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Evet.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Şimdi, yani diğerleri bu işi yan şey olarak yapıyor.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Yan demesek de...

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Yan deme, orta de, bilmem ne de sonuçta yani ihtisas olarak iki tane yer var.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Doğru.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Bize gelirken bu iki yerden gelmesi lazım.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Evet, aynen, çünkü ulusal sorumlulukları var o enstitülerimizin.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Hah, onu bir koyalım. Yoksa, Antep fıstığı veyahut Yalova'daki çiçekçilikle uğraşan, bahçe bitkileriyle uğraşan adam bunu bilmez yani.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Sayın Vekilim, bu konuyla ilgili bir detay vereyim: Bu enstitülerden herhangi bir enstitümüzde, bağcılık olmayan enstitümüzde bir araştırma faaliyeti yapılacağı zaman Manisa veya Tekirdağ'dan bir arkadaşımızın o araştırılacak proje içerisinde olması şartımız var. Yani, Manisa ve Tekirdağ'la bağlantılı olmayan bir bağcılık projesi Türkiye'de yürümeyecek çünkü patron orası. Yani, bu bir prensip kararımızdır, bunu uyguluyoruz.

Şimdi, Türkiye’de en çok konu edilen şeylerden bir tanesi de genetik kaynaklarımızın kaybolmasıyla ilgili. Özellikle bağcılık konusunda da çok hassasiyet var, gerçekten bu da bizi sevindiriyor. Biz Bakanlık olarak aslında bu genetik kaynaklarımızla ilgili çok ciddi çalışmalar yapıyoruz, bütün ürünlerde yaptığımız gibi bağcılıkta da yaptık. Türkiye’nin bütün coğrafyası gezilerek 1.435 adet üzüm çeşidi, genotipi, yerel çeşit, adına ne dersenez deyin, toplanmış. Bunlardan birincisi Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsünde koleksiyon bahçemiz var, bu 1.435 genotip şu an elimizde bir gen bankasında muhafaza edilmektedir. Bunun ikinci dublikasyonunu yani yedeklemesini de Manisa yapıyor. Ve bununla ilgili bu üzüm çeşitlerinin, tiplerinin “-ampelografi” diyoruz bağcılık literatüründe- bütün özelliklerinin çalışmaları da bu enstitülerimiz tarafından yapılıyor. Yapılan çalışmalar şöyle bir yayınla hizmete sunuldu. Bu çalışma devam ediyor güncellenerek... Hatta, ben arkadaşlara talimat verdim “Komisyon üyelerimize dağıtalım” diye, ellerinde kalmamış. Bunun yeni baskısı eklemelerle birlikte yapılacak. Bunları sizlere ulaştırmayı düşünüyoruz.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Bu sene olur değil mi?

NECİP KALKAN (İzmir) – Sen mevcut olanı ulaştır, baskıyı sonradan ver. Mevcut olanları gönder ama yani. Komisyon iki ay sonra bitiyor.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Yani, inanır mısınız ben kendi kütüphanemden buldum, Tekirdağ Enstitü Müdürümüz aradı, çok talep gördüğü için kalmamış. Yenisini güncelleyerek bastıracağız, bunu üzerimize bir görev olarak alıyoruz, bunu yapacağız.

Yani, şunu söylemek istiyorum kısaca: Üzüm genetik kaynaklarımız kontrol altında, bu konuda içleriniz rahat olsun.

AR-GE’nin en büyük hedeflerinden bir tanesi de yeni çeşitler geliştirme. Mesela, çok gündeme geldi, rahatsız oldum işin doğrusu, buna niye “Thompson” diyoruz? Yani “çekirdeksiz” diyelim, yabancı bir literatür niye kazandıralım? Biz yerli olarak başka bir kelime bulalım, Türkçe bir kelime bulalım diye düşünüyorum.

Bizim bu enstitülerimizdeki en büyük, birinci hedeflerimizden bir tanesi yeni çeşitler geliştirmek. Bu, hem sofralık alanda hem kurutmalıkta hem de şıralık çeşitler olarak. Bu iki enstitümüz gerçekten çok ciddi çalışmalar yapıyor. Mesela, özellikle Manisa Enstitümüzün geliştirdiği bu “Sultaniye” ismi verilen çeşit veriminin yüksekliğiyle ve kalitesiyle şu an...

NECİP KALKAN (Manisa) – Hangisi Thompson?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Sayın Vekilim, Thompson dediğiniz, bu sultani çekirdeksizi daha kaliteli üretirseniz, daha iri yaparsanız adı “Thompson” oluyor, yoksa Thompson diye bir üzüm yok yani.

(Oturma Başkanlığına Başkan İsmail Bilen geçti)

BAŞKAN – Akay Bey, sizin ayrı bir sunumunuz var mı?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Yok, yok, beraber hazırladık sunumu, ortak şey yaptık.

BAŞKAN – Tamam, peki.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Efendim, “Thompson tipi” denmesinin sebebi Amerika tipi üretiminin tamamen bandırmaz yapması yani bizim gibi golden tipi bandırmalı üretim olmadığı için oradan gelen ürünlere o yüzden “Thompson” deniyor, orada tescil ismi öyle olduğu için yani normalde geçerli bir isim değil.

ŞAHİN TİN (Denizli) - Başkanım, bandırma ne demek ya?

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Sayın Vekilim, hemen bandırmayı şöyle toparlayayım...

TARİŞ ÜZÜM SATIŞ KOOPERATİFİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ALİ RIZA TÜRKER – Bandırılmış üzüm bu. Bizim CD'miz de vardı, Amerikalı nasıl hasat yapıyor, nasıl üzüm çeliyor beş dakika seyredebildik onu. Hemen dalından kesiyor, kasap kâğıtları var ya yağlı kâğıtlar, onun üzerine seriyor, yirmi gün sonra, otuz gün sonra onu kaldırıyor. Aroması değişiktir onun ile bunun. Ben size gönderiyim onu.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Komisyonun başından beri bahsedildiği gibi, efendim, biz ham madde olarak satıyoruz ürünümüzü, kuru üzümünden bahsediyorum. Pazarımızın da yüzde 85'i Avrupa Birliği diye bahsedildi. Oradaki pazar talebimiz “golden” tipi dediğimiz, masalarda gördüğümüz açık renkli bandırılmış üzüm. Bunu ağırlıklı ülke olarak biz üretiyoruz, nasıl yapıldığı, teknolojisi falan da aslında tamamıyla bize ait yani AR-GE temelinden gelen çalışmalarla ait. Potasyum karbonat ve zeytinyağı çözeltilisine üzümlemizi hasat ettikten sonra bandırıyoruz. Bütün çeşitlerde üzümün üzerinde üzümü koruyan mumsu bir tabaka var, yani pazardan, halden aldığınız üzümleli de elinizle sildiğiniz zaman toz değildir o da mumsu bir tabaka vardır. Bu çözelti o mumsu tabakanın yıkanmasına sebep oluyor, böylece üzüm tanesinin içerisindeki suyun daha hızlı buharlaşmasına sebep oluyor. Ve burada renk çok önemli. Çok teknik detaya girmek istemiyorum ama renk önemli çünkü pazarımızı çok etkiliyor. Yani, koyu bir renk olursa biz Avrupa Birliğine bu ürünü satamıyoruz ve bizde tip puan dediğimiz şeyler var, üreticinin eline daha az fiyat geçiyor.

BAŞKAN – Buyurun Başkanım.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Sunumda hem sofralık olarak hem de kurutmalık olarak enstitülerimizin geliştirdiği yeni üzüm çeşitlerini görmekteyiz. Özellikle burada dikkat çekmek istediğimiz, Sultaniyeli. Başkanım herhâlde şu an üretici en fazla Sutanıye'yi tercih ediyor diye düşünüyoruz. Gerçekten isabetli bir çeşit olmuş.

Bunun dışında, Trakya enstitümüz, Trakya Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitümüzdeki arkadaşlarımız da özellikle sofralık özelliği olan yeni çeşitler geliştirdiler.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Başkanım girebilir miyim? Bir dakika...

Bu yeni geliştirdik dediğiniz bizim normal, şu anda bizim geçmişten beri gelen üzümün yenilenmiş şekli mi, değiştirilmiş şekli mi? Bir bunu soracağım; bir de bunu yapıyoruz pekâlâ geçmiştekileri de koruyor muyuz, onu da soracağım.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Zaten korumayla ilgili...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bu değil yalnız, geçmişteki çeşidimizi koruyor muyuz?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Tabii, dedim ya genetik kaynaklarımızın hepsini koruyoruz, fazlasıyla koruyoruz.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Bana sorarsanız, ben mesela yeni çeşit üzümle sevmiyorum, beğenmiyorum, geçmiş üzümle beğeniyorum, yöresel üzüm çeşidimiz daha güzel geliyor.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Aynen. Garanti altında onların hepsi, az önce de bahsettim, yerel çeşitlerimiz.

Bu yeni çeşit geliştirmelerde değişik metotlar var. Bir, seleksiyon dediğimiz yani mevcut florada, mevcut bağ alanlarında bazen değişik sebeplerle bir şey olabiliyor, diyelim bir mutasyon oluşabiliyor, diyelim bir yıldırım düşüyor bağın içerisine, orada bir radyoaktivite faaliyetten dolayı o bağdaki bazı omçalarda bir genetik değişim meydana geliyor, sonradan bakıyorsunuz çok kaliteli bir çeşit üzüm oluyor. Bu şekilde çeşitlere, bunlara tesadüf çoğuruyoruz, bizim çok katkı vermediğimiz, aslında yaratıcı tarafından sunulan bir olaydır. Birçok meyve türünde bu olur, yıldırımların etkisiyle olabiliyor. Bazen bazı bakterilerin bu şekilde mutasyonlara sebep olma durumları olabiliyor ama en çok yıldırım gibi sebeplerden. Bunu, doğada olanı bulup, çıkarıp onu tescil etme şeklinde bir ıslah metodu var, buna seleksiyon diyoruz. İkincisi de melezleme.

NECİP KALKAN (İzmir) – Bunlar?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Bunlar melezleme daha çok.

Bir de melezleme konusu var. Melezleme de iki tane farklı üzümü, biri diyelim çok verimli, kaliteli, diğeri de istediğimiz bir özellik bakımında veya şaraplık şıralık değeri üstün, bunları biz kontrollü ortamlarda melezliyoruz. Bu melezleme olayı GDO'yla, genetiğini değiştirmeye ilgili bir olay değil, çok doğal bir olay, yalnızca biz bunu kontrollü yapıyoruz. Yani, bunu biz sebzede de yapıyoruz. Mesele hibrit tohum olayı vardır, çok konuşulur, GDO gibi lanse edilir ama alakası yoktur. Hibrit tohum da tamamen dolay bir olaydır, GDO'yla veya genetiği değiştirilmiş olayla hiçbir alakası yoktur. Ancak, bazen basında bazı kişiler bununla ilgili olumsuz propaganda yapıyor, vatandaşımızı tedirgin ediyor. Bu konuda ben Komisyon üyelerimize hibrit tohumun, melezlemenin, insan sağlığı açısından herhangi bir tehlikesinin olmadığını çok rahatlıkla söyleyebilirim, bu konuda içleriniz rahat olsun. Melezleme dedik.

Üçüncü bir ıslah metodu da mutasyon. Dedim ya yıldırım düştüğü zaman mutasyon oluyor. Üçüncüde de bu mutasyonu suni olarak biz yapıyoruz. Bu ışınları, radyoaktif ışınları mesela Cobalt-60 gibi bu ışını kontrollü ortamlarda biz bitkiye uyguluyoruz yani doğal olan şeyi suni yapmaya çalışıyoruz. Bu da bizim ıslahta kullandığımız, yeni çeşit geliştirmede kullandığımız bir metottur. Bunu bağda da diğer ürünlerde de kullanıyoruz. Şu an devam çalışmalarımız da var. Burada Atom Enerjisi Kurumuyla ortak projeler yapıyoruz. Bu ışınlama işlerini o kurumda, Atom Enerjisi Kurumunda, çok kontrollü ortamlarda yapmaktayız.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Sayın vekillerim, çok kısa bir ekleme yapacağım örnek verebilmek için.

Şimdi, genetik materyallerimizi çok önemsiyoruz, asmanın ana vatani zaten bizim ülkemiz ama önceki sunumlarda ya da diyalogda da gündeme geldi. Yani, dünya durmuyor ve yeni çeşit talebine mutlaka ihtiyacımız var vejetasyona açmaya ihtiyacımız var, bu yönlü çalışmalar yapıyoruz. Örneğin, hep “Sultani çekirdeksiz” diyoruz. Sultani çekirdeksizin herhangi bir yetiştiricilik uygulaması yapılmadan tane ağırlığı 2 gram civarında, sofralık olarak da sattığımız için söylüyorum. Bizim iki ay önce tescillediğimiz bir üzüm çeşidimizin tane ağırlığı 14 gram civarında yani bir 7 katı iriliğinde, ceviz

tanesine yakın irilikte bir üzüm çeşidi. Uluslararası piyasa zaten daha görsel, daha albenili çeşitlere geçiyor. Keza 2016 yılında tescillediğimiz çeşitler de vejetasyon süresini açmaya yönelikti. Mesela, ülkemizde ticari olarak yetiştiriciliği yapılan en erken üzüm çeşidinden şu anda elimizde ve tescillenmiş iki hafta daha önce olgunlaşan ve sofralık kalitesi daha iyi olan çeşitlerimiz var. Yani ne kadar çok üzüm olmayan dönemde üzüm yapabilirsek üreticimiz o kadar fazla gelir elde ediyor ya da orta mevsimde mevcutlardan ne kadar kaliteli ürün elde edebilirsek doğal olarak daha fazla gelir elde ediyoruz. Yani aslında melezlemede ana amaçlarımız bunlar.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI - Sayın Başkanım, çeşitlerimiz bu şekilde. Yani AR-GE’de birinci amaç, çeşit geliştirme, daha kaliteli, daha verimli çeşit geliştirme. İşte, alanlar azalıyor ama bu verimi artırarak, kaliteli verimi devreye sokarak bu alan azalmasından kaynaklanacak dezavantajları, üretimine yansiyacak yansımaları bu şekilde tolare edebiliyoruz.

Çeşit geliştirme yanında, bağcılıkta en önemli konu filokseradır. Burada ben şöyle bir bilgi paylaşayım: Türkiye’de, hatta Türkiye’den önce Osmanlı’dan diyeyim, Tarım Bakanlığının kurulma sebebi, ilk temelinin atılma sebebi bu filoksera hastalığıdır. İlk defa Osmanlı’nın son döneminde filokserayla ilgili sorun çıkınca bununla ilgili bir birim kuruluyor. Tarım Bakanlığının ilk kurulma nüvesi de orada atılmış oluyor yani o kadar önemli bir konu, Osmanlı dahi buna önem vermiş. Bu filoksera hastalığı -gerçekten ülkemiz bağcılığında, dünya bağcılığında zaten büyük tehlike- ülkemize de girdikten sonra artık bu hastalığa karşı, zararlıya karşı anaç kullanma mecburiyeti var. Dünyada da birçok anaçlar üretiliyor. Biz bu anaçları, hem kendi anacımızı üretelim hem de mevcut anaçların bizim kendi yerli çeşitlerimize uygunluğunun –afinite diyoruz biz ona- araştırmasıyla ilgili anaç kullanımına yönelik araştırmalar yapıyoruz.

Yine, fidan kalitesiyle ilgili enstitülerimiz araştırmalar yapıyor. Anaç çeşit uyumuyla ilgili araştırmalar –afiniteden bahsettim- yapıyoruz.

Bağcılıkta en önemli konulardan bir tanesi de budamadır. Yani üzümün şöyle bir özelliği var: Her çeşidi farklı budamanız gerekir. Yani hem yetiştirme tekniğinize göre hem de çeşide göre bunların göz verimlilikleri çeşitlere göre değişir yani bir elmadaki gibi, şeftalideki gibi değildir. Her üzüm çeşidi için ayrı bir budama araştırması yapmanız gerekir kaçınıcı gözler verimli, hangi gözden sonra budama yapmalıyız şeklinde. Enstitülerimizde bu yeni geliştirilen çeşitlerle ilgili özellikle ve mevcut çeşitlerle ilgili hem budama göz araştırmaları hem de terbiye sistemleri, destek sistemleriyle ilgili araştırmalar yapmaktayız.

Yine, küresel iklim değişikliği ülkemizde ve dünyada en büyük sorunlarından bir tanesi. Bizim slaytın başında dünyada –bu TARİŞ’in sunusunda da vardı enlem boylam verilmişti, aslında yıllar geçtikçe kuzey yarım kürede üretim alanı kuzeye doğru, güney yarım kürede de güneye doğru bir kayma sorunu var. Bununla da ilgili küresel iklim değişikliğine yönelik araştırmalarımız, buna karşı alacağımız önlemler, neler yapabiliriz, anaçla ilgili, kuraklıkla ilgili, kurağa dayanıklı çeşitleri geliştirebilir miyiz, anaçlar geliştirebilir miyiz... Bu şekilde –hızlı geçelim biraz daha- araştırmalar yapıyoruz.

Yine, verim ve kaliteye yönelik çalışmalar var. İşte mevcut çeşitlerin, Sultani çekirdeksizin sofralık olarak, neydi? Burada konuşuldu. Sofralık ihraç edersek çok daha para kazanacağız. Buna yönelik araştırmalarımız yapılıyor. Sonuçlanacak Başkanım, sonuçlanıyor.

Arkadaşlar, tarımda AR-GE biraz geç, yani uzun sürer yani diğer sanayideki gibi falan değildir, siz bir AR-GE faaliyeti yaparsınız, üç beş yıl arazi de sürer, tarımda maalesef, yani biz bunu burada çok şey söyleyebilirim ama maalesef, kendimizi kandırırız. Tarımda AR-GE uzun bir iştir. Bu sebeple de

özel sektör tarıma AR-GE yatırımı yapmaz çünkü uzun vadeli bir iştir, kâra, paraya dönüştüremez. O yüzden tarımsal AR-GE bütün dünyada olduğu gibi devlet tarafından yapılır, devlet tarafından AR-GE edilmek zorundadır da.

NECİP KALKAN (İzmir) – Bütün dünyada böyle mi?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yani şöyle diyeyim: Dünya ortalaması yüzde 50’dir. Türkiye’de de bu oran yüzde 10’lar seviyesindedir. Biz şu an artık Tarım Bakanlığı TAGEM olarak özel sektör AR-GE destekleri veriyoruz, projelerimizde, onların hazırlayacağı projelerde 3 milyona kadar destek veriyoruz özel sektörün AR-GE’sini geliştirebilmek için. Bu iki yıldır aslında, geçen yıl başladı 3 milyona çıktı; bir özel sektör firması bir AR-GE fikriyle bakanlığımıza, TAGEM’e başvurduğu zaman yanına da bir üniversiteyi veya bir enstitüyü aldığı zaman projesinin şeyine göre 3 milyona kadar destek alabilmekte. Yani bunu destekler içerisinde saymadık, bu -aslında orayı unutmamız - çok önemli bir şey. Yani şu çan bir bağ konusunda...

NECİP KALKAN (İzmir) – TARİŞ’in haberi var mı bundan?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Bu yıl iki tane projemiz yapıldı. 2007 yılında ilk birinci etaba başvurduk. Orada yaklaşık 560 bin liralık bir hibeyle bir tespit laboratuvarı kurduk o AR-GE’yle de. Arkasından lisanslı depoculuğa veri tabanı oluşturulacak büyük tip hacimli kasaların içerisinde üzümün depolanmasıyla kalite kaybıyla alakalı olarak o da 600 bin liralık bir bütçeyle bir proje gerçekleştirdik. Değişik projelerimizle biz Ege Bölgesi Sanayi Odası ilk defa tarımsal anlamda AR-GE ödülü kazandık. Sayın Ali Babacan vardı o zaman, ondan bir ödül aldık TARİŞ olarak.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Geçmişte bu bizim desteklerde şöyle bir şey vardı: Yani bir üniversitemiz de başvuruyordu, destek alabiliyordu, proje yapıyordu ancak yayın falan oluyordu. Üretime, sektöre kazandırmada sıkıntılar yaşıyorduk. Biz geçen yıl konsepti değiştirdik, artık üniversite de bir proje hazırlasa yanına özel sektör almak zorunda, özel sektörle beraber başvuracak. Yüzde 70’ini biz vereceğiz, yüzde 30’unu özel sektör verecek projenin. Aslında para yokluğundan değil o yüzde 30 yani devlette para sıkıntısı yok. Yüzde 30 özel sektörün taşın altına parmağını sokması, çıktılardan hesap sorması, kendi takip etmesi, üretime katılması. Gerçekten geçen yıl başlattığımız bu konsept çok da iyi dönüşümler aldık. İşin doğrusu, proje sayımız, başvuru sayısı azaldı ama kalite, proje kalitesi oldukça yükseldi. Bu konuda çok doğru yolda olduğumuza inanıyoruz, bunu daha da desteklemek istiyoruz. Bağcılık konusunda da özel sektör, üniversiteler ve enstitülerimizle yapacakları birlikteliklerle başvururlarsa rantabil, fizibil AR-GE konularında destek vermeye hazırız. Kaynak problemi yoktur, yeter ki kaliteli, üretime ve pratiğe aktarılabilecek sonuçları olan projelerle bize başvurusun.

Biraz daha hızlı geçelim.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Bir şey ilave edebilir miyim.

Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Böyle ara ara giriyorum ama yani, bu öncelikli konuların biraz daraldığını görüyorum ben ilk başlangıç zamanında başvurduğumuz süreçteki gibi değil. Mesela bizim TAGEM’de iki projem var, daha birtakım yapmayı düşündüğümüz projeler var ama bakıyoruz, öncelikli konu başlıkları içerisine

girmiyor. Evet, 3 milyon lira bir destek var ama o konu başlıkları çok hitap edemiyor. Diyorsunuz ki evet, bu projem buradaki başlıkların içine girmiyor. Bu başlıkların içerisine girmesini istediğimiz bazı konular var, bunları istiyoruz; bu bir.

İkincisi de, biz, bu 2007 yılında başladığı süreçte 2007’de bir proje yaptık ve 2008’de diğer projemizi yaptık. Ondan sonra iki tane daha başka projelerle ben başvurdum ancak bizim başvurduğumuz yani bu uygulamanın ilk başladığı süreçte üniversiteler giremiyordu bu şeyin içerisine, sadece sanayiye yönelik başlamıştı 2007 yılında. Sonraki başvurularımda -iki etaplı oluyor bu şeyler savunmaları- değerlendirmede kaldım. Bir tanesi kuru üzümde lazerin performansı yani ayıklama sisteminin performansı üzerine bir projemdi, diğeri de ağır metalle ilgili bir projemdi; ikisi de refüze oldu. Bakıyorsunuz son yıllardaki projelere üniversitelerin burada daha fazla rol aldığını, sanayinin biraz daha gerilediğini gördük. Daha sonra TAGEM bana “Neden proje yazmıyorsunuz artık?” diye bir mesaj gönderdi. Ben de şunu söyledim: Üniversitelerle biz rekabet edemiyoruz, o yüzden de refüze olmamak adına proje yazmıyoruz diye bir mail attım kendilerine. Sonra, bu değişiklik yapıldı, biraz sınırlama getirildi son yıl...

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yo, üniversiteler daha az.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ AR-GE MÜDÜRÜ DR. MÜBECCEL TOPUZOĞLU – Üniversiteler daha az ama işte biz istiyoruz ki mesela bir projemiz var kafamızda, benim kafamda birlik olarak bir projemiz var; o projede patent almaya yönelik bir sonuç çıkacak ama tabii, ortaklarımıza baktığımız zaman paylaşım ile ilgili birtakım gizlilik sınırlarını aşamıyoruz. Biraz detay oldu ama böyle sıkıntılar var bu proje başlıklarında, AR-GE projelerinde.

Teşekkür ederim.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bu konuda şöyle söyleyebilirim: Biz her türlü proje önerisine açığız yani çağrıya çıkılmadan önce “Bizim şöyle şöyle bir teklifimiz var, çağrıya konulması” şeklinde bize bir bildiri yapılırsa bir şekilde bir resmi yazı vesaire biz bunu gündemimize alırız.

Şunu da hatta söyleyebilirim: Gerçekten konunun çok ciddi sonuçları olacaksa, gerçekten sektöre çok büyük bir katma değer yaratacaksa siz yine başvurun, biz yani şeyimizin dışına dahi çıkabiliriz, gerçekten yeter ki vatana millete faydası olsun. Yani bizi ikna edin.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Söz verdiniz, müracaat ettikleri zaman kaçış alanın yok, tamam mı?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Tamam, sözümüz söz.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Bir tane somut bir şey hallettik.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Haydi, hayırlı olsun.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Ben metne bağlı kalmadan biraz şey yapayım da bitireyim çok uzatmadan.

Şöyle bir sorun var ülkemizde, bunu şu an çalışıyoruz: Hangi bölgede hangi çeşit üretilecek? Bu, bütün meyvede, tarla ürünlerinde sorun olan... Yani bunu bizim enstitülerimiz şu an niye çalışıyor? Yani televizyonda geçti, şu üzüm çeşidi, bilmem ne, vatandaşın hepsi ona yükleniyor; cevizde mesela

çok büyük bir sorundur, çok büyük mağduriyetler var özellikle cevizde mesela, üzümde de başlar. Bu konuyla ilgili biz hangi bölgede hangi üzüm çeşidi ve ürünü, ürün deseni belirleme konusunda çalışmaları yapıyoruz yani bütün ürünlerde olduğu gibi bağcılıkta da bu tip çalışmalarımız var. Yine hangi bölgede hangi terbiye sistemi, hangi destek sistemi kullanılmalı?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – 141 ilde 941 havza çok oldu bence.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yani bunlar tartışılıyor. O öyle diyenler var, azaltalım, o zamanki yetkililerin...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ben “azaltalım” diyenlerdenim.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yani bana sorarsanız ben de...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – 141 ilde 941 havza bazı.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – İlçe bazlı, her ilçe bir havza kabul edilir.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Yani “burada pamuk ekeceksin, burada mısır vereceksin” ama bir yere on tane ürün de vermiş.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Efendim, üzerinde beş yıldır bilfiil çalışıyorum, bağ konusunda tabii çalışıyorum ama diğer çalışmaları da biliyorum. Havza bazlı desteklerdeki ana amaç yani bir il olarak değil de mesela Manisa’nın ova kısmı var, yüksek kesimleri var, her birine farklı statü getirmek çünkü ekolojisi farklı, toprağı farklı ve birçok doneyi biz bir araya getirdik; topografyasından tutun iklim değerlerine kadar hepsini iç içe koyduğumuz zaman da bizim gibi güzide bir ülke maalesef, bu kadar fazla parçaya bölünüyor.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Şimdi, yeni getirilecek, yani üzerine çalışılan –kesin demiyorum- destek sisteminde belki...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Arazi birleştirme ne olacak, bununla ilgili bir çalışmanız var mı?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Arazi toplulaştırılması. O konuyla ilgili Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz çalışıyor. Şu an ona ben girmeyeyim. O kritik bir konu, onu tam diyecektim, başka bakanlıklarla arasında şeyleri var.

Şimdi, bu yeni destek sisteminde şöyle bir şey olmasını planlıyoruz: Havzada ürün desteklenmesi için her havza için belirlenmiş çeşitler olacak. Siz eğer o çeşidi üretmiyorsanız destek alamayacaksınız. Dolayısıyla, vatandaşın sonradan mağdur olmasını önlemek için yani kendi yöresine uygun olmayan çeşit üretmemesi için Bakanlığın böyle tedbir amaçlı bir uygulaması da olacak.

BAŞKAN – Bu bir şekilde planlamada değil mi?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Aynen, ürün planlaması olacak.

BAŞKAN – Fakat şimdi, Sadık Bey’in söylediğine çok itirazım olmamakla birlikte katılmadığım bir şeyi var. Yani Manisa bölgesini tek havza kabul etseniz bunun altından çıkmamız mümkün değil, bir Manisa’yı düşündüğünüzde değil mi, yanılıyor muyum? Yani, kuzeyi ve güneyi ayırırsanız bir de ortada kalan bir bölgemiz var ki bu bölgeyi bir havza kabul ettiğinizde uygulayabileceğiniz hiçbir teşvik yöntemi kalmıyor. O da üreticinin, orada yaşayanların mağduriyetine sebebiyet verir. Yani belki biraz bu şekilde irdelendi, belirlendi. Aynı şey Adıyaman için geçerlidir, Tokat için geçerlidir, daha, ovada bulunan yerlere verdiğiniz desteklemelerle kırsalda kalan, yüksekte kalan, rakımı yüksek olan yerler...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Ama arkadaşın söylediği öneri devreden çıkıyor Başkanım. Doğru söylüyorsunuz, toprak yapısı var, su durumu var bunları ekerken. 941 havza dediğiniz zaman biraz...

BAŞKAN – Şimdi, Demirci, Gördes, Köprübaşı, Selendi, Kula; nereye koyacaksınız bunu? Manisa’yı özelde bildiğimiz için söylüyorum yani diğer arkadaşlarımıza belki yabancı gelebilir ama.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Orada üzümü vermeyebilirsin mesela, burada her tarafta verebilirsin; pamuğu vermeyebilirsin, zeytini verebilirsin mesela o taraflarda çok iyi ceviz var var oralara...

BAŞKAN – İşte farklı bir havza kabul ediyorsun orayı, ben onu söylemeye çalışıyorum Sevgili Başkanım, orayı başka bir havza kabul ediyorsun. Sarıgöl, Alaşehir, Turgutlu bir havza; Akhisar, Saruhanlı, Soma, Kırkağaç ayrı bir havza ama Demirci, Gördes, Köprübaşı, Selendi ayrı bir havza; hatta, Salihli, Alaşehir, Turgutlu, Sarıgöl ayrı bir havza; Akhisar, Saruhanlı, Kırkağaç, Soma ayrı bir havza. Yani bir tarafta zeytin birinci mahsul, bir tarafta bağ birinci mahsul. Bir tarafta, Saruhanlı’da mesela pamuk vardı eskiden şimdi bahçecilik de var, mısır var, domates var, biber var. Yani, dolayısıyla, bu havza çeşidi bir vilayette 3-5’i bulduğunda 900 küsur tane ilçe var, ilçeler düzeyinde de getirdiğinizde belki daraltılabilir ama sayının 170’e, 150’e düşmesi mümkün değil.

Evet, Akay Bey, kim devam ediyor? Gökhan Bey, siz mi devam ediyorsunuz?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bitiriyorum az kaldı. Çalışmalardan bahsediyordum.

Yeni bir çalışma, Tokat’ı ilgilendiren bir çalışma Sayın Vekilim; şimdi, işte bağcılığı üzüm meyvesi üzerine yoğunlaşmıştık. Önemli bir sektörü de bağcılık yani 40 milyon TL’yi bulan bir büyüklüğü var sektörün ülke içerisinde. İhraç da ediyoruz da ihracatımızı da zaten Avrupa ülkelerindeki kendi vatandaşımız alıyor, oradaki Türk vatandaşlarımız alıyor yaprağı. Bu konuda biz şöyle bir konsept geliştirdik, yeni bir AR-GE projesi başlattık Tokat’taki enstitümüzde: Yaprğa yönelik üzüm çeşidi geliştirelim, hiç meyvesine bakmayalım, tamamen yaprak üretsın bitki. Belki meyvesini koparalım, yaprak kalitesi yükselsin...

BAŞKAN – Alkole veya şaraba mı verelim?

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Yok, yok, meyvesinden vazgeçiyoruz, yalnızca yaprğa yönelik. Bu konuyla ilgili bir proje başladı, Tokat’ta yürütölüyor enstitümüzde. Bunu da aslında çok önemsiyoruz, önemli bir sektör. Bu konuda da bilgi vermek istedim.

Yine, bitki sağlığı konusunda...

CELİL GÖÇER (Tokat) – Özür dilerim Başkan.

Şimdi, tabii bu yaprak konusuna değindiğiniz için teşekkür ediyorum. Öncelikle, yaprak konusunun kodekse girmesi gerekiyor değil mi yani burada bir ürün olarak sınıflandırılması lazım.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Evet.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Bu çalışmayla beraber o hangi aşamada? Yani yaprağın da tanımlanması lazım, şu an bir tanım yok orada. Hâlbuki söyledığınız kadar geniş de bir pazarı var.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Sayın Vekilim, iç piyasada bir mevzuatımız var yaprakla ilgili ama ihraç ürünü dediğimiz zaman yani hangi ülkeye bakarsanız bakın dışarıya sattığımız zaman bile orada bizim kendi halkımız yediği için onların kendi alımlarıyla ilgili bir mevzuatları yok. Biraz da sıkıntımız oradan kaynaklanıyor.

CELİL GÖÇER (Tokat) – İç piyasada tanımı var mı diyorsunuz.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Var, var.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Yani bizimkinin ihracat ve dış sattığımız ülkelerle eşitlenmesi gerekiyor.

CELİL GÖÇER (Tokat) – İç piyasada tanımı var mı yaprağın?

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Var diyebilirim Sayın Vekilim yani eksik kısımları var ama bir mevzuatımız var.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Gıda kodeksi tanımları burada yok.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Yok, gıda kodeksi değil, tebliğ olarak.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Artı, gümrük tarife pozisyonunda var mı?

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Gümrükte yok efendim, yok.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Orada da yok.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bununla ilgili çalışmamız gerekiyor.

AHMET KENAN TANRIKULU (İzmir) – Yani Sayın Vekilim, orada da yoksa hem ticari hem de üretimi yok onun.

MANİSA BAĞCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ AKAY ÜNAL – Gümrükte yok efendim.

CELİL GÖÇER (Tokat) – Onu tanımlamak lazım yani o çalışmayla beraber bunu da yürütmek gerekiyor.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Notlarımızı aldık biz. Yani ben işin doğrusu bu konuyla ilgili bilgi sahibi değilim. Belki de Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğümüzden bilgiyi alırsız, Sayın Vekilimizi de bilgilendiririz bu konuda.

BAŞKAN – Bizim ülkemizin dışında da yaprağı sarma olarak kullanan başka yerler yok mu?

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Ben söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

TARİŞ ÜZÜM TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ YURTCAN BİRYOL – Efendim, bu yaprak konusu çok önemli bir konu. Tabii, biz üzümü konuşurken yaprağı ihmal ettik. Aslında dünyada Yunan sarması çok meşhurdur, bütün dünyada ama Yunanistan’da artık yaprak kalmadı. Kalmayınca Yunanlılar Türkiye’ye gelip Alaşehir bölgesinden yaprak alıp Yunan şeyi olarak içini de pirinçle doldurarak dünyaya satıyorlar şu anda. Efendim, ancak bizim yapraklarımızda pestisit kalıntısı var. Çünkü verim alabilmek için çok ilaç atmak zorunda kaldığımızı belirtmiştik, nemli ortam olduğu için. Bu defa böyle bir sorunla karşı karşıya kaldık. Hatta bana ihracatçılardan çeşitli teklifler geldi, Sayın Başkanımızın dediği gibi “Sadece yaprak üretimine çeşit bağ yapabilir miyiz?” diye. Yurt dışında da çok büyük pazarı var, çok geliştirilmesi gereken bir konu.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Almanya BAKTAT’ı biliyorsunuz Başkanım, yılda bin ton yaprak ihraç ediyordu, şu an 100 ton yapamıyor pestisitten dolayı.

NECİP KALKAN (İzmir) – Neden dolayı?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Bu pestisit kalıntısından dolayı, ilaç kalıntısından dolayı.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Bizim de burada projedeki esas amacımız pestisit kullanmadan organik yaprak...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP – Başkanım, bu sene yapraklarda sıkıntı yoktu. Yaprağı kaldırdık, bu sefer de bir kuvvetli güneş geldi, bizim üzümleri de yaktı.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ DAİRESİ ZİRAAT MÜHENDİSİ SİNEM GÜLER – Ben de bir ilave yapabilir miyim bu yaprak konusuyla alakalı?

BAŞKAN – Buyurun.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ DAİRESİ ZİRAAT MÜHENDİSİ SİNEM GÜLER – Yaprak konusundaki en büyük kısıt pestisitler ve bunlarla ilgili evet, mevzuatımızda son üç yıldır regülasyonlar ilaç bazlı aktifler için yayınlanmaya başladı. Bu çalışmalar Avrupa Birliği çalışmalarında da var, regülasyonlarında da var. Orada da artık yayınlanan son resmî gazetelerde asma yaprağı için pestisit limitleri koymaya başladılar. Yani bizi pazarlamada en çok sınırlandıran asma yaprağındaki pestisit kalıntısı, ihracatta. Ona uygun yetiştiricilik yapmak bir çıkış olacaktır. Bu çok önemli bir konu.

Öte yandan Yunanistan –ben medyada okudum, ne kadar doğru bilmiyorum- tescil almış yani yaprak dolmasına tescil almış.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI GÖKHAN KIZILCI – Sayın Komisyon üyeleri, bizim de sunumumuzda bir SWOT analizi vardı. Ben TARİŞ’inkini izleyince aşağı yukarı aynı konular çıkışıyordu, çözüm önerileri de benzer. O konuya artık girmeyeceğim.

Öncelikle şunu söyleyeyim: Gerçekten bu Bağcılık Komisyonun kurulması, gerçekten bağcıları kutlamak lazım. Çünkü dediğim gibi, ben fındık sektörünün içinde da çalıştım; Malatyalıyım, kayısıyla ilgili sektörü iyi biliyorum; biraz incire uzağım diyeyim. Gerçekten Bağcılık Komisyonunun kurulması örgütçülüğün olduğunun göstergesidir, bağcılığın sahibi var yani gerçekten kutluyorum. İnşallah güzel sonuçlar alınır. Biz de Bakanlık olarak gerek AR-GE’inde olsun gerek desteklerinde olsun...

Ve en önemli konu da -aslında çok az bahsedildi- eğitim, çiftçilerimizin eğitimi, bilinçli üretim yapma kısmında. Biz Bakanlık olarak tarım il ilçe müdürlüklerimiz, enstitülerimizle bütün gayretimizle çiftçilerimize ulaşma, bilinçli üretim konusunda çalışıyoruz, bundan sonra da çalışmaya devam edeceğiz. TARİŞ’le benzer, paydaş olarak biz hepimiz bir ailenin bütünüyüz; tarımcılar, ticaret borsamız da aynı şekilde; aynı hassasiyetle çalışıyoruz. Biz hep beraber bu geminin içindeyiz. İnşallah Hükümetimizin de bu konuda tarıma olan desteklerini burada anlatmamıza gerek yoktur. Son dönemlerde de oldukça yüksek oranlarda tarıma verilen destekler artıyor. İnşallah, öncelikle ülkemizin insanına kaliteli ürün sunma ve daha sonrasında da dünyaya kaliteli ürün ihraç etme, millî gelirimizi artırma yönünde faydalı çalışmalar yaparız.

Çok teşekkür ediyorum sabırla dinlediğiniz için, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Evet, size de çok teşekkür ediyoruz Sevgili Başkanım.

Evet, böylelikle bugünkü gündemimizi tamamlamış oluyoruz.

Yarın 11.00’de ana binada toplanmak üzere toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 14.56

